

ΛΙΓΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΚΔΟΤΗ

Τὸ περιοδικὸν μας, μὲ τὴν τρίτη αὐτὴ παρουσία του, συνεχίζει τὴν πορείαν του στὸν πνευματικὸν χῶρον, τόσο τὸν Ἐκκλησιαστικὸν ἀλλὰ καὶ γενικώτερα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.

Ἡ διστακτικότης ποὺ χαρακτηρίζει ὅλους μας, ὅταν εἶναι νὰ δεχθῶμε ἕνα καινούργιον προῶν, ὑποχωρεῖ μπροστὰ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸ δοκιμάσωμε καὶ νὰ γευτοῦμε τὴν ποιότητά του. Ἔτσι ἔγινε καὶ μὲ τὴν ἐκδόσιν μας. Ἐκεῖνοι ποὺ ἐπῆραν τὸ πρῶτον τεῦχος μὲ πολλὴ περιέργεια ἐπερήμενον τὸ δεύτερον, γιὰ νὰ ἴδωσιν, νὰ κρίνωσιν, νὰ σταθμίσωσιν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, καὶ νὰ καταλήξωσιν σ' ἕνα συμπέρασμα θετικὸν ἢ ἀρνητικόν.

Οἱ ἀντιδράσεις δὲν διέψευσαν τίς προσδοκίας μας. Τὸ ὅτι ἤδη τὸ τρίτον τεῦχος μας καλύπτεται ἀπὸ συνεργασίας παλαιῶν καὶ νέων φίλων μας καὶ τὸ ὅτι ἔχει ἐξασφαλίσαι μακροχρόνιον ὕλικόν γιὰ τίς ἐπόμενες ἐκδόσεις του, μαρτυρεῖ τὴν θετικὴν ἀποδοχὴν του, ἀπὸ ὅλους ὅσους εἶναι σὲ θέσιν νὰ κρίνωσιν μὲ προσφορὰν.

Θὰ θέλαμε ἀκόμα νὰ κάνουμε μὲν διευκρίνησιν, τονίζοντες, ὅτι τὰ «Πνευματικὰ Ἐκκλησιαστικά» εἶναι τελείως «ἀπολιτικά» καὶ γι' αὐτὸ καὶ οἱ σελίδες τους εἶναι ἀνοιχτὲς καὶ πρὸς τὴν διάθεσιν ὅποιουδήποτε ἀποχρώσεως πνευματικοῦ ἀνθρώπου, καὶ πολὺ περισσότερον σ' αὐτοὺς ποὺ πιστεύουσιν ὅτι τὸ πνεῦμα δὲν ἔχει σύνορα καὶ φυλετικὰς διακρίσεις.

Εἰδικώτερα δὲ γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ἐκκλησιαστικούς, εἶναι σημαντικὰ παρήγορον τὸ γεγονός, ὅτι ἀνάμεσα στοὺς συνεργάτας μας, περιλαμβάνονται καὶ νέοι ἄνθρωποι ποὺ τώρα ξεκινοῦν τὴν πορείαν τους στὸν πνευματικὸν χῶρον παράλληλα μὲ τίς ἐπιστημονικὰς ἐπιδόσεις.

Ἐὐχὴν μας, νὰ φιλοξενήσωμε καὶ ἄλλους στὶς σελίδες μας.

ΑΡΗΣ Π. ΤΣΙΤΣΙΑΙΑΣ

στό ΦΕΚ στις 15.4.1983 για να επακολουθήσει η χορήγηση της υποτροφίας ακόμα αργότερα.

Για τή χρονιά αυτή προκηρύχτηκαν 30 θέσεις υπέβαλαν αιτήσεις 10 και έγκρίθηκαν 9.

Εφέτος προβλέπεται να είναι ακόμα λιγότεροι, ενώ ξμειναν πολλοί έξω γιατί δεν πληροφορήθηκαν εγκαίρως τήν προκήρυξη τής υποτροφίας.

Υποτροφίες για μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό με μηνιαίο επίδομα 24 000 δρχ. προκηρύχτηκαν για 10 θέσεις.

Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να ύ-

ποβάλουν τά ίδια δικαιολογητικά με τούς πρωτοετείς αλλά τό πτυχίο τους πρέπει να έχει βαθμό «λίαν καλώς». Πρέπει επίσης να έχουν εκπληρώσει τίσ στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή να έχουν πάρει άναβολή και να δώσουν εξετάσεις σέ μιá ξένη γλώσσα. Είναι γεγονός ότι τό κληροδότημα Μαρίας Σπ. Στάη έλυσε τό πρόβλημα τών νέων Κυθηρίων σπουδαστών κατά τρόπο προνομιακό σέ συνδυασμό και με τίσ κρατικές διευκολύνσεις ώστε να μήν έχει κανένας νέος άνεξάρτητα με τήν οικογενειακή και τήν οικονομική του κατάσταση τό παράπονο ότι δεν μπόρεσε να συνεχίσει τίσ σπουδές του. Και έ-

χει ιδιαίτερη σημασία ότι τό κληροδότημα αυτό τό δημιούργησε ό Σπ. Στάης.

Η Μαρία Στάη στή διαθήκη της όρίζει να γίνεται έτήσιο μήν μόνονο του συζύγου της και δικό της στις 24 Νοεμβρίου επέτειο του θανάτου του Σπ. Στάη, ή τήν πρώτη μετ' αυτήν Κυριακή, με δαπάνη του κληροδοτήματος.

Τό αναφέρουμε προς γνώση εκείνων που ζήτησαν ή πρόκειται να ζητήσουν τήν ενίσχυση του κληροδοτήματος για να περατώσουν τίσ σπουδές τους.

Δ. Α. ΚΟΜΗΣ

«Ο ΑΛΗΤΗΣ»

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό έργο του εκλεκτού συμπατριώτη μας ζωγράφου

Χαράλ. Κορωναίου.

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

Ἡ Εὐτυχία

(Ἀγνώστου ποιητοῦ)

Συμπατριώτης μας Ἐπιστήμων, ὑψηλοῦ πνευμα-
τικοῦ ἐπιπέδου, μᾶς ἔστειλε τὴν συνεργασία του.
Σεβόμαστε τὴν ἀνωνυμία του, καὶ τὸν εὐχαρι-
στοῦμε.

*

Ἐναν καιρὸ πρὶν ἀπὸ χρόνια ἀμέτρητα
Στὴν ἔκτασι τοῦ Κόσμου τὴν αἰθέρια
Ἐνα παράξενο ἀστέρι ἐγύριζε
Μαζὶ μὲ τ' ἄλλα τοῦ οὐρανοῦ τ' ἀστέρια.

Ἦταν μικρό. Ἀλλὰ τὴ λάμψη γύρω του
μὲ τόση τὴν ἐσκορπίζε ἀφθονία,
ἔπου καὶ ὁ ἥλιος ἐμπροστά του χλώμαζε
Κι' ἔχάνετο. Τὸ λέγανε Εὐτυχία.

Μιά μέρα κεὶ πού διάβαινε δλόφωτο
Ἔσπασε. Θρυμματίστηκε τ' ἀστέρι.
Πάνω στὴ γῆ μας πέσαν τὰ κομμάτια του
καὶ σ' ἔλα τῆς σκορπίσανε τὰ μέρη.

Καὶ τώρα, μέσα σὲ κρημονοὺς σὲ θάλασσες
σ' ἀγκάθια καὶ σὲ βάτους, ἕνα, ἕνα
τῆς εὐτυχίας βρῖσκομε τὰ θρύμματα
ἐδῶ καὶ κεὶ νὰ κείτῳνται σπαρμένα.

Μιά θερινὴ βραδυὰ σεληνοφώτιστη,
ἕνα χαμόγελο, δυὸ μαῦρα μάτια,
ἕνα κεφάλι λατρευτό, ξανθόμαλλο,
τῆς εὐτυχίας εἶναι τὰ κομμάτια.

Μιά πράξι μας εὐσπλαχνική, μιά θάλασσα
πού ἀγριεμένη σπάζει στ' ἀκρογιάλι,
ἢ μυρωδιά πού χύνει τὸ τριαντάφυλλο,
ἢ μελωδία πού τ' ἀηδόνι ψάλλει.

Μιᾶς μουσικῆς καλοπαιγμένης τ' ἀκουσμα,
ἢ θεὰ μιᾶς εἰκόνας Ραφαήλου,
Τὸ σφίξιμο κορμιοῦ πού λαχταρούσαμε,
τὸ χέρι ἑνὸς ἀγαπημένου φίλου.

Ἐνα τσιγάρο κάποτε, ἕνα φίλημα,
Ἐνα κρασί ἀφράτο Καμπανίας
Μιά νύχτα μέσα σ' ἀγκαλιὰ μυριόλουστη
Εἶναι: ἔλα θρύμματα τῆς εὐτυχίας.

Κι' ἀκόμα μιά τῆς νεότητος μας ἀνάμνησις
Λίγα μαλλιά σὲ φάκελλο κρυμμένα,
Εἶναι: κι' αὐτὰ τῆς εὐτυχίας λείψανα
Μέσ' στοῦ παρόντος τὴ νυχτιὰ θαιμμένα.

Παντοῦ, παντοῦ τῆς εὐτυχίας βρῖσκομε
Λίγο, πολὺ τ' ἀτίμητα κομμάτια.
Πότε σὲ φτωχικὲς καλύδες ξύλινες
καὶ πότε σὲ χρυσόχιστα παλάτια.

Πότε τὰ σφίγγομε ἄπληστα καὶ γύρω μας
πετοῦνε, φεύγουν σάν στιγμές, οἱ χρόνοι,
Πότε μὲ πόθο ἀπὸ μακρὰ τὰ ἐγγίζομε
κι' ἄξαφνα πέφτουνε μπροστά μας σκόνη.

Ἔτσι τὴν εὐτυχία πάντα κρᾶζοντας,
Μὲ τὰ κομμάτια τῆς μονάχα ζοῦμε.
Τὸ ἀστέρι: πού μιά μέρα θρυμματίστηκε
δλόκληρο, ποτὲ δὲν θὰ τὸ βροῦμε.

Τό χρονογράφημά μας

"Ένας θαυμάσιος Τσιριγώτικος «τύπος»

Τό παρατσούκλι του ήταν άλλο. Έγώ όμως δέν νομίζω πώς πρέπει νά τό κοινολογήσω, γιατί ήταν πολύ γνωστός στό Τσιρίγο. Γι' αυτό τόν αποκαλώ «παπά - Μηνᾶ».

Ὁ παπα - Μηνᾶς ήταν ἕνα πολύ συμπαθητικό τσιριγωτάκι. Ήταν ἀγρότης, ἀλλά εἶχε κάποια κοινωνικότητα. Ήταν εὐχάριστος καί ὡραίος τύπος. Ήταν καί φιλόμουσος καί ἐπαιζε καί βιολί. Βέβαια δέν εἶχε σπουδάσει σέ κανένα ὠδεῖο. Ἐπαιζε πρακτικά, ἀλλά θά ἔλεγε κανεῖς, μέ σχετική ἐπιτυχία. Δέν ἔλειπε ποτέ ἀπό τά πανηγύρια τῶν χωριῶν τοῦ νησιοῦ μας, χόρευε κάποτε, ἀλλά πρό πάντων δέν ἀποχωριζότανε τό βιολί του. Ἐπαιζε αὐτός καί διασκεδάζαν καί χόρευαν οἱ ἄλλοι.

Μέ τόν καιρό ἡ τύχη τῶφερε καί ἐγ'νε ὕστερα ἀπό χρόνια παπᾶς, καί εἶχε γίνει πασίγνωστος σάν «παπα - Μηνᾶς».

Ἄλλά μ' ὄλο πού ήταν πιᾶ παπᾶς, δέν ἀπουσίαζε ποτέ ἀπό τά διάφορα γλέντια.

Ἐτσι ὁ Δεσπότης μας πού δέν μπορούσε νά τοῦ τό συχωρέσει, θίμωσε καί κάποια μέρα τοῦ ἔστειλε ἕνα σημείωμα πού ἔλεγε: «Ἄμα τῇ λήψει τοῦ παρόντος νά παρουσιασθῆτε ἀνυπερθέτως ἐνώπιόν μου στή Μητρόπολη».

Ταράχτηκε ὁ παπα Μηνᾶς μέ τό σημείωμα ἐκεῖνο. Δέν μπορούσε νά ἠσυχάσῃ, δέν μπορούσε νά κοιμηθῆ. Καί τήν ἄλλη μέρα, πρωτῆ, νύχτα ἀκόμα, καθάλιε στό γαϊδουράκι του — τότε ἐπιτρεπότανε αὐτό στό Τσιρίγο. Τώρα οἱ παπάδες ἔχουν μηχανάκια τρίκυκλα καί κινούνται — καί τράδηξε γραμμή γά τῆ Χώρα.

Ήταν σχεδόν νύχτα ἀκόμα καί τά πάντα ἦσαν κλειστά. Βρέθηκε όμως μιά ταβερνούλα ἀνοιχτή καί μπῆκε μέσα ὁ παπᾶς.

Ὁ ταβερνιάρης τόν εἶδε πώς ήταν πολύ ἀναστατωμένος καί τόν ρώτησε: "Ἰντα σοῦ συμβαίνει παπα Μηνᾶ;

Αὐτός δέν ἀπάντησε. Ἀναστέναξε θαθειά καί κάθησε σέ μιά καρέκλα, βάζοντας τό καλμιαύχι του πάνω σ' ἕνα θαρέλι, καί λέει:

— Θέλω νά πάω στή Μητρόπολη. Μὲ ζητάει ὁ Δέσποτας.

— Εἶναι κλειστά ἀκόμα τοῦ ἀπάντησε ὁ ταβερνιάρης.

ρης. Ἡ Μητρόπολη ἀνοίγει στίς ἐννιά τό πρωτῆ.

Ἐπί τέλους ὁ παπᾶς κατά τίς ἐννιά ἡ ὥρα τρέχει γιά τῆ Μητρόπολη, ξέχασε όμως τό καλμιαύχι του στήν ταβέρνα!... Ὁ Δεσπότης διατάζει τόν κλητῆρα καί τοῦ παρουσιάζει τόν παπά.

— Πῶς τολμᾶς καί ἔρχεσαι ἔτσι ἐνώπιόν μου, ἀ κάλυπτος; τόν ρωτᾶ θυμωμένος.

Ὁ παπᾶς δέν τά χάνει.

— Ἄν μὲ θεωρεῖς ἔτσι Δέσποτά μου, μὴ γνοιάζεσαι. Δέν τό χάνω τό καλμιαύχι μου. Τό ξέχασα στήν ταβέρνα.

Βάσταξε νά μὴ γελάσει ὁ Δεσπότης καί τόν ρωτᾶ:

— Δέ μοῦ λές, πῶς πηγαίνεις ἐσύ στά πανηγύρια καί γλεντοκοπᾶς καί παίζεις καί βιολί; Ξέχασες τήν ἀποστολή σου;

— Μά, Δέσποτά μου, ἀπαντᾶ ὁ παπᾶς. Δέν κάνω τίποτα τό κακό. Καί τό Εὐαγγέλιο λέει: «Ἵμνεῖτε Αὐτόν ἐν τυμπάνῳ καί χορῷ. Ἵμνεῖτε Αὐτόν ἐν ψαλμωδίῃ καί κιθάρα». Ἐγώ Δέσποτά μου δέν ἔχω οὔτε κιθάρα, οὔτε τύμπανο. Βιολί ἔχω καί αὐτό παίζω!

— Δηλαδή, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ Δεσπότης, μέ τά τραγούδια σου αὐτά τά «τσιφτετέλια» καί τόν «μπουρδάρη» δοξάζεις τό Θεό, καταραμένε;

— Ἄ, Δέσποτά μου, γιατί μὲ θρίζεις; Ἐσύ Δέσποτας ἄνθρωπος, ἐπιτρεπότανε νά μοῦ γράφῃς αὐτή τῆ μοδὸρική λέξη «ἀνυπερθέτως»; Ἰντα εἶναι αὐτή ἡ ὀρυσία καί δέν τήν κατέχω.

Ὁ Δεσπότης χαμογέλασε κρυφά - κρυφά νά μὴ πάρει θάρρος ὁ παπα - Μηνᾶς, καί τοῦ λέει αὐστηρά:

— Ἄντε νά πηγαίνεις, καί νά μὴ μάθω πῶς ξαναπῆγες πρῶθενά κ' ἐπαιζες βιολί, γιατί θά σέ κάνω ἀργό! Μ' ἀκουσες; Πήγαινε!

Τράδηξε μουνδιασμένος ὁ παπά - Μηνᾶς, πῆγε στήν ταβέρνα καί πῆρε πίσω τό καλμιαύχι του καί ἔφυγε στεναχωρημένος. Μά ἐκεῖνη τῆ... μοδὸρική λέξη «ἀνυπερθέτως», δέν μπορούσε οὔτε νά τῆ χωνέψῃ, οὔτε νά τήν ξεχάσῃ!

ΔΗΜ. Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
(ΤΑΚΗΣ ΜΩΜΟΣ)

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ...

Τό βουνό ψηλό και με απότομους κατήφορους ήταν σαν ναχε δουλευτή με σφυριές. Ο ήλιος πύρωνε τα προσηλιακά του μέρη, κι' όπου σχηματιζονταν πογάζ'α σάλτερνε τό κρύο σαν λύκος πού ξεσκίζει σάρκες. Μάζωνε ακόμα λίγα σύννεφα, πού τό γαλάζιο αν και προσπαθούσε νά τά κρατήση γύρω απ' τίς κορφές του, εκείνα ξέφευγαν σαν άπειρο θηλυκό.

"Ότι έδλεπε κανείς τό στερέωνε στή θέση του ό έρωτας. Τά δένδρα είχαν τήν ύπομονή του έρωτευμένου. Τάδερνε ή βροχή, τά σάλευε ό άέρας... Οι ξεκομμένοι βράχοι πρόσμεναν κάποιον νά τους κολλήση. Οι χαράδρες απογοράζονταν τήν φωνή για νά τήν αντιλαλήσουν. Παντού μιά παρουσία και μιά σωπή. "Ηθελα νά βροντήξω τήν πόρτα του και νά μ' άπαντήση. Τό έννοθα πελώριο κι' έλκυστικό φυσικά, μιά μου χρειάζονταν ένα μαγικό ραβδί για νά ξεδιαλέξω τό κάτι, πού χρειάζόμουνα. Κι' αυτό ήταν ή περιπέτεια!...

Βάδιζα* έχοντας στό νού τίς άρκουδες, τά θρνια, τά δύσκολα μονοπάτια, πού μπορούσαν νά μέ ταλαιπωρήσουν... Κι' άξαφνα τάραξε ό άγέρας τά δάση... Βρέθηκα έπικεφαλής σε ένα πόλεμο, πού τά δένδρα γέρναν σύγκορμα για νά πιάσουν λιθάρια για τίς σφεντόνες τους. Δέν ήταν ώστόσο εύκολο νά ξεχωρίσης ποιά από αυτά δοκίμαζαν τό πείσμα τους και ποιά πέφταν νεκρά. Μιά συνεχής βουή άκούονταν απ' τό σάλο των κλαδιών και κάποτε μιά κρωγμή από μεμονωμένα περαστικά πουλιά, πού χαμηλώναν πλαγιαστά αποκορούοντας τίς βίαιες ριπές τ' άγέρα. "Η όφθαλμαπάτη μου πρόσφερε κάθε τόσο τήν ύπόνοια κάποιας μισοκρυμμένης στα κλαδιά καλύδας, πού μου ήταν τό προσφιλέστερο απ' ό,τι ποθούσα τούτη τή στιγμή.

Μά ό άέρας περνούσε βουίχτός στις τσιμινιέρες των χαράδρων, πού τόν διοχέτευαν έξω απ' τήν περιχώή τους στους κάμπους και τήν θάλασσα.

"Όλα αυτά ήταν τό βουνό. "Όστόσο είχε κι' ένα χρυσό μονοπάτι. "Ηταν τά μύρια φύλλα των δένδρων, πού τώχαν στρώσει και ήταν, τώρα πού σάπιζαν, πολύ χρυσά. Χαρόμουνα νά σαλεύω μέ τήν άρβύλα μου αυτό τό μαλακό πλούτο, τ' άπεφθο χρυσάφι, πού άφηνε τό φρούσιμά του, τήν άσημέγνια φωνή στό πάτημά μου και πού κυλιόταν απ' τόν άγέρα μπαλιαστά πότε - πότε. "Έτσι άλλως τε μπορούσε κανείς νά βαδίξη κουβεντιάζοντας μαζί τους. Πιο κάτω περίμενε ή ποταμιά του. Τό νερό κυλούσε από βράχια χάσματα μέσα στις συγκλίνουσες κώγες σαν νά νανουρίζονταν σιγά κι' έδειχνε τήν ύποταγή, πού είχε στό βουνό, καθώς πιστό σκυλί του.

Δέν είχε άλλο τίποτε τό βουνό. Έχα φουσκώσει τό στήθος μου δρασκελιζοντάς το και θέλησα νά ξελαχανιάσω, όταν ένας βοσκός, σαν άρχαίος σάτυρος, μέ σαντάλια από γουρουνότομαρο, ξέσκουφος και φαλακρός μέ φουσκωτά κόκκινα μάγουλα και μέ μιά παληγοκάπα στόν ώμο, παρουσιάστηκε μπρός μου. Κουβεντιάσαμε για τήν ώραία σπηλιά πού ήταν κοντά και προσφέρθηκε νά μου τήν δείξη. "Έτσι κινήσαμε προς τήν κατεύθυνσή της μέ στρωτό στήν άρχή βάδιση. Προχωρήσαμε αρκετά κι' άπαντήσαμε ένα κλοό βράχων, πού έφραζε τό πέρασμα. "Έννόησα πως ήταν άνάγκη νά γαντζώσουμε τώρα στό βράχο.

Τόν είδα, πού σαν κουδάρι λοξοπλάγιαζε τό σώμα σε κάποια σκαλισματα, πού πραγματικά σου έπέτρεπαν νά τ' άνεβαιίνης και τόν άκολούθησα κάμνοντας μέ τό σώμα μου τήν προσπάθεια νά προχωρή κι' εγώ σκαρφαλώνοντας. Οι ριπές τ' άγέρα, κοίταζαν νά μās ξεκολλήσουν και ρίξουν στό γκρεμό, μιά τά χέρια μας έβαζαν τήν τέχνη τους για νά βρουν κανένα αυτόκι προεξοχής και νά στερεωθούν μ' ασφάλεια. "Ένα βήμα για νά γυρίσης πίσω ήταν άδύνατο. Τό σώμα θάπρεπε νά πάρη μιά δλόκληρη στροφή δίνοντας τήν ράχη τώρα προς τό βράχο και κοιτώντας μέ τεντώματα του ποδιού και νέα πιασήματα νά τόν κατεβή. Τό συνεχίσαμε λοιπόν ως τήν κορφή του κι' απ' εκεί άρχισε ή αντίστροφη αυτή εργασία, έξ ίσου επ κίνδυνη και δύσκολη. "Υστερα από αρκετή ώρα πατούσαμε πάλι σε βατό μονοπάτι και κοντά μας πρόβαλε ή σπηλιά.

Μιά παράδοση έφερνε γι' αρχαία τή σπηλιά, μιά εξόν από τό βάθος της δέν είχε τίποτε τό παράξενο. Τό φως λίγο - λίγο χάνονταν και σε μιά στροφή της άπλωνε μιά κρυάδα κι' ένα πυκνό αδιαπέραστο σκοτάδι.

"Έσκυφα επίμονα στους τοίχους της φάχνοντας για σκαλιστά τυχόν γράμματα και τήν έρεύνησα όσο δυνατόν, μά τίποτε δέν βρήκα πού νά μ' ικανοποιήση. Έίχα κάνει κόπο χωρίς νά ύπάρχη άνάγκη κι' ό ζήλος μου μαράθηκε απότομα. Μιά μάλιστα ιδέα μου πέρασε στό μυαλό. "Ημουνα χωρίς νά τό θέλω στή διάθεση του παράξενου τσομπάνη. Χωρίς αυτόν θά ήταν άδύνατο νά βρω τά πατήματα για τό σκαρφάλωμα του γυρισμού. Και τό τοπίο ήταν απομονωτικό, τόσο πού αν συνέβαινε τίποτε, άπλως τά κόκκαλά μου θά περισώζονταν...

Δέν πρόφτασα νά κάνω τίς σκέψεις αυτές κι' ό τσομπάνης είχε μακρύνει από κοντά μου. Φαίνονταν νά γαντζώνη στό βουνό σαν έντομο μπρός σε περιεκοκλάδα κι' ύψώνονταν διαστικά στή κορφή του. Μιά

ἀπελπισία μ' ἔπιασε κι' ἔτρεξα πίσω του. Ἄλλ' ἀπ' τὴν κορφή ἀκόμα ἀμπωχγε καί τίς λίγες πέτρες, πού εἴχαν σχηματιστῆ ἀπὸ ξεφτίσματα τοῦ βράχου.

Τοῦ φώναξα νά κατεβῆ γιὰ νά θρῶ τὰ πατήματα. Μὰ μάτα'α. Μοῦ φάνηκε σάν ἓνα ἀπ' τὰ τέρατα τῆς Χαλιμάς, μὲ τὴν ἀστραπιαία σβελλάδα του καί τὴν περίρεγγη μορφή του, σάν ἐκεῖνο πού βασάνισε τὸν Σεβὰχ Θαλασσινό...

Ἄρχισα νά ρίχνω στὴν ἀπόσταση, πού μὲ χώριζε μαζί του, σάν σκοινί σωτηρίας τὰ παρακαλητὰ καί τίς ἱκεσίες μου. Ἡ φωνή μου εἶχε ἓναν ἀπεγνωσμένο τόνο. Ἦταν στιγμὲς κάποιου λὲς ἐφιαλτικοῦ ὄνειρου...

Ἀποσβολώθηκα μὲ τὴν ὑπόνοια τοῦ κόκκινου εἰρωνικοῦ του μισοχαμόγελου. Ἦταν σάν νὰ μοῦ ἔλεγε: «Κάτσε, εἶσαι καλά τώρα». Ἀντελήφθηκα πὺς δὲν εἶχα περιθώριο γιὰ νά σπαταλῶ τὸν πολύτιμο χρόνο μου, ἀφοῦ πολλές ὥρες εἶχαν περάσει ἀπ' τὸ ξεκίνημά μου στὸ βουνό, κι' ἄρχισα ν' αὐτοσχεδιάζω κάποια πατήματα γιὰ νά τ' ἀνέβω, μὰ σ' ἔλα ἀποδείχτηκα ἄτυχος, ἀφοῦ ἔπειτα ἀπὸ πεντέξη ἐπικίνδυνα γαντζώματα ἐρ:σκόμουνα σέ πιότερη ἀμηχανία.

Στὸ μυαλό μου τριγύριζα τὸν Σισύφειο μῦθο. Ζοῦσα τὴν καταδικασμένη μοῖρα του. Ὁ ἰδρώτας μοῦ πάγωνε τοὺς ὄμους καί τίς μασχάλες καί μ' ἀπειλοῦσε ἡ νύχτα...

Ἐπανελάβα μερικές φορές τὴ προσπάθειά μου καί χάραξα σημάδια στὶς δοκιμασμένες σχισμὲς τοῦ βράχου. Ἐναεπεχείρησα μὲ πιότερη ψυχραιμία καί πραγματικά τώρα εἶχα βρεθῆ κάπως ψηλότερα ἀπ' τίς προηγούμενες φορές. Ζήτησα ἓνα καινούργιο ὄμως γάντζωμα καί μούλειψε... Ἔτσι κατελήφθηκα ἀπὸ μιὰ σκοτοδύνη. Θάρρεψα ὅτι θάρρεψα, μὰ δὲν

ξεύρω, πὺς μπόρεσα νά συγκρατηθῶ. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά. Τόσο δυνατά, πού κι' ὁ ἐρ:σχος λὲς εἶχε πραγματικὴ καρδιά κι' ὁ δυνατὸς τοῦτος χτύπος ἦταν τῆς δικῆς του.

Θὰ ἦταν ἀναπόφευχτα κακὴ ἡ τύχη μου ἂν ὁ ἀλόκοτος τσομπάνος δὲν ἐρχόταν μὲ κίνδυνο πραγματικὸ τῆς ζωῆς του νά μὲ πιάσει κι' ὀδηγήσει σ' ἄσφαλή πατήματα.

Τὸν αἰσθάνθηκα παρά τὸν εἶδα, σάν Θεό. Τὸν ἐνοίωσα σάν μοῖρα, πού τρεμόπαιξε νά σούση κ' ἀνέβαλλε τὴ φλόγα τῆς ζωῆς μου, σάν μάγο, πού μοῦ πρόσφερε ὄλο τὸν παράξενο κόσμο καί τὴν ἰδιόρρυθμη ὑφή τοῦ βουνού...

Προχωρήσαμε στὸ μονοπάτι, ἐνῶ σύγκορμα τινασσόμουνα ἀπὸ ρίγη, πού μοῦ γεννοῦσαν κάποιο πυρετό. Δὲν τόλμησα νά τὸν μαλώσω γιὰ τὸ χωρατό του.

«Ἐμεῖς στὸ βουνό, εἶπε, δὲν ξέρομε ἀπὸ παιχνίδι. Δὲν ἔχουμε κανένα νά μᾶς διασκεδάση. Καί πρέπει νά δοκιμάζομε ἑσᾶς τοὺς γενναιοψυχούς.»
Ἦθελε νά παίξῃ καί τίποτες ἄλλο...

Ἦταν τώρα ἡ αἴσια ἔκβαση τῆς περιπέτειάς μου πού χάρισε γούστο καί νοστιμάδα στὴ χοντροκοπιὰ του. Μοῦ εἶχε προσφέρει ὅ,τι πεθύμησα ἀπ' τὸ βουνό. Νὰ ποτισθῶ ἀγωνία, νά λικνισθῶ στὸ κίνδυνο... Μοῦδειξε ἀκόμα, πὺς ἔλαμψε τὸ στιγμαῖο μῖσος μου καί πὺς τῶκανε νά συντριφτῆ αὐτόματα κάτω ἀπ' τὴν αἰώνια μου εὐγνωμοσύνη.

Τὸν χαιρέτησα μὲ τὴν καρδιά μου καί πατώντας τὸ χρυσάφι τῶν φύλλων σκεφτόμουνα τὸν ἀπίστευτο πλοῦτο ἐντυπώσεων, πού θὰ κρατοῦσα πιά στὴ θύμησή μου.

MIX. K. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

Αντικύθηρα

Τόσα καλοκαίρια στο Τσιρίγο και στά 'Αντικύθηρα δέν τά είχα καταφέρει νά πάω. Κι' ήταν κάτι πού τό λαχταρούσα, αυτά τά τελευταία χρόνια, και τό έβρισκα περίπου παράλογο, νά μήν τό έχω κάνει αυτό τό ταξίδι, τό θεωρούσα κάτι σάν προδοσία. Σέ πολλούς είχα μιλήσει γιά τόν πόθο μου αυτό. Είχα μάλιστα μαζέψει και τίς σχετικές πληροφορίες: Τό βαπόρι πηγαίνει τότε, κάνει τόσο, υπάρχει και κατ'ίκανο απ' τό Καψάλι, είναι δύσκολο νά βρείς κάπου νά μείνεις. "Όσοι μέ άκουγαν, αντιδρούσαν σχεδόν πανομοιότυπα: Μά τί λές, παιδάκι μου, τί νά πās νά κάνεις στά 'Αντικύθηρα, δέν θάσαι καλά, πρόσεχε μόνο μήν χαλάσει ο κα'ρός και ξεμεινεις.

Σάν παιδί πεισματάρικο άγνοούσα όλες αυτές τίς φράσεις άποτροπής και άποδοκιμασίας.

Τρελλά έρωτευμένη μέ τήν 'Ελλάδα, έδωξαζα άπό μέσα μου κάθε ύπόνοια, ότι μπορεί και νά μήν είναι τά 'Αντικύθηρα ο παράδεισος αυτής τής γής, όπως θά φερρίζωνα ένα άγρ.όχορτο, Δέ θέλω νά πώ μ' αυτό ότι περίμενα έναν άλλο κήπο τής 'Εδέμ, περίμενα κάτι σχετικό μέ τό άπέριττο τοπίο των Κυκλάδων, τό έξαγνισμένο απ' τήν κραιπάλη του πράσινου, τό βαφτισμένο στον άσβέστη και στή θάλασσα, τό φιλτραρισμένο μέσα από τό κυκλαδίτικο άχνιστό, άσπρογάλαζο φώς. "Ός έναλλακτική λύση, περίμενα κάτι σχετικό μέ τό Τσιριγιώτικο τοπίο, τό άμίμητο. Κυκλάδες και Κύθηρα τά λατρεύω. Είχα έτσι σχεδόν λατρεύει και τά 'Αντικύθηρα, πού άποτελούσαν στή φαντασία μου προέκταση των Κυκλάδων ή συμπλήρωμα του Τσιρίγου.

"Εκλεινα λοιπόν τ' αυτιά μου, σ' όσα άκουγα κι έλεγα μέσα μου «κι' όμως, έγώ θά πάω».

"Όπου, πριν άρκετό καιρό, μέ ειδοποίησαν νά δω στήν Τηλεόραση μία έκπομπή γιά τά 'Αντικύθηρα. 'Επιτέλους, σκέφτηκα, νά μία εύκαιρία νά λάμψει ή διάφυσή τους κι ή δικαίωσή μου. Και έκατσα, προετοιμασμένη ψυχικά, νά δεχτώ, περίπου σά μήνηση σέ μυσταγωγία, τήν καινούργια εμπειρία.

Μισή ώρα άργότερα βρισκόμουν στήν ίδια θέση, προσπαθώντας νά συνέλθω όπως μετά από ψυχρολουσία. Είχα τήν εντύπωση ότι είχα γίνει δλόκληρη ένας λυγμός, ένας άτέλειωτος πόνος γι' αυτό τόν τόπο, γι' αυτούς τους ανθρώπους εκεί κάτω. Μέσα απ' τήν θόνη είχα βγει ένα χέρι πού τράδηξε τό πέπλο απ' τά μάτια μου και σάρωσε κάθε ειδική ψευδαίσθηση, γιά νά αναδυθούν απ' αυτήν τά 'Αντικύθηρα όπως πραγματικά είναι: χωρίς έξωραϊσμούς του τύπου 'Ελληνικό νησί μέ χρυσές άμμουδιές, χταποδάκι στή σάρα, ούζο και ξεγνοιασιά.

Αυτό πού έδλεπα μπροστά μου, σέ άπόσταση τριών μέτρων ήταν ένας βράχος άνεμόδατος, χωρίς άμμουδιές, χωρίς άρχιτεκτονικές γραφικότητες, χωρίς καμιά ύποψία πράσινου, χωρίς έλεος. 'Ηταν μία χούφτα άνθρωποι, πού θαρρείς προσπαθούσαν νά κρατηθούν απ' τίς πέτρες ή απ' τά φρυγμένα πουρνάρια γιά νά μήν τους σκορπίσει ο άέρας στά τέσσερα σημεία. Κι από πάνω ο ήλιος έχθρικός κι αυτός νά πυρακτώνει τά πάντα άσυγκράτητος.

Μά ήταν και τό χαμόγελο αυτών των ανθρώπων. Πού άνάδλυζε βασανισμένο, μέσα από μία έξ ίσου βασανισμένη ψυχή, γεμάτη όμως δροσιά πού κανένας ήλιος δέν έφτανε νά στεγνώσει. Μικρά παιδιά, νέες γυναίκες, άνθρωποι ήλικιωμένοι ζούν πάνω σ' αυτό τό βράχο και άγωνίζονται νά δημιουργήσουν, νά βελτιώσουν μόνοι τους, ότι μπορούν, χωρίς νά περιμένουν πολλά - πολλά απ' τους «έξω». 'Αγωνίζονται γιά νά παραμείνουν σ' αυτό τό βράχο κι είναι μέ θλίψη πού τόν εγκαταλείπουν όταν δέν μπορούν νά κάνουν άλλως.

Μιά χούφτα άνθρωποι, άφημένοι στο έλεος του Θεού και τής φύσης, καταδικασμένοι στήν άπομόνωση (ισόδια ποιητή γιά πολλούς απ' αυτούς) μά ταυτόχρονα ταγμένοι στήν ύπόθεση τής περηφάνειας και του ήρωϊσμού, έδωσαν ένα μάθημα λεσεντίας, σ' έμάς τους ύπόλοιπους: πού τακτοποιημένοι στις τσιμεντένιες κυψέλες μας, μέ τό γιατρό δίπλα μας, τό σχολικό νά περιμένει τά παιδιά μας από κάτω, τίς δεκάδες κινηματογράφους και θέατρα πού «δέν παίζουν και τίποτα τής προκοπής», τό σούπερ μάρκετ όπου δέν βρήκαμε τήν άγαπημένη μας σάλτσα γιά τή σαλάτα, μιλάμε γιά μοναξιά, γιά άπάνθρωπες συνθήκες ζωής στήν πόλη, γιά άφόρητη πλήξη.

Νομίζω, πώς τό μήνυμα πέρασε, εκείνη τή βραδιά, μέσα σέ πολλά σπίτια — κι' άς ξεχάστηκε ύστερα. Νομίζω, πώς πολλοί θά σκέφτηκαν και θά αισθάνθηκαν όπως κι έγώ. 'Ηταν ένα άγκάθι αυτή ή έκπομπή. 'Αλλοι θά τό ένιωσαν έντονότερα, άλλοι μπορεί νά ένοχλήθηκαν. "Όλους πάντως, κάτι, κάπου θά τους άγγιξε, δέν είναι λίγο αυτό. 'Ετσι, γι' ανά μή ζούμε άνυποψίαστοι.

'Εξακολούθω νά θέλω νά πάω στά 'Αντικύθηρα. Μόνο τά κίνητρά μου άλλαξαν. Δέν είναι πιά ή αισθητική άπόλαυση. Είναι ο σεβασμός κι ο θαυμασμός. Θέλω νά πάω γιά νά σφίξω κάποια τραχειά χέρια. Θέλω νά πάω γιά ένα προσκύνημα.

ANNITA Π. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ

Ματιές στα Κύθηρα

Αγία Μόνη

Ένα πολύπλευρο βαρύτιμο διαμάντι, που λαμπυρίζει πάνω στο γαλάζιο ταπέτο τριών πέλαγων μοιάζουν τα Κύθηρα. Και σαν νούφαρο που το δροσίζουν το Ίόνιο, το Κρητικό, το Αίγαίο. Νησί που πρωτολατρεύτηκε η Θεά του ανυπέροχου κάλλους. Και της ανεπανάληπτης όμορφιάς. Η Ουράνια Αφροδίτη.

Μιά ήσυχη εύλογημένη απ' το Θεό γωνιά του, που προσφέρει την ψυχική ανάταση και χαρίζει την πνευματική και σωματική ξεκούραση, είναι η Αγία Μόνη. Τόπος χαράς. Τόπος γεμάτος φώς. Πλημμυρισμένος απ' το ήλιόφωτο. Που καταρράκτες άσωτα το ρίχνει ο Μασσογειακός ήλιος. Μιά γωνιά του νησιού μας, που προσφέρει στον επισκέπτη της μια διβλική υπερκόσμια γαλήνη και μακαριότητα.

Στην φρουριακή μορφή, που έχει η κτηριακή της συγκράτηση, σπάζει η αντίρα των ανέμων των χειμώνων. Και μοιάζει σαν καράβι να παλεύει στον ώκεανό. Και το καλοκαίρι συναντιώνται στο καμπαναριό της οι Ίόνιες κι' οι Αιγαίες αύρες. Σ' ένα οδόδροσο κι' αέρινο γιορτάσι.

Οι καμπάνες της Αγίας Μόνης σκορπούν το γλυκόλαλο της χαράς και της ελπίδας μήνυμα σε όλους τους ανθρώπους. Σ' αυτούς που κατοικούν στο νησί και σ' αυτούς που έφυγαν. Η Αγία Μόνη είναι ο μαγνητής, που τραβάει και φέρνει πίσω κάθε ξενητεμένο μας στην πατρική γή. Την Αγία Μόνη πρωτοαντικρύζει ο Τσιριγώτης σαν καθαντζάρι τον Καβομαλιά στο γυρισμό του. Κι' Αύτην σαν φεύγει στερονοβλέπει.

Χρυσάφι ολογεμάτες οι πλαγιές της, σαν πρωτογαί νει ο ήλιος. Σε άλλωτενα χρόνια ήταν κατάφυτες και δασωμένες. Τώρα εύδοκιμούν το θυμάρι και η θρούμπη. Η φασκομηλιά και τ' άγριο δενδρολίβανο. Οι μυρωδιές τους σμίγουν σ' ένα υπέροχο κι' άπόκοσμο άρωμα. Που αντί για λιβάνι προσφέρεται στη Χάρη της θυμίαμα. Γεμάτοι κατανυκτική γοητεία κι' εὐλάβεια όρθροι και έσπερινοί. Αύγινα καθημερίσματα στον ήλιο, στον Καβομαλιά, στη θάλασσα. Μιά ρόδινη πάχνη σαν έσάρπα σκεπάζει την μεριά της Ανατολής πριν βγει ο ήλιος. Μικρά πλούμενα και δάρκες με όλόλευκο πανί λικνίζονται στα διάφεγγα νερά της.

Μιά άτέλειωτη καταγάλανη θάλασσα. Που τις πιο πολλές φορές γίνεται ένα με το γαλάζιο φόντο τ' ουρανού. Μιά θάλασσα με χίλια χρώματα. Από το άσημένιο μέχρι το πράσινο. Το βαθύ μπλέ, το μολυβένιο και το γαλάζιο άνοιχτό. Στο άνέδασμα του ήλιου αλλάζει χρώματα σαν ένα πολύτιμο ζαφείρι. Με όλες τις άποχρώσεις του γαλάζιου και της γλαυκότητας. Που σαν βγαίνει ο ήλιος, όλοένα και περισσότερο την

ιριδίζουν φωτεινές χλιοπλούμιστες άνταύγιες.

Ρόδινα μαγευτικά δαντελωτά άκρογαίαλια. Μοναδικής ώραιότητας η άμμουδιά του Διακοφτιού. Ένα όλόλευκο φαροχώρι ο Αϋλέμονας. Με τους σαν μικροσκοπικά φιορδ όρμίσκους του. Σαν άπαλές πινελιές νησάκια οι Δραγονάρες και το νησί των λογοτεχνών τα Μακρυκύθηρα. Μιά όμαλή γεμάτη θυμάρι πλαγιά, κορφίζει με το εκκλησάκι τ' Αγίου Γιωργιού κορώνα. Που τόχτισε μιά του Βυζαντιου Βασίλισσα πριν χίλια τετρακόσια χρόνια. Και στα βάθη του όριζοντα ο Καβομαλιάς κι' η Μήλος. Αϊθήρια τ' Αντικύθηρα και τα δουνά της Κρήτης. Και πιο δεξιά μας η καρποφόρα κοιλάδα της Παλιόπολης. Η ζαφερένια άμμουδιά της κι' η καταπράσινη ρεματιά των Μητάτων.

Στά κατάγιαλα της Παλιόπολης μιά προχριστιανική Θεά, η Θεά της όμορφιάς, η Άνασσα των Κυθρών έλουζε τα πυρόξανθα μαλλιά της τον παλιό καιρό. Τα πρώτα αύγινα ήλιοφιλήματα που δεχόταν. Το άρωμα των μυριάδων λουλουδιών απ' το Παλιόκαστρο και τις γύρω πλαγιές σε μιά όλόδροση μύρωμένη πνοή. Οι τρούλιες των πουλιών, που φωλιάζουν στις όλόδροσες γύρω περιοχές, σε μιά θεία υπερκόσμια μελωδία. ΌΑ' αυτά αποτελούσαν τις φυσικές λουσιόν στην άνεπανάληπτη κι' άθάνατη όμορφιά της.

Πανοραμική θέα προς όλες τις μεριές. Πραγματικά παραδεισένια όαση μέσα στην ύγρη άπεραντοσύνη του Αίγαίου, η Αγία Μόνη. Και την νύχτα, όταν βγαίνει ο Αύγερινός και βρίσκειτα ψηλά η Πούλια, ένας περιπάτος πάνω στα δώματα και τις ταράτσες των κελιών. Έδώ σαν περπατάς την νύχτα, μυστηριώδη θεϊκά πνεύματα σου δίνουνε φτερά για να πετάξεις ψηλά. Πολύ ψηλά στον ουρανό. Άνάμεσα στ' άστρα, που τα νοιώθεις δίπλα σου. Κόβεται κάθε δεσμός σου με τον τόπο και τον χρόνο. Γίνεσαι άέρινος ταξιδευτής. Ένδιάμεσα στα άστρα. Σε κόσμους μαγικούς που κυριαρχεί το όνειρο.

Τότε εν' άτέλειωτο χαμόγελο στο πρόσωπό σου λάμπει. Κι' άθελα τα χείλη σου άρχίζουν να φελίζουν γυμνους και Δοξολογιές. Στου Σύμπαντος τον Πλάστη. Στον μοναδικό Άρχιτέκτονα της τέλειος όμορφιάς. Νοιώθεις να ταξιδεύεις πάνω σε μιά άπεραντη καταγάλανη θάλασσα. Μέσα σ' ένα χωρίς άκρες όλόφωτο ουρανό. Κι' αυθόρμητα ύμνολογείς τον Παντοκράτορα και τη Θεομήτορα Παναγία:

«Την Μόνη των πάντων Έλπίδα. Την Αγία Μόνη». Τα πάντα γύρω σου, σαν βρίσκεσαι εδώ, είναι φώς όλόφωτο. Ουρανός και θάλασσα. Θάλασσα άπεραντη.

ΤΑΣΗΣ ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ

Ὁ Παπῶ - Πανούργος

κὶ ἡ λειτουργία τῆς Μαρουλοῦς

Τούτη ἡ ἱστορία πού θά σάς πῶ χρονολογείται πρὶν 70—80 χρόνια καί εἶναι μιὰ ἀληθινή ἱστορία.

Ἐκεῖ καταμεσῆς τοῦ χωριοῦ, πάνω στό δημόσιο δρόμο, θρῖσκόταν τό σπίτι τοῦ παπα - Παναγιώτη, πού τόν παρατσούκλιαζαν «παπά - Πανούργος». Εὐκόλα μπορούσες νά τόβρεις αὐτό τό σπίτι, γιατί ἀπό τή μεριά τοῦ δρόμου, εἶχε ζερβόδεξα στήν πόρτα του πεζούλες.

Σέ τούτες τίς πεζούλες, εἶχε ὀλημερίς ξαπλωμένη τήν ἀρίδα του ὁ παπάς. Γουστάρειζε νά πειράζει τούς περαστικούς, περισσότερο τίς γυναῖκες, μέ πονηρά καί ζεταίπωμα ἀστεία, πολλές φορές χοντροκομμένα καί ἀγαρμπα. Σ' αὐτά τά ἀστεία του τά παρδαλά, μέ τά ὑπονοούμενα, χρωστούσε σίγουρα τό παρατσούκλι του. Ἄν δέν τόν ζητούσες «παπά - Πανούργος», δέν ἦταν εὐκόλο νά τόν βρεῖς.

Καλοστεκούμενος ἐξηγτάρης παπάς, κοιλαράς, κατά πῶς εἶναι οἱ περισσότεροί παπάδες, ἄνθρωπος ὁμως καλάκαρδος καί ἀστείος, θά μπορούσε νά ναι συμπαθητικός καί εὐχάριστος. Μά ἡ μεγάλη ἀνεμελιά του γιά μιὰ νοικοκυρεμένη ζωὴ καί περισσότερο τό κακοφτιαγμένο σουλούπι του καί ἡ ἀπλυσιά του, τόν κάνανε τόν κακομοῖρη, ἀδίκια πολλές φορές, ἀσυμπάθιστο.

Κάθε μέρα, ἀκόμα καί κείνες τίς χειμωνιάτικες τίς μέρες πού ἔκανε νάβγει ὁ ἥλιος, ὁ παπάς ἦτανε ξαπλωμένος στή πεζούλα του. Χωμένος στό κοντογούνι σαμαροσκουτί του, ἕνα παμπάλαιο σουρτούκο, πού ὁ ΘΕΟΣ ξέρει πρὶν πόσα χρόνια τόχαν ὑφάνει στόν ἀργαλειό κι' ἦτανε πιά φαγωμένο καί μαδημένο τό χνούδι του ἀπό τήν πολύχρονη τή χρήση, κι' ἀπό τό καθημερινό τό καθισιό. Μά καί οἱ πέτρες ἀκόμα στίς πεζούλες, πάνω στίς καθίστρες, εἶχανε κι αὐτές γυαλίσει καί γίνανε ἴδιες μαρμαρόπλακες, ἀπό τό κάτσε - κάτσε κι' ἀπό τό τρίψε - τρίψε τοῦ παπα.

Ἄν θά τόν ἐβλεπες ἐτσιδῶ, ξαπλωμένο ντεμπέλικα στήν πεζούλα, ἕνα κοντόχοντρο παχύδερμο, γεμάτο τρίχες, γένια καί μαλλιά, δρώμικα καί ἀπεριποίητα, νά τοῦ σκεπάζουν τό μούτρο του, τ' αὐτιά το καί τό στέρκο, ἀνακατωμένα καί ἀγρία, σίγουρα θά τόν πέρναγες γιά ἀρκοῦδα. Ἄντε τώρα νά πιστέψεις πῶς τούτος ὁ πιθηκάνθρωπος, εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ ΘΕΟΥ καί λειτουργός του, πλασμένος — συχώρεσέ με Θέ

μου!! — «κατ' εἰκόνα καί ὁμοίωσή Του!!».

Ὁ παπά Παναγιώτης δέν εἶχε δική του οἰκογένεια. Ζούσε μέ κάποιο ἀνηψιό του, πού τόν λέγανε κι' αὐτόν Παναγιώτη καί στά στερνά τόν ἔκανε καί κληρονόμο του. Ἡ ζωὴ του ἦτανε μίζερη καί χωρίς ἀξιώσεις. Ἐκεῖνος ὁμως συνήθιζε νά λέει πάντα, πῶς περνοῦσε καλά. Δέν εἶχε στενοχώριες καί ἦτανε εὐχαριστημένος μέ ὅ,τι τούδινε τό πετραχίλι του. «Δόξα νάχει ὁ ΘΕΟΣ!!».

Μπορεῖ νά μὴν εἶχε ἀξιώσεις ὁ παπάς, μπορεῖ νά περνοῦσε καλά ὅπως ἔλεγε, εἶχε ὁμως κι' αὐτός ὁ δύστυχος τά μεράκια του!! Εἶχε κι' αὐτός τούς καημούς του!! Εἶχε τήν ξάπλα στήν πεζούλα καί τό ἀλκολίκι του γιά τό κυνήγι τοῦ λαγοῦ. Γιά τούτα τά δύο, δέ λογάριζε — μά τό Θεό! — καί τήν ψυχὴ του νά πουλῆσει στόν ὄξαποδό!!!

Λέγανε ὅλοι στό χωριό πῶς ὁ παπάς φοβόταν διαολεμένα τά ξωτικά καί γινότανε μεγάλο σουσουρο, πῶς τάχα, οὔτε γιά κατοῦρημα, πού λέει ὁ λόγος, δέ ξεμύτιζε τή νύχτα. Καί πρέπει νάτανε ἀλήθεια, γιατί κάθε φορά πού πήγαινε ἡ εἶχε νά λειτουργήσει σέ κάνα ξωκλήσι, φρόντιζε πάντα νάχει συντροφιά.

Σ' αὐτές τίς ἐξορμήσεις του εἶχε ταχτική του παρῆα ἕνα ἀνθρωπάκο ἀπό τό γειτονικό χωριό. Ἐνα φουκαρά, λιγάκι τσεβδό, πού τόν λέγανε Δημήτρη «Δημήτηρη Μπόνη». Ὁ παπάς τόχε σέ κακό νά τόν πει μέ τ' ὄνομά του. Συνήθιζε νά τόν φωνάζει ἀκαμάτη καί ἀχαῖρευτο. Λές κι' ὁ ἴδιος ἦτανε ὅλο προκοπή καί νοικοκυρωσὴν!!

Αὐτός ἦτανε σέ σύντομη σκιαγραφία ὁ παπά Πανούργος καί ἡ... πεζούλα του!! Ἐκεῖ τόν θρῖκε ἡ κερὰ Κατερίνα ἡ Μαρουλοῦ ἕνα ζεστό ἀπομεσήμερο, νά λιάζεται ξαπλωμένος φαρδύς πλατύς. Σίμωσε... τόν ξύπνησε γιατί τόν εἶχε κοντοπάρει ὁ ὕπνος καί τοῦ φίλησε τό χέρι.

— Νάσαι καλά παπά μου καί νάχω τήν εὐχὴ σου!

— Καλῶς τηνε τῆ Μαρουλοῦ... Νάχεις τήν εὐχὴ μου!

— Λέεις παπά μου νά μπορέσεις νά μου λειτουργήσεις μεθαῦριο τήν Πέφτη στή χάρη Του στόν Ἅγιο Γιάννη στόν γκρεμό;; Τάχτηκα ἡ κακομοῖρα πέρυσι πού ἀρρώστησε τό παιδί μου καί κόντευα νά τό χάσω... Μά δέ μπόρεσα ἡ ἀμαρτωλὴ ὡς τώρα, νά κάνω τό τάμα μου!! Συχώρεσέ με Ἅγιε μου Γιάννη!!

Μωρὲ τέτοιες εὐκαιρίες δέν εἶναι πολλές συλλογί-

στηκε ο παπάς! Μ' ένα σμπάρο δυό τρυγόνια!! Και τή λειτουργία μου θάχω και τό κυνήγι μου θά κάνω!! 'Αλλά, ίντα τσ' ήρθε τση παλαβής τση Μαρουλούς και διόλεξε αύτονά τον 'Αγιο, τον 'Αγιο Γιάννη στο γκρεμό, νά κάνει τό τάμα τση;; 'Ετούτος ο 'Αγιος «Μεγάλη νάσαι ή χάρη του!!» δέν τον δόλευε καθόλου τον παπά!! Και δέν τον δόλευε, γιατί σαν παλιός κυνηγός τόξερε καλά πώς τούτα τά κακοτράχαλα τά μέρη γύρω - γύρω στον 'Αγιο Γιάννη και δυσκολοκυνήγητα είναι και λαγούς δέ «μποτάσουνε».

Μά συλλογιζότανε και κάτι άλλο πολύ πιό σοβαρό ο κακομοίρης ο παπάς!! Συλλογιζότανε, πώς άν ο 'Αγιος Γιάννης είναι εκείδα κοντά κοντά στη Χώρα, στη Μητρόπολη, νά τον δει κανένα μάτι, «κανένας άντίχριστος» πώς κυνηγούσε και τώσωνε συχαρική του ζευζέκη του Δεσπότη, ο Θεός ξέρει τί θά γινόταν!!

'Αν τά κατάφερε ν' αλλάξει τον 'Αγιο τής Μαρουλούς!! 'Αν τήν κατάφερε νά πάει τό τάματση σ' άλλον 'Αγιο!! Νά, σά νά πούμε, κάτω εκεί στον 'Αγιο Βασίλη στοσι 'Αλώνες, θάχε ήσυχο τό κεφάλι του. Σε τούτη τήν έξοχή και λαγούς μπόλικους έχει και άνθρωπου μάτι δέ σέ βλέπει. Μ' αυτές τις σκέψεις έβαλε μπροστά τό σχέδιό του.

Μωρή καημένη Μαρουλού, πού στο Θεό σου τον ήρες και τον διόλεξε αύτονά τον 'Αγιο νά κάνεις τό τάμα σου;; Χαθήκανε μωρή οι άλλοι 'Αγιοι;; Και δώ πού τά λέμε και πιό μεγάλοι είναι και πιό θαματούργοι!! Δέ σου λέω καλός και 'Αγιος κι' ο 'Αγιος Γιάννης «Μεγάλη νάσαι ή χάρη Του!!», μά σαν τον 'Αγιο Βασίλη καημένη Μαρουλού!!...

— Πού τάξερα εγώ παπά μου ή κακομοίρα αύταδά!! 'Ινταλώς νά πάρω τώρα πλέα τό τάμα μου από τον 'Αγιο Γιάννη και νά τό δώσω στον 'Αγιο Βασίλη;; Δέ θά κολαστώ ή κακομοίρα, άνέ κάνω τέτοια άμαρτία;

'Ο παπάς πού κατάλαβε πώς ζύγωσε καλά στο στόχο του, θαθείά συγκινημένος τάχα και μέ χριστιανική καλωσύνη και αγαθότητα, τής ειπε:

'Αστηνε πάνω μου τήν άμαρτία Μαρουλού!! Γιατί μωρή καπερή τά φορούμε τούτα τά ράσα και τό πετραχήλι;; 'Εμεις Μαρουλού θά δώσουμε λόγο στο Θεό για τσοί δικές σας τσοί άμαρτίες!! 'Ο 'Αγιος Γιάννης «προσκυνώ τή χάρη του!!», είναι μεγάλος 'Αγιος και καλός φίλος του 'Αγιου Βασίλη. Θά φχαριστηθεί νά κάνεις τό τάμα σου στο φίλο του.

Μά έγνοια σου Μαρουλού. Και γώ πού ξέρω πώς είσαι μιά καλή γυναίκα και καλή χριστιανή, θά σου κάνω μά μεγάλη λειτουργία. Θά σου λειτουργήσω και τσοί δυο 'Αγιους. Θά πάρω τά κονίσματά τους στο 'Ιερό και θά τσοί έχω όλη τήν ώρα τση λειτουργίας εκεία, κοντά - κοντά τον ένα στον άλλο, νά μέ βλέπουνε και νά τσοί βλέπω. Κι' άμα φτάσει ή ώρα τση μεγάλης προσποράς, θά τους πώ: «Τά σά εκ των σών και στοί δυο σας προσφέρομε κατά πάντα και διά πάντα...». 'Ετσι πού λές Μαρουλού μου, θάσαι και οι δυο 'Αγιοι

φχαριστημένοι και θάσαι και οι δυο δοηθεία σου.

Πάαινε όμως τώρα στο σπίτι σου Μαρουλού νά έτοιμάσεις τά χρειαζόμενα για τή λειτουργία και μη σέ γνοιάζει. 'Όλα τ' άλλα είναι δική μου δουλειά.

«Νάσαι καλά παπά μου!! Νάσαι καλά και ο Θεός νά μου κόβει μέρες και νά σου τσοί δούνει χρόνους!!» Του φίλησε τό χέρι του εύχήθηκε καλό δράδυ και έφυγε για τό σπίτι της καταφχαριστημένη.

Τήν ίδια μέρα ο παπάς παράγγειλε σέ κείνο τον άλλο τον άχαίρευτο, τό Δημήτηγ, ότι τήν Πέμπτη νωρίς - νωρίς, στις τρεις άπ' τά μεσάνυχτα, θά τον περιμένει νά πάνε κυνήγι στον 'Αγιο Βασίλη.

'Άλλες φορές συνήθιζαν πριν ξεκινήσουν τά πρωινά, νά δρέχουν κανένα παξιμάδι στο κρασί και νά πίνουν και κάνα δυο ποτήρια. Μά σήμερα είχαν δλέψεις τή λειτουργία τής Μαρουλούς και έπρεπε νάσαι νηστικοί. Τί νά κάνουν;

'Όστόσο φουμάρανε από ένα χοντροστριμένο τσιγάρο από ντόπιο καπνό, κομμένο από τους ίδιους. 'Ο παπάς συνηθούσε νά λέει: «Φουμάρισε μωρέ, δέ πειράζει!! 'Ο καπνός, καπνός είναι και φεύγει και χάνεται. Δέν είναι δά φαί νά σου καργάρι τό στομάχι!!».

'Υστερα λύσανε τά γαιδουράκια τους, κρεμάσανε στο σαιμάρι τά ταγάρια τους, κάτσανε καβάλα και ξεκίνησανε για τον 'Αγιο Βασίλη. Μπροστά ο παπάς, πίσω ο τσεβδός ο Δημήτηγς.

Και πηγαινάνε καβάλα πάντα στους γαιδάρους, χωρίς νά βγάζουνε μιλιά. Δέν άκούγονταν τίποτ' άλλο μέσα στη νύχτα, παρά μονάχα καμιά γερή ραβδιά πού ρίχνανε στα πισινά των γαιδάρων για νά τρέχουν πιό γρήγορα και ένας βαθύς χοντροδύχας γεμάτος φλέματα, αλλάθευτο σημάδι του καπνιστή, πού τράνταζε τά σώθικα, τότε του ενός και τότε του άλλου.

'Αγκαλά κάπου - κάπου κάτι σιγομουρμούριζε ο παπάς, μά τόσο σιγανά, πού δέν μπορούσε κανείς νά ξεχωρίσει άν έφελνε ή σιγοβλαστημούσε.

Είχαν περάσει τά φράσια και θάχαν φτάσει κάπου κοντά στην καημένη έλαια, πέρα από τά μισά του δρόμου. Ξαφνικά, ο παπάς, πού πήγαινε πάντα μπροστά καβάλα στο γαίδαρο, κόβοντας εκείνη τή καταθλιπτική δουβαιμάρα, ειπε μέ τή χοντρή φωνή του, στον άλλον, τό Δημήτηγ, πού έρχόνταν πίσω του: «Βγάλε μωρέ τό σκουφο σου και βγάζω τά 'Αγια!!...».

Σέ λίγο φτάσανε στον 'Αγιο Βασίλη. 'Ο παπάς είχε τελειώσει τώρα τή λειτουργία τής Μαρουλούς. Ξεπέζεψαν, δέσανε και σιγούρεψαν τους γαιδάρους κάπου εκεί παράμερα, ύστερα στάθηκαν μέ εύλάβεια μπροστά στη κλεισμένη πόρτα τής εκκλησίας, κάνανε τρεις φορές τό σταυρό τους, ειπε ο παπάς τό «Δι' εύχών των 'Αγίων πατέρων ήμών Κύριε 'Ιησού Χριστέ έλέησον και σώσον ήμάς άμήν», σταυροκοπήθηκαν ξανά και ξεκίνησαν για τό κυνήγι του λαγού, τραβώντας πέρα κατά τό Παλιόκαστρο.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΔΑΡΗΣ

Μνήμες Τσιριγώτικης ντοπιολαλιᾶς

«Κακομοιριές κι' Αναποδιές»

(Ἡ σκηνή σ' ἓνα χωριό τοῦ Τσιρίγου ἓνα πρωῒ νό τοῦ 11) 1946)

— Γειά σου τούρ Χαραλάμπαινα!

— Γειά σου τσέ σένα τούρ Ἀντωνού!

— Ἰντάχεις τσέ κοπανίζεσαι μπρέ πρωῒ - πρωῒ;

— Ἀχι, Ἀντωνού μου, μαύρη τσ' ἄραχνη νύχτα πέρασα πού δέ μ' ἄφισ' ὁ μαυρόγατος νά κλείσω μάτι στάλα.

— Ἰντα μοῦ λέεις, Χαραλάμπαινα, μέ τό γατί τσακωνώσουνα;

— Ἀκου νά γρῆς πού νά μὴ τό θρῆ τό θράδυ, ἐτσειά πού γύρισα ὀψέ τό συρίπωμα πό τῆ θοστσίνα τσέβαλα, νά ψίχαλο στό στόμα μου, εἴπα νά ξαπλώσω γιατί ταχεία μπονώρα πάω μαθές γιά ξυλοκόπι, ἀκούγω ὄχλητό τσέ νιαουρίσματα. Εἶπ' Ἀντωνού μου πώς θά πέση τό σοπίτι Θεῖ μου ξεμίστευε νά μέ πλακώση. Σηκώνομαι ἡ καυμαίχολη τσ' ἀνάθω τό λυχνάρι, τσέ τί νά γδῶ. Τό γατί πού κακοχρόνο νάχη, ἔσερνε καταμεσές στή κάμαρη ἐν ἄθοτύρι: τσέ κολάζομαι πού στό λέω, μά ἦτανε θουτηγμένο στό λάδι ἦσαμε τό τσεφάλι τό μαυροσκότεινο πού νά μὴ τό θρῆ τ' Ἀγιοῦ Γεωργίου Παναγία μου, τσέ μούκαμ' ἓνα σωρό λίγδα στό σωφρά τσέ στί καρέκλες. Ἀρπῶ τῆ σαρωμάτα τσέ τό θάνω στό τσινυγητό νά τό ξεκάνω μά τσεινο πού νά δώση ὁ Θεός νά μὴ τό θρῆ ἡ αὐρανῆ μέρα, σκατζουρώνει στή πιατοθήτση τσέ μοῦ σπᾶ τέσσερα πιάτα πού τάχα πό τῆ συχωρεμένη τῆ τσυρά μου, τσέ μοῦ ρίχνει τό τζέτζερη μέ τσι πλαγιόμάνους πού μαλακίωσανε, πού τσειχα γιά τό κολατσό τῶν ἐργατῶνε αὐριο.

— Ἰντα νά σοῦ πῶ Ἀντωνού μου τέτοια ἐζμία, οὔτε οἱ Γερμανοί μοῦ κάμανε στό πόλεμο. Ἄς εἶναι, τοῦ ἀπολυτάρω τῆ σαρωμάτα, τσέ τσεινος ὁ σατανάς Θεῖ μου ξεμίστευε, πέρνει δρόμο, τσέ μοῦ πάει στή σάλα τσέ μοῦ καταλαδώνει τῆ μαντήλα, τσέ μοῦ γκρεμίζει τό καθρέφτη τσέ τσῆ φωτογραφίες τῶ γωνῶνε μου, πού νά κάμη ὁ Θεός νά κρέμεται ἡ γλῶσσα του ὡς κρέμεται τό τυρί πό τό στόμα του.

Τοῦ ξαναπολυτάρω τῆ σαρωμάτα τσέ τσεινο πηδᾶ πό πάνω τό τσεφάλι μου τσέ θγιένει ὄξω, τό τσινυγῶ στό μπότζο, τσέ τό θλέπω πού τρυπῶνε στό κατό. Τρέχω νά θάλω τῆ μπετούγα στήν πόρτα, τσιά πό τό κακό μου τσιέ τῆ σύχισή μου, γκρεμίζομαι στή

σκάλα, τσιέ ξεστραμπούλιξα τόν ἀστράγαλό μου τσιέ ντοῖ ἔγινε νταβούλι.

Ἄς εἶναι θάνω τῆ μπετούγια, τσιέ τρέχω στή γειτονία νά πῶ τοῦ Σταύρου τοῦ ἀγροφύλακα ναρθῆ νά ξεκάμη τό μαυρόγατο. Ἐτσεινος ἐτσεινότανε μ' ἄμα τοῦ πα τί τρέχει, φορᾶ τῆ πουκαμίσα του, τσι ἀρπᾶ τό ντουφέτσι.

Μαζεῦτη ὄλη ἡ γειτονία τσιέ μπαίνει ὁ Σταύρος στό κατώ, τσιέ σέ λιγάτσι ξαναθαίνει τσιέ λέε πώς νιαουρίσματα ἀκούει, μά γάτο δέ γλέπει. Μπήτσε οὔλο τό τσοῦρμο στό κατό, τσιέ τσεινος ὁ ζουρλός ὁ γιός τοῦ παπᾶ, ἄλλος ὁ ἄσλος Θεῖ μου συχώρεσε, ἡῦρε τό γάτο νά κολυμπᾶ τσιέ νά νιαουρίζῃ μέσ' τό πθᾶρι πού ἔχα τ' ἀθωτύρια.

Εἶπ' Ἀντωνού μου πώς θά μοῦ ῥθη κόλπος. Ἐμου ἓνα σωρό ἐζμία μούκαμε τό μαυρόγατο πού νάναί ξωρτσισιμένο, ἐμοῦ μοῦ μαγάρ'σε τά τυρία πού τάχα πό τῆ ζούλα πού πούλησα τσι προάλλες τοῦ Νενέ.

Ἦρθε τσι ὁ δάσκαλος τσιέ μούπε νά πετάξω οὔλα τά τυρία τσιέ τό λάδι γιατί εἶναι μαγαρισμένα, τσιέ τοῦ λέω πώς τό γατί δέν εἶναι τσιούλος νάχη λύσα, μά τσεινος πού ν' ἀκούση, τσιέ δέ μέ γνοιάζει τίποτ' ἄλλο Ἀντωνού μου παρά πού μοῦ ῥχεται ὁ ἀνηψίος μου ἀπό τῆν Αὐστραλία τῆν ἄλλη Πέφτη, τσιέ Ἰντα νά τονε ταῖσω, τσιέτα λάχανα τσιέ γούλες; τσι ἀμέ τό σπίτι Ἰνταλῶς νά τό παστρέφω πού μοῦ σῶθη τσ' ἡ ποτάσα. Τσιέ τούν ἐργατῶνε Ἰντα νά τουνε δώκω; νά τουνε κάμω λιγάτσι φάβα μπᾶρε μου τσιέ τό τί θ' ἀκούσω δέ λέγεται: πού πέρυσι τσιέ πριόπερη πάλι φάβα τούν εἶχα.

Ἄς εἶναι Ἀντωνού μου συμπάθα με πού σοῦ τά λέω, μά τό τί τράθηξα ὄλη νύχτα, οὔτε τοῦ ὄχτροῦ σου τό σοσίλι. Πρίστη τσιέ τό πθῆ μου μά τ' νά κάμω, ἡ καυμαίχολη πού μέ πα'δεύει ὁ Θεός σᾶ τό Ντάνταλο. Περιμένω τσιέ τῆ προβατίνα μου νά γεννήση στό λέστεκο, ἔχω τσιέ τῆ γαῖδᾶρα τσι ὄλο γνέθει πό τά προχτές, μά τί νά τζῆ κάμω πού τylene θέλω νά μέ κουβαλῆ στό νομάδι.

Τσιέ τώρα δᾶ πού μέ γλέπει, παένω νά θρῶ τό Λαγωνάρη νά ῥθη νά πετάξῃ τά τυρία στή Πορταδέλα.

— Γειά σου τσυρ Ἀντωνού.

— Γειά σου τσέ σένα Χαραλάμπαινα.

ΧΑΡΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Τὸ σκοινί τῆς Καμπάνας

Μεγαλώσαμε. Ἐφύγαμε ἀπὸ τὸ νησί μας, διανύσαμε μακριὰ τοῦ τό δρόμο τῆς ζωῆς, φτάσαμε στὴ μεγάλη ἡλικία, τὴν ξεπεράσαμε, μπήκαμε στὸ περιθώριο. Δὲ μᾶς καλ'ἀρέσει, ἀλλὰ ἄς κάνουμε κι' ἄλλοιὼς... Νὰ ξαναρχίζουμε... λέει τὴ ζωὴ, νὰ ξαναγνόμεστε παιδιά... Μόνο ἡ φαντασία μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσει. Τὴν ἀφήνουμε νὰ μᾶς φέρει πίσω. Σύννεφο οἱ παιδικές ἀναμνήσεις κατακλύζουν τὸ μεγαλύτερο χωρὸ τοῦ μυαλοῦ μας. Τὰ τόσα χρόνια ποὺ πέρασαν ἐξιδανίκευσαν τὰ δύσκολα καὶ τὰ δυσάρεστα, τίς παιδικές ἀγωνίες καὶ τὰ καμώματα, ὅλα γίνανε σήμερα τερπνὰ δράματα ποὺ συναγωνίζονται... ποῖο νὰ πρωτοβγῆ... στὸν ἀέρα (στὴ γλῶσσα τῆς τηλεόρασης).

Καὶ μὰ τέτοια ἀναπαράσταση, πρέπει νὰ πάρει σειρὰ στὴν ἀφηγηματικὴ μανία τῆς συντροφιάς τῶν συνομηλίκων... ποὺ ἀπέμειναν στὴ ζωὴ!

Εἶναι γεγονός ὅτι αὐτὸ πὺ θέλει καὶ λαχταρᾷ ἡ παιδικὴ ψυχὴ, εἶναι τὸ παιχνίδι.

Ἡ περίοδος τῆς προσχολικῆς ἡλικίας μέχρι καὶ τῆς ἐφηβείας, ἐκφράζει, ὅτι καλύτερο ἔχει νὰ ἐπιβείξει ὁ Ἀνθρώπινος Κόσμος, στὴ διαδρομὴ τῆς ζωῆς του. Ἀπ' αὐτὴ τὴν περίοδο παίρνουμε τὰ πρὸ ἔντονα βιώματα πὺ μᾶς συνοδεύουν σ' ὅλη μας τὴ ζωὴ! Ἐντονα τὰ φέρνει ἡ μνήμη, ἐξ ἴσου ἔντονα τὰ χρωματίζει ἡ φαντασία κι' ὅλ' αὐτὰ, ἀποτελοῦν τὸ ἴσως «ΧΤΕΣ» τῆς ζωῆς μας, στολίδι, τοῦ «ΣΗΜΕΡΑ».

Καὶ θυμόμαστε ὅλοι οἱ Καραβίτες τὸν παιδικὸ καθυμὸ μας. Δὲν εἶχαμε, ἓνα ἀνοιχτὸ μέρος, μιά πλατεία ἓνα ἴσιωμα νὰ παίξουμε. Μόνο τὸ μικρὸ προαύλιο τῆς Ἐκκλησίας μᾶς προσφερόταν κάπως γιὰ ὁμαδικὸ παιχνίδι. Μαζευόμαστε λοιπὸν ὅλα τὰ παιδιά, σ' αὐτὸ τὸ προαύλιο. Οἱ γέροι ὁμως τῆς ἐποχῆς, τὰ παιχνίδια μας, τὰ χαρακτηρίζαν ἀσέβεια πρὸς τὸ ναὸ, καὶ μᾶς ἐδιωχναν. Ὡς τώρα διατηρῶ στὴ μνήμη μου ζωηρὴ τὴν εἰκόνα τῆς θείας Γιαννάκενας τῆς καντηλανάφτισας, ποὺ δὲ μᾶς ἄφηγε σὲ χλωρὸ κλαρί. Παρὰ τὴν ἡλικία της, ἴσως ἀπὸ θρησκευτικὸ φανατισμὸ, εὐρισκε τὴ δύναμη νὰ μᾶς ἐκσφεντονίζει, κάτω χαμηλά, σουρτὴ σὶς πλάκες τῆ μαγκούρα τῆς ἀπὸ ἀγριελᾶ... καὶ ὅποιον πάρει ὁ Χάρος. Πηδοῦσαμε, γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸ σερνάμενο κίνδυνο. Ἐπίστευε ἡ ἀγαθὴ γραία, ὅτι ἔτσι εὐχαριστοῦσε τὸν Ἅγιο Χαράλαμπο... κυνηγώντας λέει τοὺς... Βελζεβούλιδες. Κι' ἤμασε ὅλοι ἀπὸ 5, μέχρι δώδεκα χρόνων.

Τί νὰ κάναμε..., ποὺ νὰ πηγαίναμε. Οἱ δρόμοι

στενοί, καλντερίμια, ἀνηφοροκατήφοροι. Τραβούσαμε κάτω στὸν Ἀμνηγιαλῆ, στὸ μεγάλο λαγκάδι. Ἐκεῖ, ξεφεύγαμε ἀπὸ τίς μεγάλες ἐπιτηρήσεις. Στὶς λιμνούλες ρίχναμε τὰ πλεούμενά μας, μικρὲς βαρκούλες μονόξυλα πὺ γιὰ νὰ τίς κατασκευάσουμε, κατατρπούσαμε τὰ χέρια μας μὲ τοὺς Κολοκοτρωνεῖους σουγιάδες (αὐτὰ... τὰ ἐργαλεῖα διαθέτω με...) Πιάνουμε καβούρια, — ἄφθονα σὶς ὄχθες τοῦ λαγκαδιοῦ — τὰ δέναμε (γιατί, ἄλλοιως πηδοῦσαν στὸ νερό) στ' ἄλμπουρο γιὰ Καπετάνιους, καὶ γιὰ ναύτες σὶς κουπαστές... ξελημεριαζόμαστε. Ὅταν πενούσαμε, ἓνα παξιμάδι μουσκεμένο στὴ βρύση τῆς «Πορτοκαλιᾶς», μᾶς ἔφτανε. Ὅμως καμμιὰ φρά, εἶναι ἡ ἀλήθεια μᾶς συγκινοῦσαν, ἀδάσταχτα, ἐκεῖνες οἱ προκλητικὲς μουσουλιές τῶν γύρω περὶ βολῶν... τὴν ἄλλη μέρα, ὁ Δάσκαλος: — Ποῖος;... Ποιοί;... κανένας δὲ μορτυροῦσε. — Ὅλη ἡ τάξη, γηστεία!... Ὁ πατέρας μου, ἔβλεπε τὸν ψυχρὸ τραυματισμὸ τοῦ κυνηγημένου παιδοσκοποῦ.

— Δὲ φέρνεις τὰ παιδιά, ἐκεῖ στὸ χωράφι μᾶς στὸν Ἐέρανα, ποὺ ἔχει ὅσο θέλεις ἴσιωμα, νὰ παίξτε ὅλα μαζί;

Αὐτὴ ἡ πρόταση τοῦ πατέρα μου, βούιζε ὡς τὰ σήμερα στ' αὐτιά μου. «Δὲ φέρνεις τὰ πα διὰ ἐκεῖ...»

Ἡ πιὸ μαύρη μας ἐποχὴ ἦταν οἱ δύο μῆνες, Ἰούλιος καὶ Αὐγούστος, ποὺ μᾶς στρώνανε στ' ἀμύγδαλα, καὶ παρακαλοῦσαμε: — Ἐφέτος οἱ ἀμυγδαλιές, νὰ... μὴν ἔχουνε, οὔτε ἓνα.

Καταδιωγμένοι ἀπὸ τὴ μαγκούρα καὶ τίς φωνές ὀλωνῶνε καὶ τίς στριγγιλιές τῆς θείας Γιαννάκενας, καθόμασε ἐν' ἀπόγευμα περίλυποι στὴ σκιά τοῦ μοναδικοῦ πεικίου, πίσω ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῆς ἐκκλησίας. Λέγαμε ἱστορίες (ὁ πιὸ ἀστείος καὶ ὁ μεγαλύτερος ἦταν ὁ Νικόλας ὁ Βαρδάκης) γιὰ φαντάσματα, νεράιδες καὶ ξωτικά, ὀνειρευόμαστε παιδικὰ κατορθώματα, σχεδιάζαμε ἐκδρομές — αὐριο - λαγκάδι - λαγκάδι ὡς τὴν πλατεάν — ἄμμο γιὰ μπάνιο... σκατοῖ ἀπ' τὸ σπίτι μας... Τώρα τί γίνεται. Λέει ὁ ὕπαρχηγος τῆς παρέας, λεπτοκαμωμένος, συνομηλίκος, ὁ Παναγιώτης — Τσκαρίδης τὸν λέγαμε. — «Θ' ἀνέβω στὴν Ἐκκλησία». Τὸ περάσαμε γιὰ κουτοεπίδειξη, γελάσαμε κοροϊδευτικά. Ἐνα χοντρὸ σὰ σκοινί, στριφτὸ σῦρμα, πιασμένο μὲ σιδερένιες θηλιές κολητὸ στὸν τοῖχο τοῦ ἱεροῦ, ἦταν, ἡ γείωση τοῦ ἀλεξικέρανου. Τὸν βλέπουμε νὰ πετᾷ τὸ σὰκόκι του, καὶ νὰ σκαρφλώνει... κρατοῖσασε τὴν ἀναπνοή μας... τώρα θὰ γλυστρίσει. Ὅμως τὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν καὶ τῶν χεριῶν του, ἦταν καλὰ γυμνασμένα. Μὲ ἀγκομαχητὸ καὶ μὲ πείσμα, ἔφτασε

ὁ ἀθεόφοβος στὰ κεραμίδια. Μέγα τὸ κατόρθωμα. Μένουμε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. — Τώρα θὰ πετάξω, μᾶς φωνάζει, κι' ἀπλωνε τὰ χέρια του σὰ φτερά. Σεργιάνιζε ἐπ δειχτικά στὴν πιὸ ψηλὴ σειρὰ τῶν κεραμιδιῶν τῆς πανύψηλης ἐκκλησίας μας, κι' ἀφοῦ τέλειωσε τὴν ἐπίδειξή του ποὺ σήμαινε οὐσιαστικά τὴν ἀφαίρεση τῆς ἀρχηγίας ἀπὸ τὸ Βαρβάκη, ἔκατσε στὴν ἄκρη καὶ φαίνεται νὰ μελετοῦσε τὸ κατέβασμα. Κύτταζε τὸ σύρμα, τὸ κούναγε, ... τρεμόπαζε ἢ ἀντένα τοῦ ἀλεξικέραυτου. Ἐρχότανε στ' αὐτιά μας κάποιον παραμιλητό, ποὺ ἔμοιαζε μὲ κλαψουρίσμα.

— Τώρα βρέ, τί γίνεται μὲ τὸ κατέβασμα; τοῦ φωνάζει ὁ Βαρβάκης. Κι' ἐγὼ θ' ἀνέβαινα... τί νόμισες κῆρ Παναγιώτη. Κάτσε τώρα κειδὰ ν' ἀγιάσεις... Προσκυνοῦμεν σε ἅε - Παναγιώτη, καὶ σταυροκοπιότανε ὑποκλινόμενος. Ἐμεῖς κάναμε νὰ γελάσουμε μὰ δὲν τὸ μπορέσαμε, ὕστερα ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ, μᾶς κυριεψε συμπόνοια γιὰ τὸ φίλο μας.

Περιμέναμε ἔμεῖς οἱ μικρότεροι κάποιον νὰ βοηθήσει. — Βρέ σὺ, τοῦ φωνάζει ὁ ἀρχηγός, κάτι κατέβασε ἢ καρκάλα μου. Πήγαῖνε στὴν ἄλλη ἄκρη, καὶ κρεμάσου ἀπὸ τὸ σκοινὶ τῆς καμπάνας, τῆς μεγάλης ὅμως ὄχι τῆς μικρῆς, (δὲν εἶχαν χτιστεῖ τότε τὰ δύο κωδωνοστάσια) καὶ γλύστραγε σιγά - σιγά ὡς ποὺ νὰ πατήσουνε τὰ πόδια σου κάτω. Τ' ἀκοῦς; Κάνε ὅ,τι σοῦ λέω! τὸν διέταξε. Τρέξαμε ὄλοι ἀπὸ κατ'.

Ντιντριντριντρινν, κελαιδοῦσε περ' ἔργα τὸ σίτρο τῆς καμπάνας σάν νὰ γελοῦσε. Ὁ Παναγιώτης κατέβαινε μιά χαρά, κρεμασμένος ἀπὸ τὸ σκοινί. — Ὅταν πιά πατήσανε τὰ πόδια του, τὸν ὑποδέχτηκαμε μὲ ἀλλαλαγμοὺς. Ἐκεῖνος κύταζε τίς φούχτες του.

— Ἀνάψανε οἱ παλάμες μου πῶ πῶ πῶ... Τίς φουσοῦσε τίς ἔφτυνε. — Ἄλλη φερά θὰ παίρνω μαντήλι. Τὴν ἄλλη μέρα, τὰ ἴδια ὁ Παναγιώτης. Ἦθελε λέει, ... νὰ ἐξασκηθῆ. Ἄκουγε ὄλο τὸ χωρὶ τὸ περίεργον ντιντίρισμα... Προσγειώνεται ὁ Παναγιώτης!... Τάμαθε ὁ πατέρας του, τὸν παραφύλαγε, σὸ ἀπέναντι καφενεῖο, μὲ τὸ πρῶτον ντιντίρισμα, βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὸ σκοινὶ τῆς καμπάνας, κι' ἔμεῖς οἱ θαυμαστές γύρω του.

— Ἐλα Παναγιώτη μου... μπράβο παιδί μου... σιγά σιγά, ἔτσι... ἔλα καλῶς τονε... Τὸν πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι. Τινάζει δύο - τρεῖς φορές τὸ δεξί του, πέφτει ἀπὸ τὸ μανίκι του μὰ θέρρα, τὴ φουχτώνει... κι' ἀρχίζει τὸ ξύλο!... Ἐνα ξύλο... μὰ τί ξύλο!... Ἀνατριχιάσαμε, κάναμε πέρα. Πῆγε ὁ Βαρβάκης νὰ τὸν γλυτώσει, τρώει μιά στὰ μοῦτρα, κάνει πίσω, δύο τρεῖς διτσιές στὸν ἀέρα, ... ἀναστέναζε ὁ ἀέρας λές καὶ πόνεσε! Ἐμεῖς σκορπίσαμε μακρυά, πέρα ἀπὸ τὸ βεληνεκές τῆς θέρρας, ὅμως ὁ Βαρβάκης ἔβαναγιουργιάρει ν' ἀρπάξει τὴ θέρρα, τρώει μὰ στ' αὐτί... — Ὁχ, τ' αὐτί μου, θάζει τίς φωνές,

ἔφαχνε νὰ βρεῖ τ' αὐτί του.

Γέμισε αἱματα ἢ παλάμη του, βλαστημοῦσε, ἔβριζε, ἔκλαιγε, «Ὁχ, τὸ αὐτί μου τ' αὐτάκι μου...»

— Νάτο τοῦ λέει κάποιος ποὺ ἔφτασε ἀπὸ τὸ καφενεῖο, νάτο ἔπεσε καμμένη Βαρβάκη στὰ πόδια σου...

Ὁ Βαρβάκης τ' ἀπάντησε μὲ μιά κλωτσιά. Φτάσανε κι' ἄλλοι ἀπὸ τὸν καφενὲ νὰ γλυτώσουνε τὸ παιδί, χωρίσανε τὸν πατέρα, τοῦ πήρανε τὴ θέρρα, τὸν μάλωσαν. — Ἐ, τί θέλεις, νὰ μὴν παίξουνε τὰ παιδιά; Ἀπὸ τὸ προαύλιο τὰ κυνηγάμε ποὺ νὰ παίξουνε δὲν τοὺς λέμε, τρέχουνε στὰ λαγκάδια, ἀνεβαίνουνε στὰ πλατάνια γιὰ φωλιές, κλέβουνε λέει τὰ μούσμουλα, ὁ δάσκαλος τὰ θάζει: νηστεία, ποιὸς φρόντισε γιὰ δαῦτα. Γινήκανε λέει συμμορίες. Ἐσὺ Βαρβάκη, τί λές; — Λέω ν' ἀγιάσει τὸ στόμα σου. Νὰ ποὺ βρέθηκε κι' ἓνας ἄνθρωπος μὲ μυαλὸ στό χωρὶό μας... Πηγαίνετε, μᾶς λένε, στὰ Παθούλια νὰ παίξετε πέρα στὰ Θεωράκια στοῦ Δ' ἄδου τὴ μάνα, μὲς στὰ κρωτήρια, καὶ τρέχα γύρευε! Πῶς νὰ τὰ μαζέψω τόσο μακρὰ! Ἐνας ἄλλος γεροντότερος συμβούλευε τὸν πατέρα:

— Μωρέ σὺ κόντευες νὰ τὸ σκοτώσεις τὸ παιδί, ἔε ὄχι κι' ἔτσι...

— Μπᾶ τίς περισσότερες, τίς ἔφαγα τοῦ λόγου μου. Τρύπωνε τὸ ἄτμο στὰ σκέλια μου, ... μὰ, ... σχεδὸν τίς μοιραστήκαμε!...

— Καλά! Δέ σκέφτηκε κανένας σας τί θὰ μπορούσε νὰ συμβεῖ ἂν κοβότανε τὸ σκοινί, ἢ ἔρχότανε κάτω ἢ καμπάνα;...

Ὁ Παναγιώτης, δὲν ξαναβέθηκε πιά στὴν Ἐκκλησία. Τὸν πρόδινε ἐκεῖνη ἢ καμπάνα ἢ κουτσόμπόλα, ποὺ ἀπλωνε σ' ὄλο τὸν κόσμον τὴν ἴδια στιγμή ἢ ἀφιλότημη τὸ μαντάτο, μὲ τὸ ἰδιόρρυθμο γέλιο τῆς. Ὅμως, τὸ ἀναρρηχτικό του δαιμόνιο, εὔρισκε ἄλλου τὴν ἱκανοποίησή του. Σκαρφάλωνε γιὰ φωλιές στὰ πιὸ ψηλά πλατάνια τοῦ λαγκαδιοῦ.

— Ἐέρω, εἴκοσι - ἑπτὰ καρδερνίσιας φωλιές μᾶς ἔλεγε. Ὅλοι μας ξέραμε ἀπὸ πέντ - ἔξι. ἀλλὰ σέ μυγαλιές. Ποῦ ν' ἀνεβούμε στὰ θεώρατα πλατάνια. Ὅλοι μας εἴχαμε καμπατζέδες καὶ κλουβιά μὲ καρδερνίς καὶ καρδερνιόπουλα, ὅσα θέλαμε! Μὰ ἐκεῖνο τὸν καρὸ, τὸ τί γινότανε ἀπὸ πουλιά, καρδερνίς, φλώρια, ἀγριοκάναρα, λογαράκια εἶναι κάτι τὸ ἀπίστευτο! Σὲ κάθε πλαγιά, σὲ κάθε λόφο, σ' ὄλοκληρη τὴν περιοχὴ τοῦ Καραθᾶ, μιλιούνια κοπαδιαστὰ τέτοια ὠδικὰ πτηνά... (ὅπως μᾶς τὰ παρουσιάζουν οἱ σχολικοὶ χάρτες), θόσκανε στὴν πλοῦσια λουλουδιασμένη ἀνοιξιότικη βλάστηση ζευγαρώνανε χτίζανε τίς φωλιές τους στὶς ἀπειρες ἀμυγδαλιές, καὶ τ' ἀδιάκοπα κελαιδήματά τους (μὲ σκηνοθέτη τὴν θεσπέσια ἀνοῖξη, καὶ μαέστρο λές τὸ φτερωτὸ γιὸ τῆς Κυθέριας) ἀπλωναν στὴν ἀνοιξιότικη ἀτμόσφαιρα τοῦ Καραθᾶ μιά πειθαρχημένη στοὺς νόμους τῆς Ἀρμονίας Συναυλία, ποὺ ἀνέβαζε στὰ οὐράνια, τὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

ΧΑΡ. Ε. ΚΡΙΘΑΡΗΣ

Επιστημονικά μελετήματα

Αυταδύναμη περιφερειακή ανάπτυξη (Τά Κύθηρα: Ένα μοντέλο για πρόταση)

Η ανάπτυξη της περιφέρειας, η άπο- κέντρωση κι η μεταφορά των αναγκαίων πόρων για την πραγματοποίησή τους ήταν — λεκτικά τουλάχιστον — τὸ κύριο μέλημα όλων τῶν κυβερνήσεων τὰ τελευταία χρόνια. "Όλα τὰ προγράμματα ἀναπτύξεως εἶναι γεμάτα μὲ ωραϊδ- οτάτα σχέδια γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν παραπάνω στόχων, τὰ ὅποια στὴν μεγαλύτερή τους ἔκταση ἔμειναν σχέ- δια. Ἐκεῖ ποῦ πράγματι γίνεται μιὰ σοβαρὴ προσπάθεια τὰ τελευταία χρό- νια εἶναι ἡ ΕΟΚ ὅπου ἐκπονήθηκαν πολ- λά προγράμματα καὶ ἐφαρμόστηκαν κα- τὰ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ. Ἡ χώρα μας τώρα μετέχει πιά στὴν Κοινότητα κι ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερα γιὰ τὴν περι- φερειακὴ ἀνάπτυξη συμμετέχοντας ἐνεργά σ' ὅλα τὰ ἀντίστοιχα προγράμματα τῆς ΕΟΚ. Παράλληλα τὸ ἐκπονούμενο νέο πενταετὲς πρόγραμμα ἀφιερώνει σύμ- φωνα μὲ τὶς ἐξαγγελίες τῆς κυβερνήσε- ως καὶ τὶς πληροφορίες μας μεγάλο μέρ- ος τοῦ στὴν ἀνάπτυξη τῆς περιφέρειας. Γιὰ νὰ συμμετάσχουμε ὁμως ἐνεργά στὰ προγράμματα τῆς ΕΟΚ καὶ γιὰ νὰ μὴν ὑστερήσουμε στὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τοῦ πενταετοῦς θὰ πρέπει νὰ φροντίσουμε ὥστε οἱ ὑπηρεσίες ποῦ θ' ἀσχοληθοῦν μὲ τὸ θέμα νὰ ἐφαρμόζουν τ' ἐντολές τοῦ Κέντρου καὶ παράλληλα ν' ἀποτε- λοῦν πομπὸ ἀναμετάδοσης τῶν θέσεων, προβληματισμῶν καὶ προτάσεων τῆς πε- ριφέρειας.

Κοντὰ σ' αὐτὰ θὰ πρέπει ὅλοι οἱ φο- ρεῖς ποῦ δρῶν στὴν περιφέρεια ἢ ἀ- σχολοῦνται μ' αὐτὴν, εἴτε εἶναι πολιτι- στικοί, εἴτε ἐπιστημονικοὶ εἴτε εὐρύτερα Οἰκονομικοὶ (συνεταιρισμοὶ κλπ.) νὰ προτεῖνουν ὅ,τι θεωροῦν σωστότερο κα' ν' ἀναπτύξουν τὴν προβληματικὴ τους πᾶν στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἴδιας τῆς πε- ριφέρειάς τους. Ἀκόμη κι ἡ Τοπικὴ Αὐ- τοδιοίκηση μπορεῖ νὰ παίξει κάποιον ρό- λο κι οἱ ἐνώσεις Κοινοτήτων ὅπου μπο-

ροῦν νὰ ἐκπροσωπήσουν μιὰ γεωγραφικὴ ἐνότητα οἰκονομικὰ καὶ πολιτιστικὰ ὁ- μοιογενή. Ἐπειδὴ τὰ Κύθηρα προσφέ- ρονται γιὰ μοντέλο τέτοιας ἐνότητας ξεκινάμε μιὰ προβληματικὴ ἀσχολούμε- νοι μὲ τὸ θέμα, ἐλπίζοντας πῶς κι ἄλ- λοι θ' ἀκολουθήσουν γιὰ ἓνα δημιουρ- γικὸ διάλογο. Ἐλπίζουμε καὶ προτεῖ- νουμε ἢ προβληματικὴ αὐτὴ ν' ἀπασχο- λήσει τὴ νεοσύστατη Ἐταιρεία Κυθηρα- ἰκῶν Μελετῶν ὅπου μιὰ ὁμάδα τῆς, πλαι- σιούμενη κα' μὲ νέα μέλη ποῦ μποροῦν νὰ προσφέρουν, θὰ ἦταν δυνατό νὰ μελε- τήσει εὐρύτερα τὸ θέμα κάνοντας καὶ σχετικὲς εἰσηγήσεις στοὺς ἀρμόδιους.

Τὶ προσφέρουν λοιπὸν τὰ Κύθηρα ὡ- στε ν' ἀποτελοῦν «μοντέλο» ὅπως προ- ναφέραμε;

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα εἶναι νησί δηλ. πα- ρέχει μιὰ γεωγραφικὴ ἐνότητα στὴν ὁ- ποία οἱ κάτοικοι ἔχουν μεταξύ τους ἰ- διαίτερους οἰκονομικοὺς καὶ πολιτιστι- κούς δεσμούς. Ὑστερα ἔχει τὴν ἴδιο- μορφία ν' ἀνήκει μὲν διοικητικὰ στὸ Νο- μὸ Ἀττικῆς, ν' ἀποτελεῖ ὁμως προβλη- ματικὴ περιοχὴ λόγῳ τοῦ ὕψους — εἰ- δικὰ στὸ παρελθόν — δείκτη μετανά- στευσης καὶ τῆς ὥς ἐκ τοῦτου ἐρήμω- σης τοῦ πληθυσμοῦ ποῦχε ἐπέλθει ἀπὸ αὐτὴν. Ἡ πολιτιστικὴ διαφοροποίηση τοῦ νησιοῦ λόγῳ τοῦ ὅτι ἀποτελοῦσε μιὰ ἐνότητα μὲ τὰ Ἐπτάνησα μέχρι τὸ '64, εἶχε ἰδιαίτερα εὐνοϊκὲς ἐπιδράσεις στὸν πληθυσμὸ, ποῦ ἀποτελεῖται κατὰ κανὸ- να ἀπὸ ἀνθρώπους φιλοπρόδους μὲ ἰ- διαίτερα ὕψηλὴ ἐνεργητικότητα σὲ σχέ- ση πάντα μὲ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα. (Παρα- δεῖγμα ἢ δημιουργία τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ νησιοῦ ποῦ ἔγινε ἀπὸ πρωτοβουλία τῶν κατοίκων). Οἱ στενοὶ δεσμοὶ τῶν Κυθηρίων τῆς διασποράς ἀποτελέσαν κι ἀποτελοῦν πάντα τὸ ἰδιαίτερο σημεῖο ἀ- ναφοράς ὅπου συναντῶνται μὲ τοὺς δια- μένοντες στὸ νησί. Αὐτὸ εἶχε σάν ἀπο- τέλεσμα τὴ μεγάλη ροὴ πόρων πρὸς αὐ-

τὸ ποῦ ἔδωσαν καὶ μιὰ οἰκονομικὴ ἀνθη- ση ἐκεῖ ὅπου ὁ μαρasmus θάταν σίγου- ρος γιὰ ἄλλες περιοχὲς χωρὶς αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἡ μακρυνὴ ἀ- πόσταση ἀπὸ τὸ Κέντρο δημιούργησε ἀ- νασχετικὸ παράγοντα στὴν ἀνάπτυξη τοῦ νησιοῦ μιὰ κι ὁ Τουρισμὸς ποῦ ἀ- ποτελοῦσε τὸν κύριο μοχλὸ οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης στὸν Ἑλληνικὸ νησιωτικὸ χώρο ἀργησε νάρθει στὸ νησί καὶ τώρα ποῦ δειλὰ κάνει τὴν ἐμφάνισή του εἴμα- στε σὲ μιὰ διεθνὴ κάμψη του, ποῦ οἱ ἐπι- πτώσεις τῆς ἀρχισαν νὰ φαίνονται καὶ στὴν οἰκονομία μας. "Όλ' αὐτὰ ποῦ ἀ- ναφέρθηκαν παραπάνω ἔδωσαν στὸ νησί τὴ φυσιογνωμία ποῦ ἔχει σήμερα, ὅπου δὲν συναντὰ κανεὶς ἓνα τόπο ἐγκατα- λελειμένο ὅπως σ' ἄλλες Ἑλληνικὲς ἐ- παρχίες. Σ' ὅποιο χωριὸ τοῦ νησιοῦ μέ- νει ἔστω κι ἓνας ἀνθρώπος ὑπάρχουν οἱ στοιχειώδεις ἀνέσεις τοῦ πολιτισμοῦ ποῦ σ' ἄλλα μέρη καθυστέρησαν ἢ δὲν πῆγαν ἀκόμη.

Κι ἂν περπατῶντας τὸ χειμῶνα στὸ νησί δὲν συναντᾷς ἴσως ζωντανὴ παρον- σία, δὲν ἀποκλείεται νὰ δεῖς κάποια κοι- νοτικὴ λάμπα σὲ κολόνα τῆς ΔΕΗ, ποῦ καίει ἀκόμη θυμίζοντας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σπατάλη ἐνεργείας τὴν ὑπαρξὴ τοῦ πο- λιτισμοῦ σ' αὐτὸ τὸ ἀπόμερο σημεῖο τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἄν κανεὶς συγκρί- νη ἄλλα σημεῖα τῆς Ἑλλάδας μὲ τὰ Κύ- θηρα ἢ σύγκριση εἶναι πάντα ὑπὲρ τῶν τελευταίων. Ποτὲ τὰ Κύθηρα δὲν ἦταν ξε- χασμένα ἀπὸ τὴν Πολιτεία, ὅσο τουλά- χιστον νομίζουν οἱ κάτοικοι τοὺς ὅτι ἦ- ταν.

Πάντα οἱ πόροι ποῦ ἔρχονταν στὴν περιφέρειά μας ἦταν περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ποῦ δικαιολογοῦσαν, ὁ πληθυσ- μὸς καὶ ἡ Οἰκονομικὴ σημασία τοῦ νη- σιοῦ ἢ ἡ δίκαιη κατανομὴ τους στὴν ἐπικράτεια. Αὐτοὶ ὁμως οἱ πόροι χρησι- μοποιήθηκαν ὀρθολογικὰ ἢ ἀποτελοῦσαν

δείγματα τυχαίας τοποθέτησως που σχετίζονται με την εκάστοτε πολιτική και την δύναμη πίεσως διαφόρων παραγόντων; 'Εδώ νομίζουμε ότι η απάντηση είναι σαφώς για το δεύτερο. Μεγαλύτερη απόδειξη το λιμάνι. Χρόνια τώρα δαπανήθηκαν εκατομμύρια που αποπληθωριζόμενα στην έποχή μας θα μάς διναν ίσως ένα εξαιρετο λιμενικό έργο αν αποτελούσαν εισροή βασισόμενη σε μία επιστημονική μελέτη γι' αυτό το σκοπό.

'Αποτέλεσμα λοιπόν αυτής της άλογης δαπάνης ήταν να έχουμε τώρα δύο λιμάνια που ίκανοποιούν βέβαια τόν τοπικιστικό εγωισμό των «μέσα» και «έξω» (ή «Βορείων», «Νοτίων») αλλά δεν εξυπηρετούν ουσιαστικά ούτε τους «μέσα» ούτε τους «έξω». 'Αναφέρω αυτό το παράδειγμα γιατί είναι το πιό χτυπητό αλλά συγχρόνως και με ιδιαιτερότητα για την οικονομία του νησιού. Πόσο διαφορετική θα μπορούσε να είναι η θέση του νησιού όσον αφορά τις δυνατότητες επένδυσης αν υπήρχε ένα ασφαλές και μεγάλο λιμάνι;

'Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ανεξάρτητα από τόν έλλειπη προγραμματισμό πολλά από τά έργα που έγιναν εξυπηρετήσαν η θά εξυπηρετήσουν τούς κατοίκους και την Οικονομία του νησιού (π.χ. 'Οδοποιία, δίκτυο 'Υδρευσης κλπ.).

Κι έρχομαστε τώρα σ' ένα σημείο που έχει ιδιαίτερη σημασία για το παρόν και το μέλλον. Είναι οι δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης από πόρους που προέρχονται από τήν ίδια τήν Οικονομία του νησιού. Ποιές δυνατότητες επένδυσης υπάρχουν; Τι μπορεί να προσφέρουν; 'Ο μόνος — μετά τούς λίγους ιδιώτες — οικονομικά ενεργός παράγων στο νησί είναι ο 'Ελαιουργικός Συνεταιρισμός Λειβαδίου. 'Ο Συνεταιρισμός έχει δυνατότητες ν' αναπτύξει τις υπηρεσίες που προσφέρει στους κατοίκους κι' ιδιαίτερα στους αγρότες. Πρέπει όμως να προειδοποιήσουμε ότι η διαχείριση τών Συνεταιρισμών κατά τό σύστημα τών δημοσίων επιχειρήσεων δηλ. με συνεχές έλλειμμα και άτελειωτο δαδνισμό βέν οδηγεί πουθενά και θ' άποτελέσει λάθος έπιλογή αν γίνη κι εδώ κάτι τέτοιο. 'Εχει επαναληφθεί πολλές φορές πώς ένας συνεταιρισμός για ν' αναπτυχθεί ορθολογικά χρειάζεται να στηρίχεται στο κέρδος και να λειτουργεί όπως οι ιδιωτικές επιχειρήσεις. 'Άλλοι όμως είναι αναγκασμένος να εξαρτάται από τήν οικονομική γενναιοδωρία του κράτους κάτι που είναι ο χειρότερος τρόπος για να δημιουργηθεί μία ζωντανή

οικονομική μονάδα με προοπτική.

'Εξ άλλου η δημιουργία μιάς μεγάλης μονάδας, όπως δραματίζονται πολλοί, δέν δικαιολογείται από τήν γεωργική παραγωγή του νησιού που είναι τό λάδι και τό εξαιρετης ποιότητας μέλι. 'Ο,τι νομίζουμε σωστότερη έπιλογή, είναι η δημιουργία μιάς μικρής ευέλικτης μονάδας που θα άπορροφά τήν ντόπια παραγωγή. Σήμερα που η οικονομική κρίση είναι παρούσα παντού, η δημιουργία μικρών κι ευέλικτων μονάδων έχει δώσει τή θέση της στη δημιουργία μεγάλων και δυσκίνητων με ύψηλό κόστος εγκαταστάσεως και συντηρήσεως. Οι μονάδες όμως αυτές για να πετύχουν πρέπει νάχουν εκτός άπ' αυτά που αναφέραμε (κερδοσκοπικό χαρακτήρα, όργάνωση όπως ο' ιδιωτικές επιχειρήσεις, μικρό μέγεθος, ευελιξία) κι ένα πρόσθετο χαρακτηριστικό που δυστυχώς στη χώρα μας έχει παραμεληθεί σ' όλες σχεδόν τις οικονομικές μας δραστηριότητες.

Είναι η ποιότητα τών Παραγομένων προϊόντων. Μιά μικρή μονάδα λοιπόν που θα παραγάγει λίγα, αλλά ύψηλης ποιότητας προϊόντα είναι δυνατόν ν' άποτελέσει τό ξεκίνημα για τήν εκμετάλλευση τής γεωργικής παραγωγής του νησιού.

'Εδώ θα σημειώσουμε ότι είναι πολύ εύκολη η άπορρόφηση τών προϊόντων από τήν αγορά, που στη χώρα μας ειδικά, διψά για προϊόντα ποιότητας.

Στόν ιδιωτικό τομέα τώρα πολλά μπορεί να γίνουν άφου λυθεί τό πρόβλημα του λιμανιού. 'Η έλλειψη εργατικών χεριών που παρατηρείται στο νησί ξεπερνιέται αν λάβουμε υπ' όψη μας τόν ύψηλό δείκτη άνεργίας που έμφανίζεται στη χώρα.

Προτείνουμε λοιπόν μία μονάδα παραγωγής αδρανών υλικών με εξαγωγικό χαρακτήρα. Πολλές χώρες — κυρίως 'Αραβικές — ζητούν τέτοια προϊόντα κι η ζήτησή τους δέ φαίνεται να επηρεάζεται δραστικά από τήν Οικονομική κρίση λόγω τής ιδιαίτερης ανάγκης πολλών χωρών (π.χ. Λιβύης) στά υλικά αυτά. Μετά άπ' αυτό θα προτείναμε πολλές άλλες δυνατότητες για επένδυση όπως και άπομένει στους «ιδιώτες» που με τήν επιχειρηματική τους δεξνιοία μπορεί να εκμεταλλευθούν.

'Από που όμως θ' άντληθούν οι πόροι για τή δημιουργία όλων αυτών; 'Εδώ έρχομαστε να διαφεύσουμε όλους όσους μιλούν για τό φτωχό νησί με τήν άνύπαρκτη οικονομία του. Οι ιδιωτικές καταθέσεις στις Τράπεζες του νησιού

φτάνουν — κι ίσως ήδη ξεπερνούν — τά πεντακόσια εκατομμύρια δρχ.

Ποσό πολύ μεγάλο σε σχέση με τούς 2.500 κατοίκους του νησιού. Οι καταθέσεις αυτές άντλούνται κυρίως από τούς μετανάστες πράγμα που σημαίνει ότι με μία έξυπνη πολιτική σε εθνική ή τοπική κλίμακα μπορεί να εισρεύσουν κι άλλα κεφάλαια για κατάθεση ώστε να μην είμαστε μακριά από τήν πραγματικότητα αν πούμε πώς εφικτό αποτέλεσμα μιάς τέτοιας πολιτικής θα είναι η συγκέντρωση σε Τράπεζες τών Κυθέρων ενός δισ. δρχ. σε σύντομο σχετικά διάστημα.

'Ολ' αυτά τά προτείνουμε για να ρίξουμε τήν ιδέα τής Αυτόνομης Οικονομικής ανάπτυξης τής περιφέρειας από πόρους που προέρχονται άπ' αυτήν.

Με τόν τρόπο που προαναφέραμε συγκεντρώνεται ένα σεβαστό ποσό που θα μπορούσε να χορηγήσει η Τράπεζα σε ιδιώτες επιχειρηματίες ή συνεταιρισμούς. Τό ύψος του δέν θα υπολείπεται πολύ τών 300 εκατ. αν λάβουμε σαν βάση καταθέσεις ενός δισ. Σ' αυτό θα πρέπει να προσθέσουμε πώς εφ' όσον τό κράτος κρατεί με διάφορες μορφές τό 50ο) τών ιδιωτικών καταθέσεων για δική του δανειοδότηση (έντοκα γραμμάτια δημοσίου) θα πρέπει να επανεπενδύει τό ποσό αυτό στην περιφέρεια άπό τήν όποία προέρχεται, σύμφωνα με τό μοντέλο που προτείνουμε. Σ' αυτό τό ποσό αν προσθέσουμε άλλο ένα 21ο) — που άποτελεί δάνεια που δίνονται από τις Τράπεζες με τήν κατεύθυνση άπό τό κράτος (Βιοτεχνικά κλπ.) θα δούμε πώς τό κράτος έλέγχει άμεσα ένα 71ο) τών ιδιωτικών καταθέσεων και για τήν περίπτωση μας σε καθαρά ποσά γύρω στα 350 εκατ. με τις σημερινές καταθέσεις και 700 εκατ. με τις δυνητικές όπως είπαμε.

Βέβαια εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε μία αναγκαία διαφοροποίηση τών έπιτοκίων γενικά για να συμφέρει τις Τράπεζες (έδώ τήν ΕΘΝΙΚΗ μόνον) ο δανεισμός του ποσού που τούς άπομένει (29ο), δεδομένου ότι οι καταθέσεις είναι κυρίως προθεσμιακές (πράγμα που σημαίνει ύψηλό κόστος τών Τραπεζών).

Με όσο μπορούσαμε πιό απλά λόγω, ρίχνουμε έδώ τό σπόρο για τήν Αυτόδύναμη Οικονομική 'Ανάπτυξη τής περιφέρειας χρησιμοποιώντας για μοντέλο τό νησί Κύθηρα.

Δέν ξέρουμε πόσες περιοχές μπορεί να έχουν τά ίδια χαρακτηριστικά ούτε και μπορέσαμε να βρούμε περισσότερα στοιχεία για τις καταθέσεις. Πιστεύου με πώς η πρόταση μπορεί να ενδιαφέρει

Ὁ Ἐπιτάφιος τῶν «Πιστῶν»

Ἄπό τό βράδυ τοῦ Ἐπιταφίου σ' ἓνα χωριό τοῦ νησιοῦ μας πρὶν λίγα χρόνια.

Τρόμαξε ἡ Παναγιά
μέ τό θιαστικό τό θύμασμα ἀπόψε.
Καί ὁ Χριστός πού πρόσκιμε
συράνι νά τόν θγάλουν
ξαφνιάστηκε μέ τοῦ παππά τό μάλωμα
γιά τούς «κουφούς»
«πιστούς» τῆς ἐνορίας.
Κατσούφιασαν
τοῦ τέμπλου οἱ ἅγιοι ψηλά
μέ τούς φαλάδες κάτω στήν πλατεία.
Δέν συμφωνοῦσαν ποιός θά πει
— γιά τή βραδυά —
τά πιότερα τραγούδια.
Ἔτσι σάν τέλειωσε ὁ ψαλμός
μέ τέτοια ἀρμονία
θγάνει ἀπό τήν πίσω πόρτα
ὁ παππᾶς μέ τό Χριστό
ἐνώ στήν ἄλλη πρόσκιμε ὁ μαέστρος.
Τάχα ποιός ἀπό τούς θυ
σωστά τό δρόμο ἀπόψε περπατεῖ
μέσα στήν ἅγια νύχτα;
Βλέπω σαστισμένο τό Χριστό
ἀνήμπορο
ξεφτέριγα κι ἀνθρώπους ν' ἀκολουθᾶ
τό Γολγοθᾶ
ἀκόμη ν' ἀνεβαίνει.
τό Γολγοθᾶ
ἀκόμη ν' ἀνεβαίνει.
Ἄκούω τόν παππά

νά φοβερίζει
πῶς θά «προστάξει» τό Χριστό
πίσω ξανά στήν ἐκκλησία νά γυρίση
καί τό μαέστρο κάτω ἀπό τὰ δένδρα
τόν παππά νά κυνηγᾶ
μιᾶς καί τό δρόμο
ἐκεῖνος ἔχει χάσει.
Μένουν ἀμήχανα τ' ἀμούστακα παιδιά
σώπασε ἡ μπάντα πρὶν ἀρχίσει.
Δακρύζει ὁ δόλιος ὁ Χριστός
μές στό σκοτάδι μουρμουρίζει.
«Φτωχοί θνητοί
ἐγώ γιά τό χατήρι σας
ὡς πότε θά πεθαίνω;»
«Ὡς πότε τό σταυρό θά κουδαλῶ
πίσω του ἐσεῖς νά κρύβετε
τούς δρόμους τούς δικούς σας;»
Χτυπήσανε τά τύμπανα ἀρχή
καί οἱ ντρουμπέτες τό τροπάρι
ἀκολούθησε πιό πίσω
μέ τούς ψαλμούς του ὁ παππᾶς
βρῆκε ὁ μαέστρος
τόν εἰρμό τῆς συνοδείας
Τουρτούριζαν οἱ φλόγες
πάνω στά κερά
καί οἱ τουρίστες
θαύμαζαν τή τάξη...
Κάποια θυμήθηκε
πῶς εἶχε ἀφήσει τά ζά της ἀνοιχτά
καί ἔκανε κρύο ἀπόψε
— συχώρα Θέ μου —
τέτοιο βράδυ...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΕΥΘΕΡΗΣ

καί τήν κυβέρνηση. Δέν εἶναι δυνατόν νά μιλοῦμε γιά περιφερειακή ἀνάπτυξη ὅταν στήν Ἀθήνα ἔχει συγκεντρωθεῖ τό 70οο τῆς Οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας.

Ὅυτε ὁμως οἱ ἀφορισμοί καί τά εὐχολόγια πού κατά καιροῦς θγαίνουν στόν ἀέρα φαίνεται ν' ἀποδίδουν στήν ἐποχή μας.

Οἱ προτάσεις μας πού ἀναπτύχθη-

καν περιληπτικά ἴσως νά συμβάλουν κατά μιᾶ μικρή πέτρα στό κτριο τῆς περιφερειακῆς Ἀνάπτυξης πού εἶναι ἀπορροαίτητο ν' ἀρχίσει κάποτε νά κτίζεται σοβαρά.

Τό σημείωμα αὐτό ἀποτελεῖ συγχρόνως κι ἐκκλήση γιά τούς τοπικούς παράγοντες τοῦ νησιοῦ νά καταλάβουν τήν πρόκληση καί νά συμβάλουν μέ προτάσεις τους, ὅσοι μποροῦν καί στό μέτρο

τοῦ μποροῦν.

Οἱ διαρκεῖς ἀερολογίες καί τά εὐχολόγια συνδυασμένα μέ μπόλικη πολιτική σκοπιμότητα, ἀφθονη τοπικιστική μακία καί πληθωρική πολιτιστική(;) φαν

εἶρα δέν προσφέρουν τίποτα.

Ἐκτός τοῦ ὅτι δέν χρειάζονται ἴσως ἐκείνη γιά τούς... δημιουργούς.

ΜΑΝ. Π. ΚΑΛΛΙΓΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ένας διεθνής Τσιριγώτης Κώστας Κουλεντιανός

«Οι ταπεσαρίες του Κώστα Κουλεντιανού δεν έγιναν για να τις βλέπουμε, αλλά για να υπάρχουν κι αυτές κάπου. Δεν ανήκουν στο χώρο της αισθητικής, δεν στολίζουν ούτε θέλουν να μιμηθούν λίγο-πολύ τη φύση. Είναι αυτό που είναι, με μία μοναδική κομψότητα. Σά τή γη, τόν ουρανό, τή θάλασσα ή έπο'ο άλλο υλικό που συμμετέχει στη σύνθεση της αισθητής υπαρξής μας».

AVRIL 1983 JEAN—FRANCOIS CHABRUN

«Ο Κουλεντιανός ανήκει σ' αυτούς που απόδωσαν πιστά τό μέταλλο, με μεγάλη απλότητα αλλά και σ' αυτούς που υπηρέτησαν πιστά και με πολλή ειλικρίνεια τήν αρχιτεκτονική, τά μνημειακά του έργα, κάπου πενήντα, είναι: σκορπισμένα σ' όλη τή Γαλλία, κυρίως στα νότια, εκτός από έναν σιδερένιο δισκοβόλο που είναι στημένος σε μία πλατεία της Μπολόνας... Ο κόσμος του Κουλεντιανού δεν έχει τίποτα τό ακίνητο, τίποτα τό κλειστό. Έχει τήν πνοή του πυρακτωμένου ήφαίστε ου, δεν τόν αναπαύει ποτέ ο ύπνος».

JEAN—LUC EPIVENT

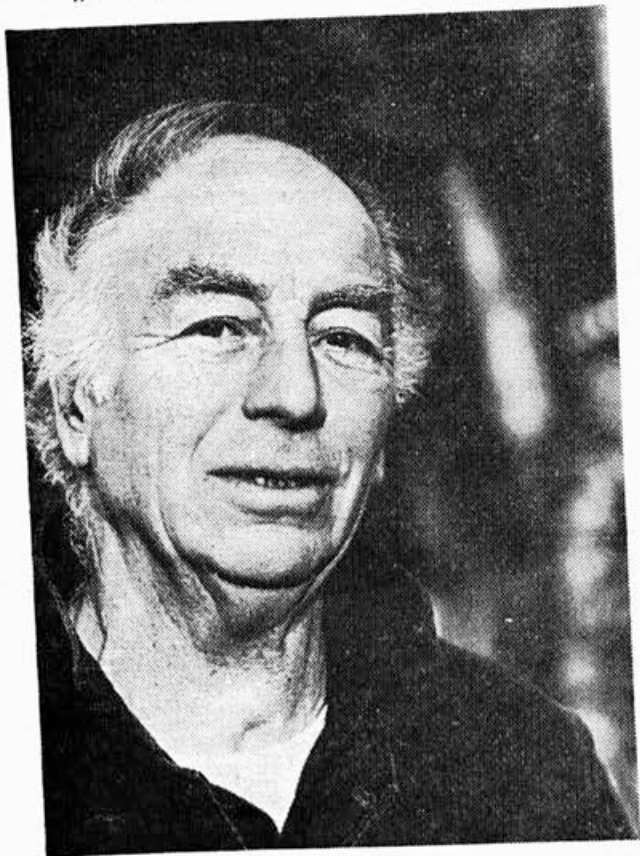

Είναι αλήθεια πέρα για πέρα τούτο ότι ο καλλιτέχνης και ο άνθρωπος γενικά δεν μπορεί να αναπτυχθεί μέσα στή χώρα του και ιδιαίτερα π'ό πολύ στήν ιδιαιτέρα του πατρίδα, άλλοτε λόγω τών κοιμητικών, άλλοτε γιατί δεν τόν καταλαβαίνουν και άλλοτε πάλι γιατί δεν υπάρχουν άφθονα μέσα προβολής και έτσι παίρνει τό δρόμο τής ξενιτείας, τής πικρής ξενιτειάς ο μεγάλος αυτός άγνωστος στό πολύ Τσιριγώτικο Κοινό. «Τά Πνευματικά Κύθηρα» όμως κατάφεραν να μās τόν φέρουν κοντά μας, να τόν γνωρίσουμε π'ό πολύ μιάς και είναι γέννημα τού νησιού μας.

— Ο Κώστας Κουλεντιανός γεννήθηκε στα Χριστοφοριάνικα στις 21 Δεκεμβρίου τού 1918 και πού μόλις τελείωσε τό Γυμνάσιο εγγράφεται στή Σχολή Καλών Τεχνών τών Αθηνών δηλ. γύρω στό 1936 -

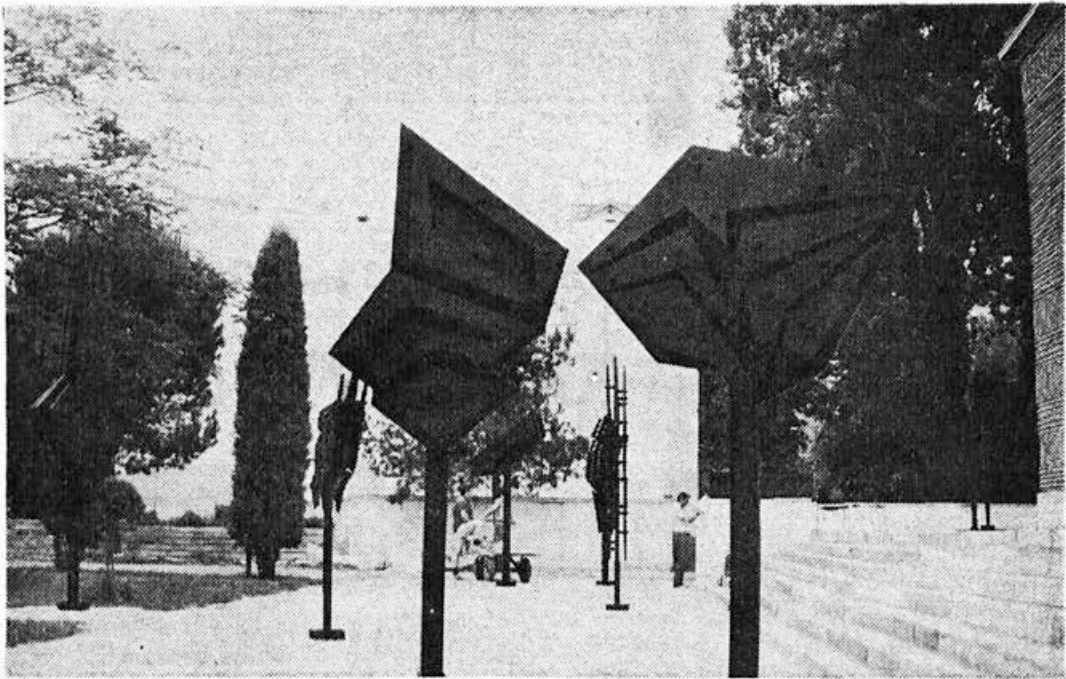
39, ακολούθησε τήν μοίρα όλων μας τό 1940 και γι' αυτό είναι: έθελοντής σ' αυτόν τό πόλεμο. Σε ήλικία 27 χρονών έφθασε στή Γαλλία με ύποτροφία που τού δόθηκε από τήν τότε Γαλλική Κυβέρνηση.

— Σε ήλικία όμως 28 χρονών περνάει για λιγούστο διάστημα από τό άτελείε τού ZAKTIN στήν Γκράν

Σωμέρ, ενώ εργάζεται έντατικά στήν Ακαδημία τής κυρίας Λαβριλιέ, έδώ όμως συμβαίνει ή π'ό δμορφη καμπή στή σταδιοδρομία του, φτιάχνει μία μικρή σε ρά γλυπτά όπου ελά τεύτα μαρτυρούν τήν μεγάλη του απόφαση ν' άπορρ'ψει τήν Ακαδημαϊκή αντίληψη τής γλυπτικής και σ' αυτήν τήν νεαρά ήλικία εκθέτει για πρώτη φορά στήν «Φθινοπωρινή Έκθεση» στό αιώνιο Παρίσι.

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ
(από ξύλο και σίδηρο)

Μπιενάλε Βενετίας Καλοκαίρι 1982

— Στά 1950, ώριμος νέος, συνθέτει χαρτιά κολητά με την σκέψη να καταπιαστεί αργότερα με την ταπετσαρία, μετά δυο χρόνια αρχίζει να δουλεύει το σίδηρο και κάνει το πρώτο του ταξίδι εκτός Γαλλίας, πάει στο Μαρόκο, όπου εκεί ανακαλύπτει την έρημο, είναι μπορώ να τονίσω μία εμπειρία που θα τον σημαδέψει. Είς τα 43 του κάνει την πρώτη του σοβαρή απόπειρα να ενσωματώσει δηλ. την ΓΑΥΠΤΙΚΗ μέσα στην ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ μαζί με τον αρχιτέκτονα ΠΙΕΡ ΝΤΟΣ και όπου για πρώτη φορά μας δίνει μία προσωπική έκθεση στο Παρίσι, στη Γκαλερί της Γαλλίας.

Τό 1964 ο Κώστας Κουλεντιανός, ύστερα από μία παραγγελιά του αρχιτέκτονα Γκαστόν Ζουμπέρ φτιάχνει ένα γλυπτό από μπρονζο για το Τεχνικό Λύκειο της Σαλόν-άν-Προβάνς και όπου έχει ύψος 7 μέτρα· είς τα 1968 μέχρι και σήμερα μένει μόνιμα στη ΣΑΒΑΝ-ΣΥΡ-ΛΕ-ΣΟΥΖ και έκτοτε φτιάχνει πολλές ταπετσαρίες, με τον επόμενο χρόνο φτιάχνει τα πρώτα σφηνωμένα γλυπτά. Όπως είπα παραπάνω ο Κ. Κ. άρχισε να παίρνει μέρος σε πολλές διαιτητικές εκθέσεις τόσο στη δεύτερη πατρίδα του την Γαλλία, κι' άλλο τόσο και στο εξωτερικό, 1955 στη Μπιενάλ του Σάο Πάολο, 1964 στη Μπιενάλ της Βενετίας και τώρα πέρυσι: το καλοκαίρι στη Διεθνή Έκθεση - Μπιενάλε της Βενετίας.

Σημειώνω ακριβώς τα λόγια του JEAN - FRANCOIS CHABRUN:

«C' EST UN MIRACLE ET C' EST UN FAIT QUI SONT ICI TRANSMUTES: LA FASCINANTE AUSTERITE DES GRANDS DESERTS SUD ET LE CHARME LUMINEUSEMENT GRIS DES LONGUES PLAGES DU NORD, OU SE MARIENT

AUSSI LE SILENCE ET LE REVE».

Και μεταφράζω «είναι ένα θαύμα και ένα γεγονός που μετουσιώνονται εδώ με την μαγευτική λιτότητα των μεγάλων ερήμων του νότου και τη γκριζαχάρη όλο φως των απέραντων άκτων του βορρά, εκεί που ταιριάζει ή σιωπή με τ' όνειρο».

Οι ταπετσαρίες του Κ. Κ. αποτελούν την ήχώ των γλυπτών του μέσα στο χώρο, αυτός ο ακούρατος καλλιτέχνης στο παρελθόν μας εξεπροσώπησε στην Μπιενάλε της Ιταλίας όπου και βλέπουμε μία λεπτομέρεια από ένα έργο του, που το ονομάζει γενικά «ΤΑ ΔΕΝΤΡΑ».

Έκτός αυτών τον βλέπουμε πάλι λίγο στο παρελθόν με προσωπικές εκθέσεις 1952 στην Καζαμπλάνκα, 1955 στην Αθήνα, 1956 στο Λονδίνο, 1964 στη περίφημη γκαλερί της Ν. Υόρκης «BERTHA SHAEFFER» και τον ίδιο χρόνο στη Λυών, 1965 στο Θέατρο «DU HUITIEME» στην ίδια πόλη, 1971 στην Έλβετία (Νυόν) με ταπετσαρίες και γλυπτά και στα 1972 στο Πολιτιστικό Κέντρο της Γαλλίας CHALON - SUR - SAONE πάλι με ταπετσαρίες και γλυπτά.

Ο Κουλεντιανός έχει το έμβλημα ότι η δημιουργία είναι κατάκτηση και ίσως εκεί μέσα βρήκε την ευκαιρία να κατακτήσει και μας τους Έλληνες και συμπατριώτες τους δημοφους Τσιριγιώτες. Αυτός ήταν καθώς και το έργο του που ανήκει και λέγεται ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ, εύχομαι πάντα επιτυχίες, μεγάλε Έλληνα και Τσιριγιώτη Καλλιτέχνη που μας τιμάς όπλα στο εξωτερικό.

Α. Σ.

Τὸ Βερολίνο ἔχει ἀνάγκη τὰ Κῦθηρα

Ὁ Ἄντουάν Βαττώ, ὁ ὑπέρτατος τῆς κλασσικῆς γαλλικῆς ζωγραφικῆς, ζωγράφισε, ὡς γνωστὸν, δύο πίνακες μὲ θέμα τὰ Κῦθηρα.

Στὴ γνωστῇ, μεγάλῃ κυκλοφορίᾳ γερμανικῆ ἔφημερίδα «Nτὴ Τσαίτ» τῆς 17.12.1982 δημοσιεύθηκε τὸ παρακάτω ἄρθρο πού παραθέτουμε σὲ μετάφραση.

Ὁ Οἶκος Χόντσόλλερν χρειάζεται χρήματα. Ζημιές προκληθεῖσες ἀπὸ σεισμούς, καθὼς λέγεται, ἀπειλοῦν τὸ μέλλον τοῦ οἰκογενειακοῦ πύργου τῶν Χόντσόλλερν στὸ Ἐχινγκεν. Καί ναί μὲν οἱ ἐπισκευάσεις ἐπέιγουν, πῶς θὰ πληρωθοῦν ὅμως οἱ ἐργάτες; Ὅλοι οἱ ἰδιοκτῆτες μεγάλων οἰκῶν γνωρίζουν πόσο κοστίζει τὸ νὰ ρίξει καινούργιες ὀροφές, νὰ προφυλάξει τοὺς τοίχους ἀπ' τὰ θρῦα καὶ τὴ χλόη, νὰ στερεώσῃ μίαν ἐτοιμόρροπη οἰκοδομή. Ἀκόμα κι οἱ τρόποι προστασίας καὶ περικοπῆς τῶν μνημείων σὲ περιορισμένη κλίμακα μόνο μποροῦν νὰ βοηθήσουν. Τί γίνεται λοιπὸν; Στὴν περίπτωση Χόντσόλλερν γιὰ νὰ ἀνακαινισθεῖ ὁ πύργος, πρέπει νὰ πουληθεῖ ἓνας πίνακας. Ἐτσι τὰ μέσα θὰ ἐξοικονομῶντο, καὶ σὲ ὑπερπλεονάζον μέτρο μάλιστα. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ δὲν πρόκειται γιὰ ἓναν ὁποιοδήποτε καλὸ πίνακα κάποιου καλοῦ ζωγράφου, ἀλλὰ γιὰ τὸν περίφημο πίνακα τοῦ Ἄντουάν Βαττώ «Ἀναχώρηση γιὰ τὰ Κῦθηρα», τὸ νησί τοῦ ἔρωτα τῶν μακάρων. Γίνεται λόγος γιὰ ποσὸ ἀνερχόμενον σὲ 15 ἑκατομμύρια γερμανικά μάρκα (550.000.000 δραχμῆς), σὲ κύκλους εἰδικῶν ἀπ' τὴ Βαυαρία ὅμως φαίνεται ὅτι ψιθυρίστηκε κάποι γιὰ 20—25 ἑκατομμύρια γερμανικά μάρκα (740.000.000 — 925.000.000 δραχμῆς). Μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμον κατὰ τὴ διανομὴ τῆς περιουσίας τοῦ πρῶτου αὐτοκρατορικοῦ οἴκου αὐτὸς ὁ Βαττώ παραχωρήθηκε στοὺς Χόντσόλλερν. Τώρα ἐκτίθεται ἀπὸ βακατιῶν ὡς, οὗτος εἶπεν, διαρκῆς ἐνέχυρο στὸν πύργο Σαρλόττενμπουργκ, ὁ ὁποῖος ἔχει τεθεῖ ὑπὸ τὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλεια τῆς Διοίκησης τῶν Κρατικῶν Πύργων καὶ Κήπων.

Ἡ πώληση ἑνὸς πίνακα ὡς γεγονὸς καθ'αυτὸ δὲν εἶναι τίποτα. Ἀπὸ κάποιον τέτοια ζοῦνε οἱ δημοπρασίες κι οἱ ἔμποροι, ἀγοραστῆς καὶ πωλητῆς ἀγῶλλονταί — ἄσχετα ἂν ὁ καθένας τοὺς τὸ κάνει μὲ διαφορετικὸ τρόπο καὶ γιὰ διαφορετικὸ λόγο. Στὴν περίπτωση Μπερλίν - Σαρλόττενμπουργκ ὅμως πρόκειται γιὰ κάποιον περισσῶτερον, γιὰ κάποιον πολὺ - πολὺ περισσῶτερον, πρόκειται γιὰ ἔργο τέχνης μὲ ποιότητα ἐξω ἀπ' τὰ συνηθισμένα καὶ

μοναδικῆς ἱστορικῆς σημασίας, πού κινδυνεύει νὰ φύγει ἀπ' τὸν πύργο μετὰ ἀπὸ 200 ἔτη πρῶσσικῆς κυριότητος. Ὁ πίνακας — πού ἔχει πλάτος δύο μέτρα καὶ τέλειωσε τὸ 1717 — ἀνήκει στὶς πλέον ἐξαιεῖσες καὶ σημαντικῆς δημιουργίης τοῦ γαλλοφλαμανδοῦ Ἄντουάν Βαττώ, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ τὸν Τιέπολο καὶ τὸν Γκόγια συμπληρῶνε τὴν ὑψηλὴ χορεία τῶν μεγάλων ζωγράφων τοῦ 18ου αἰῶνα. Μιά πρώτη, λιγότερον πλούσια σὲ μορφικὸ στοιχεῖο παραλλαγή τοῦ «νησιῦ τοῦ ἔρωτα» σὲ ἄλλο πίνακα ἐπιδαφίλευσε στὸν Βαττώ τὴν εἰσοδὸ τοῦ στῆν Ἀκαδημία· ὁ ἐν λόγω πίνακας ἐκτίθεται σήμερον στὸ Λούβρο τῶν Παρισίων. Ἐκτοτε, ἀφού ὁ Φρειδερίκος Β' ὁ Μέγας ἀπόκτησε τὸν πίνακα ἀπ' τὸν φίλο καὶ χορηγὸ - μαικῆνα τοῦ Βαττώ Ζυλιέν ντέ Ζυλιέν τὸ ἔργο ἐξετίθετο στοὺς πύργους τοῦ στὸ Πόντσανταμ καὶ τὸ Βερολίνο μέχρι τὴν ἐκκένωσή τους στὸ δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Πρῶτη φορά στὰ 1883 ἐπετράπη ἡ πρόσβαση στὸ κοινόν, ὅποτε ἓνας Γάλλος ἔμπορος πρόσφερε 250.000 χρυσὰ μάρκα, γιὰ νὰ ξαναπάρει τὸν πίνακα γιὰ λογαριασμὸ τῆς Γαλλίας. Ὁ Πάουλ Μάντς, διογράφος τοῦ Βαττώ, ἔγραψε στὰ 1892: «Τὸ ἔκθεμα τοῦ πύργου τοῦ Βερολίνου διασώθηκε κατὰ θαυμαστὸν τρόπο. Πρόκειται γιὰ ἓναν ἀπ' τοὺς ὠραιότερους Βαττώ τοῦ κόσμου».

Ἐνα τέτοιο ἔργο πού ἔχει συνυφανθεῖ γιὰ πάνω ἀπὸ δύο αἰῶνες μὲ τὴν ἱστορία τῆς Πρωσσίας καὶ τὴν ἱστορία τῶν πρῶσσικῶν πύργων, δὲ μπορεῖ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ πουλήσῃ κανεὶς ἔτσι ἀπλά καὶ ἐλαφρὰ τὴ καρδιά στὸ ἐξωτερικόν. Τὸ χωρισμένον στὰ δύο Βερολίνο ἔχει φτωχύνει ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχιτεκτονικῆς καὶ αὐθεντικῶν δομικῶν διαρρυθμίσεων πύργων ἀπ' τὸν περασμένον αἰῶνα ἤδη. Ἡ βραδεμβουργιανὴ Πρωσσία παρὰ τὴν κατὰ κόρον πρῶσσικὴ προβολὴ δὲν ἔχει ὑψηλὴν τρέχουσα τιμὴν. Γι' αὐτὸ ἀξίζει καὶ ἔχει σημασία νὰ διατηρηθοῦν τὰ λίγα ἀποθέματα αὐτῆς τῆς πόλης ἀβλαβῆ κι ἀπρόσβλητα. Τώρα μιλάνε γιὰ τὸ δικαίωμα προαγορᾶς τοῦ Ἰδρύματος Πρωσσικῆς Πολιτιστικῆς Κληρονομιάς, στὸ ὁποῖον ἀνήκει καὶ ἡ γκαλερί ζωγραφικῆς τοῦ Ντάαλεμ καὶ ἡ ὁποία θὰ ἐρχόταν νὰ ἀπολαύσει αὐτὸν τὸν πίνακα, ἂν γινόταν πραγματικότητα μιὰ ἀπόληψη κέρδους μὲσω τοῦ Ἰδρύματος. Ὁ κίνδυνος μιᾶς ἐνδεχάμενης φυγῆς τῆς ἀναχώρησης γιὰ τὰ Κῦθηρα πρὸς τὸ Μόναχο, τὴ Στουτγκάρδη ἢ τὴν Καρλσρούη ἢ κάπου ἄλλου, φαίνεται νὰ ἐξορκίζεται, ἂν τὸ ἴδρυμα θελήσῃ πραγματικὰ νὰ «σηκώσει» τὰ 15 ἑκατομμύρια γερμανικά μάρκα. Γιὰ χρόνια τότε θὰ μπλοκάρωνταν σχεδόν ὀλοκληρωτικὰ οἱ τίτλοι ἀγορῶν γιὰ τὰ ὑπόλοιπα Βερολινέζικα Μουσεία.

Ἡ φασαρία γιὰ τὴν «σωτηρία» τοῦ Βαττώ γιὰ τὸ Σαρλόττενμπουργκ δὲν ἔρχεται ἀπ' τὴν λάβρωσιν ἔχουσα

λαϊκή ψυχή που επαναστατεί κατά των μηχανοραφιών των ιδιωτικών και εμπορικών συμφερόντων. Έχει σημασία όμως να καταστεί σαφές στη Σύγκλητο του Βερολίνου, ότι ένας πίνακας τέτοιας και τόσο υψηλής καλλιτεχνικής και ιστορικής τάξης πρέπει να παραμείνει όπωσδήποτε στον πύργο Σαρλόττενμπουργκ. Ανήκει στην ιστορία της Πρωσίας, όπως τόνισε και στο λόγο των εγκαινίων της πρωσικής έκθεσης ο δήμαρχος Ρίχαρτ Φόν Βάϊτςζαϊκερ, ο οποίος μεταξύ άλλων είπε ότι «πολλού απέχει να ιδωθεί από κριτική απόσταση, αλλά βρίσκεται πλησίον του να καταστήσει ευκρινές πόσο πολύ παρόν εδράζεται στα θεμέλια του παρελθόντος, τόσο στο καλό όσο και στο κακό». Ο Βαττώ είναι ένα πανάκριβο άγκωνάρι αυτών των θεμελίων κι ως εκ τούτου δε θάπρεπε να έκωρρηθεί ούτε στην Πινακοθήκη ούτε σε κάποιο άλλο Μουσείο. Έδώ

θά μπορούσε να έλθει άρωγός και τό Έθνικό Ίδρυμα, τό όποιο ένεργοποιήθηκε κι άλλη φορά στό παρελθόν, όταν τή συνηγορία του Έρμαν Άμπς εξασφάλισε έργα άπ' τή συλλογή Χίρς γιά τά γερμανικά μουσεία. Τώρα επιβάλλεται τόσο ή Σύγκλητος του Βερολίνου, όσο κι οί Βερολιnéζοι νά δράσουν έτσι, ώστε και μέ τή βοήθεια αυτού του — άλλως υπνώττοντος — ίδρύματος νά σώσουν τόν Βαττώ γιά τό Βερολίνο.

ΑΞΕΛ ΦΟΝ ΖΑΛΝΤΕΡΝ

ΣΗΜ. — Ο καθηγητής Άξελ Φόν Ζάλντερν είναι Διευθυντής του Μουσείου Τέχνης και Χειροτεχνίας του Άμβούργου.

Μετάφραση: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΝΤΡΩΤΗΣ

Οι Έλπίδες

Έχουν μισέψει πιά οί έλπίδες μας
μέ ποντοπόρα, βαρετά θαπόρια.
Γιά μακρινούς γιαλούς.
Γιά λευκούς τάφους.
Γιά λησμονημένα παραμύθια.

Μήν τίς αναζητήσεις,
χορίτσι του καλοκαιριού!
Έσύ, γιατί νά έλπίζεις;
Γιατί νά προσδοκᾷς;
Ή νιότη που δλα τᾶχει
δέν τᾶ περιμένει...

Μά γιά τούς άλλους, τούς πολλούς,
κάθε έλπίδα και χαμόγελο,
κάθε λουλούδι και τραγούδι.
Γιά μᾶς τούς άλλους, τούς πολλούς...
Πιστεύω τώρα νά μέ νοιώθεις!

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Το μεγάλο σαμποτάζ

Τά πράγματα είχαν έρθει έν-
τελώς ανάποδα. Το μεγάλο σα-
μποτάζ, πού είχε αποφασισθή
νά γίνη στό λιμάνι του Πειραιά,
είχε αναβληθή. Ο Νίκος Άμ-
βράζης, πού είχε αναλάβει νά
τό εκτελέση, μαζί μέ τόν Δημή-
τρη Ρεβάνη καί τόν Ήλία Χρι-
στόπουλο, είχε άρρωστήσει βα-
ριά, έπειτα από μία δραματική
περιπέτεια πού είχε στήν Κό-
ρινθο, μέ τους Γερμανούς. Έ-
πειδή, γιά τή περιπέτεια αυτή
θά γράψουμε ιδιαίτερο κεφάλαι-
ο, γι' αυτό δέν λέμε τίποτα
περισσότερο πρός τό παρόν. Το
γεγονός πάντως ήταν ότι ο Άμ-
βράζης, θρυσκόταν κρεδατωμέ-
νος καί κανείς άλλος δέν μπο-
ρούσε νά πάρη τήν θέση του.
Ο Τάκης Γλυτσός, μεγάλης
κλάσεως σαμποτέρ καί τουτός
παρασιόστηκε στόν ένα από
τους δύο άρχηγούς των «Βυρώ-
νων», τόν Λουκά Π. Λιναρά,
καί του δήλωσε πώς ήταν δια-
θεμιμένος νά τό εκτελέση αυ-
τός.

Ο Λιναράς, διευθυντής σή-
μερα στό Υπουργείο Πολιτισμού
καί Έπιστημών, κούνησε άρνη-
τικά τό κεφάλι του.

— Όχι, του είπε. Έσένα sé
προορίζω γι' άλλη δουλειά.

— Καί είναι τόσο δύσκολο
νά αναλάβω κι' αυτή;

— Πάρα πολύ δύσκολο.

— Γιά ποιό λόγο;

— Ρώτησε τήν Άννα νά σου
πη.

Η Άννα Κοντογιώργη, ή
σημερινή γνωστή ζωγράφος,
τόν πήρε παράμερα καί του έ-
ξήγησε. Σέ μία οδομάδα τό πο-
λύ sé δύο, έτοιμάζαν ένα σα-
μποτάζ άκόμα μεγαλύτερο άπ'
αυτό, πού επρόκειτο νά εκτελέ-
ση ο Νίκος Άμβράζης. Το σα-
μποτάζ τουτο θά γινόταν στό

αεροδρόμιο Τατοΐου, όπου θά τί-
ναζαν δεκαεφτά πολεμικά αερο-
πλάνα, ολοκαίνουργια, πού θρί-
σκονταν επί του έδάφους, έδω
καί πολλές μέρες. Τά είχαν,
όμως, καλά κρυμμένα, ώστε
νά μή φαίνονται από που-
θενά. Το πολύ σ' ένα μήνα θά
εφευγαν μέ ειδικά έκπαδευμέ-
νους αεροπόρους, γιά τό "Αφρι-
κα Κόρπ του Ρόμμελ.

— Στήν «έπιχείρηση» αυτή,
θάχης κι' έσύ ένα μεγάλο μέρος,
συμπλήρωσε ή Άννα Κοντογι-
ώργη. Γι' αυτό δέν σ' αφήνουμε
νά πäs στόν Πειραιά. Κανείς
δέν ξέρει τί μπορεί νά συμβή,
κι' έμεις sé θέλουμε ζωντανό.

Ο Τάκης Γλυτσός δέν μίλη-
σε. Έξω έβρεχε καί φυσούσε.
Ήταν Μάρτης του 1942. Έν-
τούτοις, όσο σκεφτόταν πώς τά
δύο καράβια πού επρόκειτο ν'
ανάτινάξη ο Άμβράζης μέ τήν
παρέα του, θά έμειναν ανέπαφα,
αίσθανόταν πολύ άσχημα. Μία
όμως καί ο Λιναράς είχε πη έ-
χι, τίποτα δέν μπορούσε νά τόν
κάνη ν' αλλάξη γνώμη. Έτσι,
ή υπόθεση πήγε χαμένη. Στις
11 Μαρτίου, μπήκε μπροστά ή
δεύτερη έπιχείρηση. Τά σχέδια
είχαν καταστρωθή από πολύ πιό
πρίν, αλλά ο Λιναράς τά μελε-
τούσε καί τά ξαναμελετούσε μέ
λεπτομέρεια. Στο σαμποτάζ αυ-
τό θά λάβαιναν μέρος όχτώ άν-
τρες. Ο Δημήτρης Ρεβάνης, ο
Ήλιος Χριστόπουλος, ο Κώστας
Γεωργίου, ο Άναξαγόρας Πα-
παντωνίου, ο Μανώλης Σπανός,
ο Χρήστος Ρούσσος, μ' επί κε-
φαλής τόν Τάκη Γλυτσό. Φυσι-
κά, οι σαμποτέρ δέν θά έμπαι-
ναν στό αεροδρόμιο, παρά από
μερικά συρματοπλέγματα, πού
θά τά έκοβε προηγουμένως ένας
Αυστραλός ύποσηνίας, ο Χάνς
Λόβερ, καθηγητής της κλασι-

κής μουσικής.

Ο Λόβερ είχε γνωριστή έν-
τελώς τυχαία μέ τόν ένα από
τους δύο άρχηγούς των «Βυρώ-
νων». Στήν άρχή, ο νεαρός άρ-
χηγός είχε πλησιάσει τόν Λό-
βερ σάν... φίλος. Φίλος, γιά νά
του άποσπάση φυσικά διάφορες
πληροφορίες από τήν αεροπο-
ρική του βάση, τό Τατόι. Γρή-
γορα, όμως, διεπίστωσε πώς δέν
είχε νά κάνη μέ Γερμανό, αλλά
μέ Αυστριακό, κι' ότι ο άνθρω-
πος αυτός δέν ήταν μονάχα έ-
νας έξοχος καλλιτέννης, αλλά
είχε χάσει τά δύο άδελφια του
στό άνατολικό μέτωπο καί τόν
πατέρα του, πού ήταν έφεδρος
άξιωματικός, καί ήταν φοβερός
αντιχιτλερικός.

— Η μητέρα μου πέθανε ά-
πό τόν καημό της, του είπε στό
τέλος. Τώρα έμεινα ολομόναχος
στόν κόσμο, αλλά έχω τήν τέ-
χνη μου. Γι' αυτό θέλω νά ζή-
σω. Νά ζήσω, αλλά καί νά εκδι-
κηθώ τό χαμό των δικών μου.
Θέλω τή βοήθειά σου.

Ο άρχηγός των «Βυρώνων»
τόν κύτταξε μέ μισόκλειστα μά-
τια. Πάντα φοβόταν κι' έτρεμε
τίς παγίδες της Γκεστάπο. Το
παλικάρι αυτό, όμως, ήταν γε-
μάτο ειλικρίνεια. Γι' αυτό τό
ρώτησε:

— Μέ ποιόν τρόπο μπορώ νά
sé βοηθήσω, Χάνς;

— Είσαι Έλληνας καί σάν
Έλληνας, πρέπει νά γνωρίζης
καμιά μουσική πατριωτική όρ-
γάνωση. Μπορεί νά συνεργαστώ
μαζί της, άν μέ θέλουν.

Η καρδιά του άλλου χτύπη-
σε βαθιά καί παρατεταμένα.
Άργά πέρασε πάνω στά ξερά
του χείλη, τή γλώσσα του. Ά-
ποφασιστικά κατόπιν, του δήλω-
σε:

— Είμαι αποφασισμένος νά

τά παίξω όλα κορώνα - γράμματα. Θά σου πώ τήν ἀλήθεια, ἀ διαφορώντας για τόν κίνδυνο. "Αν είναι νά χαθώ, ἄς χαθώ. Πάντως, σου λέω μέ τό χέρι στήν καρδιά, ὅτι ἀνήκω σέ κάποια μυστική ὀργάνωση, πού ἔχει: ἐπαφή μέ τό Συμμαχικό Στρατηγεῖο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ἡ ὀργάνωση διαθέτει δύο ἀσύρματους. Διαθέτει ἀκόμα καί δικά της καβκία. "Αν θέλεις νά σέ στείλουμε στήν Αἴγυπτο, μπορεῖς νά φύγεις σέ μιά - δύο μέρες. "Εἶνα πλοιάριο δικό μας, εἶναι ἔτομο νά ξεκινήσει για «κάτω».

Ἐνῶ ὁ Λόδερ ἀνάπνευσε βαθιά. — Δέν θέλω νά φύγω, πρόφερε ἀργά. "Αν πάω στήν Αἴγυπτο, θά μέ κλείσουν σέ στρατόπεδο. Ἐνῶ ἐδῶ μπορῶ νά «δουλέψω». Καί θά δουλέψω σκληρά.

Τήν ἐπομένη κιόλας, ὁ Χάνς τοῦ ἔφερε τήν πληροφορία για τά δεκαεφτά πολεμικά ἀεροπλάνα, πού βρισκόνταν καμουφλαρισμένα «ἐπί τοῦ ἐδάφους». Ἡ πληροφορία ἦταν πολύτιμη, ἀλλά κανεῖς δέν ἤξερε ἂν ἦταν ἀληθινή. Ὁ Λουκάς Λιναράς, ὁ Τάκης Γλυτσός καί ἡ Ἄννα Κοντογιώργη, ξεκίνησαν τότε καί πῆγαν νά βροῦν τόν Γεράσιμο Σαραντίδη, πού ἦταν ἐργάτης στούς Γερμανούς, ἀποσπασμένος στό ἀεροδρόμιο τοῦ Τατοῦ. Ὁ Σαραντίδης ἦταν ἀνθρωπος δικός τους. Τοῦ εἶπαν τά καθέκαστα καί τόν παρακάλεσαν νά πληροφορηθῆ μέ κάθε τρόπο, ἂν τά ἀεροπλάνα αὐτά ἦταν πραγματικά.

Ἐνῶ ὁ Σαραντίδης χαμογέλασε. — Τήν ἀπάντηση μπορῶ νά σᾶς τήν δώσω ἀπό τώρα, τοῦ

εἶπε. Τ' ἀεροπλάνα αὐτά βρίσκονται πράγματι στό ἀεροδρόμιο. Εἶναι ὀλοκαίνουργια κι' ἔκαναν μονάχα μιά πτήση: Ἀπό τή Γερμανία ὡς ἐδῶ. Δέν ξέρω μονάχα για πού τά προσρίζουν καί δέν ἐπιτρέπουν κανέναν, οὔτε τοῦ δικούς τους, νά πλησιάσουν πρὸς τά διάφορα ἐκείνα σημεῖα, πού εἶναι προσεδαφισμένα.

Ἡ χαρά τῶν τριῶν ἐκείνων πατριωτῶν, δέν περιγράφεται. "Ὅστε ὁ Χάνς Λόδερ τοῦς ἔλεγε τήν ἀλήθεια. Κι' αὐτός τοῦς πρότεινε τώρα νά τά ἀνατιθέξουν μέ ὀρολογιακές δόσεις. Μέσα στό ἀεροδρόμιο, θά τοῦς ἐμπαζε, ὅπως εἶπαμε, ἀπό μερικά συρματοπλέγματα, πού θά τά ἔκοβε προηγουμένως ὁ ἴδιος. Στά σημεῖα ἐκείνα δέν ὑπῆρχαν φρουροί, μόνο καί μόνο για νά μή δίνουν «στόχο» στούς πιθανούς κατασκόπους τῶν Συμμάχων, πού, ὅπως ὀφείπει, τριγυροῦσαν συχνά ἐκεῖ ἀπ' ἔξω για νά «ξεψαχνίζουν» τό ἔδαφος. "Ὅπως κι' ἂν ἔχη τό ζήτημα, τό σαιμποτάζ ἀποφασίστηκε νά γίνη στίς 21 Μαρτίου. Ἦταν μιά φοβερή νύχτα. Φυσοῦσε κι' ἔβρεχε, δυνατά. Χαλασμός Κυρίου. Οἱ ἑπτὰ σαιμποτέρ, μ' ἐπί κεφαλῆς τόν Τάκη Γλυτσό κι' ἐφοδιασμένοι μέ ὀρολογιακές δόσεις, χύθηκαν ἀπό τά συρματοπλέγματα, πού τά εἶχε κόψει πράγματι ὁ Χάνς Λόδερ. Κι' ἀφοῦ τοποθετήθηκαν ἐκεῖ, πού ἔπρεπε, ξαναδῆξαν ἀπό τό ἀεροδρόμιο ὅσο πιό γρήγορα μποροῦσαν.

Ἄλλά, ἐνῶ οἱ δόσεις ἐπρόκειτο νά σκάσουν ἔπειτα ἀπό τρία τέταρτα περίπου, ἄγνωστο πῶς καί γιατί, οἱ περισσότερες

ἔσκασαν πρὶν τῆς ὥρας τους. Τό πολὺ σέ δέκα λεπτά, δηλαδή. Οἱ σαιμποτέρ τρομοκρατήθηκαν κυριολεκτικά, γιατί δέν εἶχαν προλάβει ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀκόμα. Εὐτυχῶς, οἱ Γερμανοὶ νάμιζαν πῶς εἶχαν ἐρθεῖ συμμαχικά ἀεροπλάνα κι' ὅτι γινόταν βομβαρδισμός. Οἱ σαιμποτέρ τοῦς ἄρχισαν νά οὐρλιάζουν δαιμονομαμένα καί τά ἐπίγεια ἀντιαεροπορικά τους, νά χτυποῦν στά τυφλά. «Στόν γάμο τοῦ Καραγκιόζη», ὅπως ἔλεγε ἀργότερα, οἱ «Βύρνες». Τό γεγονός πάντως ἦταν ὅτι τό μεγάλο σαιμποτάζ εἶχε πετύχει μέ τόν καλύτερο τρόπο. Οἱ Χιτλερικοί εἶχαν πάθει ἀληθινή πανωλεθρία, γιατί ὀλοκαίνουργα ἔλεγε τ' ἀεροπλάνα καί μερικά ἄλλα πού βρισκόνταν κάτω ἀπό τά ὑπόστεγά τους, μέ τίς ἀντινάξεις τῶν ἄλλων, εἶχαν πιάσει φωτιά. Ἄλλά οἱ εἰδηκοὶ ἐμπερογνώμονες τῶν «Βυρώνων», ἀπέκλεισαν ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή τήν περίπτωση αὐτή.

Τί συνέβη, λοιπόν; Ἄγνωστο. Τίς πληροφορίες αὐτές, τίς εἶχε δώσει ὁ Σαραντίδης στόν Λιναρά, στήν Κοντογιώργη καί τόν Γλυτσό. Τοῦς εἶπε, δηλαδή, ὅτι πῆρε τό αὐτί του ἀπό δῶ κι' ἀπό κεῖ. "Ὅλοι περὶμεναν νά ἐμφανιστῆ ὁ Χάνς Λόδερ για νά τοῦς πῆ τήν ἀλήθεια. Ἄλλ' ὅσο κι' ἂν περίμεναν, ὅσο κι' ἂν ἐψάξαν νά τόν βροῦνε — ἀκόμα καί μετά τόν πόλεμο — δέν τόν ἀνακάλυψαν πουθενά. Τί ἀπέγινε τό τίμιο αὐτό παλικάρη; Κανείς δέν τό ἔμαθε.

ΜΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
(ΒΗΛΑΡΑΣ)

Τὸ ἔθιμο τῆς «Γύρας»

Περιγράφει ἡ ΚΟΡΙΝΝΑ ΣΤΡ. ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΚΗ

150 χρόνια περίπου, τῆ δεύτερη ἑβδομάδα τοῦ Πάσχα κορυφώνεται καὶ ὀλοκληρώνεται στὸ νησί μας ἕνα θρησκευτικὸ ἔθιμο, ἡ «Γύρα».

«Γύρα» εἶναι ἡ περιφορὰ σ' ὀλόκληρο τὸ νησί τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Μυρτιδιώτισσας.

Τὸ ἔθιμο ἔχει τὴν ἀρχή του, κάπου στὰ 1841.

Ξεκίνησε στηριγμένο στὴ βαθειὰ πίστη τῶν Χριστιανῶν καὶ στὴν ἀνάγκη ἐπαφῆς τους μὲ τὸ ἀντικείμενο τῆς λατρείας τους.

19ος αἰώνας, καὶ ἡ πίστη εἶναι δυνατὴ, καὶ τὰ θαύματα ἀποτελοῦν προσδοκία, καὶ εὐχὴ γιὰ κάθε περίπτωση.

Τὸ μοναστήρι ὅπως ξέρομε βρῖσκεται μακριὰ ἀπὸ τὰ περισσότερα χωριά, καὶ σὰ μέσα μεταφορᾶς τὰ γαϊδούρια. Οἱ ἄνθρωποι χρειάζονταν τότε μιὰ ὀλόκληρη μέρα σχεδὸν γιὰ νὰ πάνε νὰ προσκυνήσουν τὴ Παναγία, πράγμα δύσκολο, γιὰτί ἔπρεπε νὰ δουλεύουν.

Ἔτσι στὴ Γύρα δινόταν ἡ εὐκαιρία γιὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ προσευχηθῶν. Τὸ ἔθιμο γίνεται τὴν Ἄνοιξη, δηλαδὴ τὴν ἐποχὴ τῆς καρποφο-

ρίας, τῆς γονιμοποίησης τῆς γῆς, τῆς ἀναγέννησης τῆς φύσης.

Κι ἐδῶ, μπορούμε νὰ βροῦμε κάποια στοιχεῖα, ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τῆς εἰδωλολατρείας. Σ' ὄλους τοὺς ἀρχαίους λαοὺς συναντᾶμε τὸ ἔθιμο τῆς περιφορᾶς τῶν Θεῶν τους τὴν Ἄνοιξη ἢ ἐκάστοτε θεότητα, περιφέρεται γιὰ νὰ εὐλογήσει ἀνθρώπους ζωα, φυτὰ.

Ἡ περιφορὰ συνοδεύεται ἀπὸ γιορτὲς πρὸς τιμὴν τῆς θεότητας.

Ἔτσι καὶ στὴ γύρα ὁ ἐρχομὸς τῆς εἰκόνας σὲ κάθε χωριό, συνοδεύεται ἀπὸ ἕνα πανηγύρι. Παλαιότερα τὰ πανηγύρια αὐτὰ ἦταν λαμπρὲς γιορτὲς μὲ πολὺ κόσμο, μὲ λαϊκὴ ἀγορά, ὅπου εὑρίσκεις τὰ πάντα, ἀπὸ κουβαρίστρες ἀρώματα, ρούχα καὶ ψευτοκοσμήματα μέχρι φρούτα λαχανικὰ καὶ ζῶα.

Τὸ βράδυ τὸ πανηγύρι κορυφώνεται μὲ χορὸ καὶ γλέντι.

Σήμερα ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἀτονήσει ἀλλὰ ὑπάρχουν ἀκόμα κάποιοι μικροπωλητές, καὶ γίνονται σὲ μερικὰ μέρη χοροί. Ὅμως ἂς δοῦμε τὸ ἔθιμο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ του.

Ἡ εἰκόνα ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆ Κυριακῆ τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ πηγαίνει στὴ πρωτεύουσα τοῦ νησιού, στὴ Χώρα. Ἐκεῖ μένει μέχρι τῆ

Νέα Δευτέρα. Τὸ ἀπόγευμα τῆς μέρας αὐτῆς φεύγει ἀπ' τὴ Χώρα, γιὰ νὰ γυρίσει ὅλα τὰ χωριά. Μένει μισὴ ἢ μιὰ μέρα σὲ κάθε Χωριό. Λειτουργεῖται στὴν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ, καὶ φεύγει γιὰ τὸ ἐπόμενο. Ὅλη ἡ περιφορὰ γίνεται στοὺς ὄμους τῶν πιστῶν, μὲ τὰ πόδια.

Ἐπιστρέφει δὲ ἡ εἰκόνα στὸ μοναστήρι τὴν Κυριακῆ, τῶν Μυροφόρων.

Τὸ ἔθιμο αὐτὸ εἶναι πολὺ σπάνιο. Συναντιέται σὲ πολὺ λίγες χώρες τοῦ κόσμου. Μεταξὺ αὐτῶν στὴ Γαλλία καὶ στὴ Γερμανία, ὅπου ὅμως ἔχει πολὺ μικρότερη διάρκεια.

Εἶναι πράγματι συγκινητικὴ ἡ προθυμία τῶν πιστῶν, νὰ μεταφέρουν τὴν εἰκόνα στὸν ὄμο τους ἔστω γιὰ λίγα λεπτά, ἀψηφώντας, τὸν ἄερα, τὸ κρύο καὶ μερικές φορές τὴ βροχή.

Εἶναι ἕνα δείγμα τῆς πίστεως τους, ἢ ἀκόμα τῆς ἀνάγκης νὰ πιστεύεις κάπου.

Κι εἶναι ἀκόμα μιὰ εἰκόνα ποὺ θυμίζει ὅτι ὑπάρχουν ἀξίες ἀκόμα, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἐπικρατεῖ ἡ ρήση. «Ὁ Θεὸς πέθανε, ὁ Νίτσε πέθανε, κι ἐγὼ τώρα τελευταία δὲν αισθάνομαι καλά». Μιὰ εἰκόνα ποὺ θυμίζει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν πέθανε. Ἀξίζει λοιπὸν νὰ κρατηθεῖ αὐτὸ τὸ ἔθιμο μὲ κάθε θυσία.

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Γιώργος Πετρόχειλος

Γράφει — Παρουσιάζει — Σχολιάζει
δ' ΑΝΤΩΝΗΣ Ν. ΣΥΜΙΓΓΑΛΑΣ

Προτού αρχίσω νά γράφω τήν αποκλειστική συνέντευξη πού πήραμε ειδικά γιά τό περιοδικό μας, ξεκρίνα σκόπιμο νά πούμε καί δύο λόγια όσο μπορούμε πιά σύντομα τί είναι ΗΘΟΠΟΙΟΣ καί τί θά πει ΘΕΑΤΡΟ, ἄς μοῦ τό συχωρέσει ὁ συμπαθέστατος φίλος μας ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ, γιατί μερικοί ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ μας ἀγνοοῦν ὠρισμένα πράγματα καί πρὸς γνώσιν καί πλουτισμόν τους ἀναφέρω αὐτά.

Ἀγαπητοί μου ἀναγνώστες καί φίλοι τοῦ περιοδικοῦ μας ὅταν λέμε ἕναν ἄνθρωπο ΗΘΟΠΟΙΟ εἶναι ὁ καλλιτέχνης τοῦ θεάτρου ἢ τοῦ Κινηματογράφου, πού ὑποδύεται πρόσωπο ἢ πρόσωπα θεατρικοῦ ἢ κινηματογραφικοῦ ἔργου, αὐτόν τόν λέμε καί θεατρίνο. Τώρα κάτι παραπάνω θά πούμε καί γιά τό ΘΕΑΤΡΟ. Ὅπου εἶναι ὁ τόπος ἢ τό κτίριο πού γίνονται θεατρικές παραστάσεις, τά πρώτα ὀργανωμένα θέατρα στήν Εὐρώπη παρουσιάστηκαν στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα ὅπου ἀναπτυχθήκανε γύρω ἀπό τήν κοινωνική λειτουργική καί τίς δραματοποιημένες ἀνησυχίες τῆς κοινότητος ὅπως τόν πόλεμο, τήν εὐφορία, τό κυνήγι.

Κάποια ἀγνωστη στιγμή οἱ θεατές χωρισθήκανε σιγά - σιγά ἀπό τοὺς ΕΚΤΕΛΕΣΤΕΣ (χορευτές καί τραγουδιστές) πού γιναν ΥΠΟΚΡΙΤΕΣ, ΗΘΟΠΟΙΟΙ — μέ θρησκευτική πάντοτε ἀποστολή στήν ἀρχή πού ἀργότερα ἔγινε Κοσμική. Τήν Κλασσική ἐποχή οἱ θεατρικές γιορτές πρὸς τιμὴν τοῦ ΔΙΟΝΥΣΟΥ κρατοῦσαν περίπου μέ τά σημερινά δεδομένα μιὰ δλόκληρη ἐβδομάδα. Τά θέατρα ἦτανε μεγάλα καί χωροῦσαν ὡς 16 χιλιάδες θεατές στό ὑπαιθρο καί καθόντουσαν σέ ἡμικυκλικό ἀμφιθέατρο — γύρω ἀπό τήν ἐπίπεδη ΟΡΧΗΣΤΡΑ, ὅπου χόρευε ὁ χορός. Πίσω ἀπ' αὐτήν ἦτανε ἡ ΣΚΗΝΗ, ἕνα κτίριο πού χρησίμευε γι' ἀπόδυτήρια τῶν ἠθοποιῶν καί συνάμα προσέφερε τό σκηνικό γιά τήν παράσταση. Ἀργότερα προστεθήκανε δύο πλευρικά ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ καί ἔπειτα ἕνα χαμηλό ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ πού τά συνέδεσε.

Τά σκηνικά μηχανήματα περιλαμβάνανε τοὺς ΠΕΡΙΑΚΤΟΥΣ πού φαίνεται νάτανε τρίπλευρα

πρίσματα πού γυροφέρνανε γιά νά προσφέρουνε ὁ αφορετικό σκηνικό, τό ΕΚΚΥΚΛΩΜΑ μιὰ γυρτή ἐπιφάνεια σάν τροχήθρα καί ἕνα εἶδος γερανοῦ πού τό χρησιμοποιοῦσαν γιά τό «ΠΕΤΑΓΜΑ» ὡς καί γιά τήν παρουσίαση τοῦ «ΑΠΟ ΜΗΧΑΝΗΣ ΘΕΟΥ», οἱ ἠθοποιοὶ φοροῦσαν ΠΡΟΣΩΠΕΙΑ (προσωπίδες) ἐκφραστικά καί σέ φυσικό μέγεθος τά πελώρια καί τά ὑπερβολικά πρόσωπα πέρουν ἀζονται ἀπό τόν 4ον αἰῶνα π.Χ. καί ἔπειτα. Δέν ὑπάρχει μέχρι σήμερα καμμία ἀπόδειξη νά μᾶς λέει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἠθοποιοὶ φοροῦσαν ΚΟΘΟΡΝΟΥΣ (ὑποδήματα μέ χόντρες σῆλλες) ὅπως μέχρι πρότινος πιστευότανε στήν Ἑλληνιστική περίοδο τό θέατρο ἔγινε πιά πολὺπλοκο καί πιά δικοσμικῶς, τά Ρωμαϊκά θέατρα ἂν καί ἀκολουθήσανε τά Ἑλληνικά πρότυπα, ἦτανε πιά μεγαλοπρεπῆ καί κατασκευασμένα γιά μεγάλα θεάματα, ὅπως μιὰ μικρογραφία ναυμαχίας. Ἡ ὀρχήστρα ἀντικαταστάθηκε ἀπό τήν ΣΚΗΝΗ — ΣΑΒΒΑ μπροστά ἀπὸ ἕνα μόνιμο καί μεγαλόπρεπο σκηνικό, οἱ θεατές καθόνταν πάλι σέ ἀμφιθεατρικό ἡμικύκλιο, ὅπως καί πρῖν, κατὰ τόν Μεσαίωνα τό θέατρο νεκρώθηκε καί ὅταν σιγά - σιγά ἄρχισε νά ἀνασταίνεται, πέρασε στά χέρια συντεχνῶν ὅπου παρουσίαζανε τόν Κύκλο τῶν ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ πάνω σέ μικρά τετράτροχα ἀμάξια· καθε τμήμα τοῦ κύκλου εἶχε ἀνατεθεῖ σέ μιάν συντεχνία πού τό παρουσίαζε πάνω σέ ἀμάξι.

Ἄλλα ἔργα παρουσιαζόντουσαν σέ μέγαρα - παράγκες στή πλατεία τῆς ἀγορᾶς καί καθεμιὰ ἀπ' αὐτήν τήν παράγκα παρουσίαζε διαφορετικὴ σκηνή. Πά ζόντουσαν ἐπίσης ΣΤΡΟΓΓΥΛΑ ἔργα σέ θέατρο πού ἀποτελοῦνταν ἀπὸ κυκλική ἔκταση ἰσοπεδωμένης γῆς καί ὅπου κλεινότανε μέ ἀνάχωμα καί τάφρο καί μέ ΜΕΓΑΡΟ καί ἕνα ΚΑΣΤΡΟ στή μέση· στεγασμένα θέατρα κλασσικοῦ τύπου ἔκαναν τήν παρουσία τους στήν Ἰταλία κατὰ τόν 12^Ο αἰῶνα, ἀλλά συνήθως πάνω στά Ρωμαϊκά πρότυπα. Ἐνα ἀπὸ τά πιά ὠραία δείγματα αὐτῶν τῶν θεάτρων τῆς Ἀναγέννησης εἶναι τό TEATRO OLIMPICO (Ὀλυμπιακὸ Θέατρο) κτισμένο ἀπὸ τόν ΠΑΛΛΑΝΤΙΟ στήν ἑμορφή πόλη τῆς Ἰταλίας τὴν ΒΙΤΣΕΝΤΣΑ γύρω στά 1580 μέ 1584.

Τώρα το Θέατρο ΦΑΡΝΕΖΕ της Πάρμας (Ιταλία) γύρω στα 1618 χώρισε οριστικά την σκηνή από τους θεατές με μία κουρτίνα, ή γνωστή σέ βλους μας σήμερα ΑΥΛΑΙΑ, από τα πρώτα θέατρα της νεώτερης εποχής είναι: εκείνο που άνοιξε τό 1548 στο Παρίσι από την αδελφότητα της 'Αγ. Τριάδας και έπαιζε έργα χωρίς θρησκευτικό περιεχόμενο, ύστερα από 28 χρόνια δηλ. τό 1576 κτίσθη μενο, ύστερα από τό πρώτο θέατρο της γηραιάς 'Αλβιόνος ('Αγγλία), αλλά τό 1639 ό Ρισελιέ έκανε στο Παρίσι τό θέατρο που έμελλε νά γίνει: μέχρι σήμερα όνοματό σαν COMEDIE FRANCAISE (Γαλλική Κωμωδία) όπου έδωσε και στη χώρα μας πολλές δημοφες παραστάσεις αρχαίου ελληνικού δράματος και κωμωδίες του Μολιέρου. Σήμερα, εκτός από τις τεχνικές προόδους όπως ήλεκτροφωτισμός, περιστροφική σκηνή και άλλα, τό θέατρο μένει στο πρότυπα που καθορισθήκανε από τον ΙΖ' αιώνα με άνυφωμένη σκηνή, χωρισμένη από την αίθουσα των θεατών.

Τά τελευταία χρόνια αναπτυχθήκανε πολύ τά παίθρια θέατρα ως επίσης και τό ΚΥΚΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ που πρώτο πρωτοπαρουσιάστηκε στη πολιτεία DALLAS (Ντάλλας) των ΗΠΑ και που μετέφερε στην 'Αθήνα ό μέγας δάσκαλος της ύποκριτικής τέχνης ΚΑΡΟΛΟΣ ΚΟΥΝ, όπου έβγαλε πολλά γνωστά καλλιτεχνικά δνόματα που καθιερώθηκαν στο θέατρο ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ, ΤΑΝΙΑ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΧΕΛΜΗ, ΒΑΣΙΛΗΣ Δ'ΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ και άλλους. Στο κυκλικό θέατρο οι θεατές βρίσκονται γύρω - γύρω από τον χώρο της παραστάσεως. 'Εθνικά θέατρα εκτός από τη γνωστή μας Γαλλική Κωμωδία που ήταν τό πρώτο θέατρο, υπάρχουνε σήμερα στη Στοκχόλμη, τη Βιέννη, τη Κοπεγχάγη, τη Μόσχα και την 'Αθήνα όπου κτίσθηκε τό 1930 στη θέση που βρίσκεται σήμερα. Αλλά τά λιγοστά για τό τί είναι θέατρο και ήθσοποιός και τώρα στη συνέντευή μας με την ήνυναμική παρουσία στο χώρο του θεάτρου με τον ΓΕΩΡΓΙΟ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟ.

- Γιώργο, για πές μου, κατ' αρχάς από που είσαι;
- Νά σου πώ, εγώ γεννήθηκα στην 'Αθήνα στα 1953 και τη μητέρα μου την λένε Παναγιώτα και τον πατέρα μου Μ χάλη.
- Μά δέν είσαι Τσιριγώτης;
- Έχω φλέβα από τά 'Αντικύθηρα, τό όνομά μου τό μαρτυρεί.
- Τί προσόντα έχεις;
- Είμαι τελειόφοιτος της Δραματικής Σχολής του 'Εθνικού μας Θεάτρου και από μαθητής της άόμα πρωταγωνίστησα στο περίφημο έργο «ΑΝΗΣΥΧΑ ΝΕΙΑΤΑ» στη Τηλεόραση.
- Σε άλλα έργα έχεις παίξει, έτσι για την ένην μέρωση των άναγνωστών μας;
- Ναι, με τον θίασο της έξοχης, ύπέροχης Ξένιας Καλογεροπούλου και Γιάννη Φέρτη στον «Δάσκαλο»

του Μπρέχτ, όταν παιζότανε τό έργο «ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΥΠΕΡΛΑΜΠΡΟ ΑΣΤΡΟ» έκανα τον 'Απόστολο Πέτρο, μετά στο «Μινώα» στο έργο «Γλυκειά 'Ιριμα», και φυσικά στο 'Εθνικό μας Θέατρο στη μεγάλη σκηνή του, τά έργα, τον «ΑΡΧΟΝΤΟΧΩΡΙΑΤΗ» του Μολιέρου, τον «ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ» του ΣΠ. ΜΕΛΛΑ, τον «ΜΠΑΡΜΠΙΑ ΛΙΝΑΡ-

ΔΟ» του Κόκου και στις τραγωδίες «ΑΧΑΡΝΕΙΣ» του 'Αριστοφάνη και έκανα στην «ΗΛΕΚΤΡΑ» του Εϋριπίδη τον ΠΥΛΑΔΗ.

- Γ ώργο, κάτι μου κρύβεις και δέν τό λές.
- Όχι, τί νά σου κρύψω.
- Προσωπικά σε είδα με τον θίασο της Μαρίας 'Αλιφέρη στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά.
- Στη «ΜΑΝΤΑΜ ΟΡΤΑΝΣ» νά κρατάω έναν ρόλο σημαντικό, ξεχάστηκα, και στη Τηλεόραση πάλι πρωταγωνιστικό ρόλο είχα στην «ΑΣΤΡΟΦΕΓΓΙΑ» του Παναγιωτόπουλου. Αλλά.
- Γ ώργο, κάτι ξεχάσες.
- Τί ξεχάσα;
- Με την μεγάλη όθόνη δέν τά έχεις καλά;
- Φυσικά και τάχω, έπαιξα στα έργα «ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ» και στους «ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΣ» τώρα τελευταία.
- Τό καλοκαίρι τί σκοπεύεις νά κάνεις;

— Θα παίξω με τό Πειραματικό Θέατρο της ΜΑ-
ΡΙΕΤΑΣ ΡΙΑΛΛΗ στο έργο πού θά άνεθάσει στο
«ΒΑΡΙΕΤΕ».

— Έχεις καμιά ταινία νά γυρίσεις;

— Φυσικά, μιά ταινία πολύ κανόνι, «ΧΩΜΕΝΟΙ
ΣΤΟΥΣ ΒΑΛΤΟΥΣ» με δύο πρωταγωνίστριες τήν
ΕΥΤΥΧΙΑ ΜΟΣΧΑΚΗ και τήν ΚΛΑΙΡΗ ΚΑ-
ΤΣΑΝΤΩΝΗ.

— Τώρα μιά ερώτηση λίγο αδιάκριτη, τί λατρεύεις
στή ζωή;

— Νά σου πω φίλε, τήν ΑΛΗΘΕΙΑ, τήν ΘΑΛΑΣ-
ΣΑ, τήν ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ και τήν ΕΝΤΙΜΟ-
ΤΗΤΑ και γυρεύω νά βρω μέσα στήν άνήσυχη έ-
ποχή μας τήν ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΦΙΛΙΑ.

— Έχεις χόμπυ; Μέ τί ασχολείσαι τίς ελεύθερες
ώρες σου;

— Μέ τό διάβασμα, τόν άθλητισμό, δέν σοβ λέω
ποιά ομάδα είμαι γιατί θά παρεξηγηθώ, τή μουσική
και τόν χορό.

— Τώρα δλα τά είπαμε νομίζω;

— Όχι, κάτι ξέχασες νά γράφεις, ότι μισώ τό
ψέμα, τήν άδικία, τή ρουσφετολογία, τό συμφέρον
πού άφαιρεί τήν προσωπικότητα και τούς κουτοπό-
νηρους Έλληνες.

— Γιώργο, σοβ εδχομαι πάντα έπιτυχίες.

— Ευχαριστώ πού μούδωσες τή δυνατότητα νά πω
έτσι ξεκάθαρα τή γνώμη μου και τό πόός είμαι
στους φίλους άναγνώστες του δημοφους περιοδικού
σου.

Και τό τρίτο κουδούνι χτυπά για νά βγει στή
σκηνή, ο άύριανός πρωταγωνιστής του θεάτρου
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ.

Πνευματικά παιχνίδια

Αινίγματα τών Κυθίων

Τὰ αινίγματα περνούν πρώτα από τό λαϊκό πνευματικό χαμίνι, άφομοιώνονται από τήν ψυχή του λαού και μετά καθιερώνονται στις πλατιές μάζες. Έτσι, καθιερωμένες πλέον σοφές λαϊκές εκφράσεις (αινίγματα) ζητούν τή λύση τους από τους ανθρώπους του λαού.

Συνεχίζουμε τήν καταγραφή τών Κυθιαίων αινιγμάτων του Σπ. Έμ. Στάθη από τό Β' τόμο του ΔΕΛΤΙΟΥ τής Έλληνικής Λαογραφικής Έταιρείας.

Β) ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ ΑΚΑΤΑΝΟΗΤΕΣ

1. Έχω ένα σακκουλάκι
κι έχει μέσα σέντε - μέντε,
σάνε βγει τό σέντε - μέντε,
τί φελά τό σακκουλάκι;

(Ο άνθρωπος)

2. Η θειά μου ή τρουλουλού
στέκεται στή μέση του περιβολιού
και σε τό φουστανάκια τση
και πέφτουν τά κονιδάκια τση

(Η σησαμιά)

3. Η μάνα μου ή τρουλουλού
μ' έστειλε για νερό
κι άπαντώ ένα θεριό,
τρομερό και φοβερό,
είχε πέντε κεφαλές,
τέσσερες άναπνοες,
χέρια πόδια είκοσι
και νύχια έκατό.

(Τό λείψανο)

4. Τέσσερά ν' τά τσάγδι - τσάγδι (πόδια)
κι άλλα δυό τά τσαγδοπούλια (αυτιά)
κ' ή μπαλου - μπαλου κουνιέται (μύτη)
κ' ή όπίσω πάντα σειέται (ουρά).

(Τό γουρούνι)

Γ) ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΜΕ ΑΣΕΜΝΗ *Η ΣΕΜΝΗ ΕΝΝΟΙΑ

1. 'Ανασασίξ' ό μαλλιάρδς
και μπαίνει θυμωμένος.

(Ο μουστος)

2. Κάτω σε θάνω
κι δ,τι θέλω σου κάνω,
τό 'να σου θγάνω
τ' άλλο σου θάνω.

(Η σκάφη)

3. Ένα πράμα πραγματίζει
και χνωτίζει και μυρίζει,
έχει και μαλλί και τρύπα,
άσκημα 'ν' τά λόγια πούπα,
μά τον Άγιο Φλωρεντίνο,
μή θαρρείς πώς είναι κείνο.

(Τό τουλουμοτόρι)

4. Κοιλιά με κοιλιά
τό μακρύ κάνει δουλειά.

(Τό πυθάρι ή ό χειρόμυλος)

5. Ό άντρας μου έρχεται
τό πράμα του κρέμεται,
τρέχω τό πιάνω,
στόν τόπο του τό θάνω.

(Τό φούνιο)

6. Όλημέρα κρέμεται
και τό βράδυ χαιρείται.

(Ο λύχνος)

7. Τήν τσιτώνω, τήν κορδώνω
και στο μάτι τση τή χώνω.

(Η κλωστή με τή δελόνα)

8. Τό μαλλί, μαλλί πλακώνει
και τήν τρύπα θεραπεύει.

(Τά μάτια)

9. Τ' άχείλι μου στ' άχείλι σου,
τό χέρι μου στόν κώλο σου.

(Η μπουτία)

δ) ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΑ *Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ

1. Από γήν επλάσθην ως ό 'Αδάμ,
εις πυρ έτέθην ως οι τρεις παίδες,
εις τήν ζωήν μου πολλούς έδρόσι:σα
και μετά τον θάνατόν μου
ουδείς εύρέθη νά θάψει τά όστα μου.

(Τό λαήνι)

2. Η μάνα κάνει τό παιδί κι ό ήλιος τ' ανασταίνει
κι δντες γυρίσει νάν τό δει πέφτει και πεθαίνει.

(Τό άλάτι)

3. Μηνί Μαρτίω γεννάται θηρίον μαυροειδές.
Λέων δέν είναι, ούτε άρκτος.
Ταράσσει βασιλεις και άρχοντας.
Υπό πέντε τυράννων καταδύκνεται,
όπό δύο συλλαμβάνεται
και μεταξύ δύο ελεφαντίνων κοκάλων φονεύεται.
(Ο φύλλος)

4. Ποιον είναι έκείνο τό ζών, πού είναι τό πρωτό
τετράπουν,
τήν μεσημβρίαν δίπουν και τήν έσπέραν τρίπουν;
(Ο άνθρωπος)
(Παράφραση του γνωστού αινίγματος της Σφίγγας)

5. Προφήτης είν' ούπ (ούτω) άνθρωπος,
φορεί χιτώνα τ' άχεροποίητο
κι όταν άποθνήξει, βαφτίζεται.
(Ο πετεινός)

ε) ΓΛΩΣΣΟΔΕΤΕΣ Ή ΚΑΘΑΡΟΓΛΩΣΣΗΜΑΤΑ

1. Έχω μία ζούλα δίθεργη, διδιργοκερατσάτη,
πού κάνει ρίφια δίθεργα, διδιργοκερατσάτα.
(Η έλαια ή ή μπαμπακέα)

2. Μία μάνα με παιδί κι άλλη μάνα με παιδί,
για είντα είναι τρεις και δέν είναι τέσσερεις;
(Μάνα, κόρη κι εγγόνα μαζί)

3. Ο Παπάς κ' ή παπαδία, ο Μανώλης κ' ή Μαρία,

έξ αύγά έπήσανε πόσα φαγε καθένας;
(Από τρία)

(Παπα - Μανώλης και παπαδο - Μαρία)
4. Ένας μία φορά βαστούσε ένα καλάθι αύγά. Τόν
ρωτήσανε πόσα είναι τ' αύγά και τούς είπε: Τά
μετρώ δύο - δύο και περισσεύει ένα, τά μετρώ
τρία - τρία και περισσεύει ένα, τά μετρώ τέσσερα
τέσσερα και περισσεύει ένα, τά μετρώ πέντε -
πέντε και περισσεύει ένα, τά μετρώ έξι - έξι και
πάλι περισσεύει ένα. Πόσα αύγά είχε μέσα στο
καλάθι;

(Έξήντα ένα)

5. Ένας βασιλέας είπε μία φορά στο δούλο του,
πού τόν έστειλε στο περιθόλι νά κόψει μήλα. Θά
περάσεις, λέει, τρεις θάρδιες. Στην πρώτη θάρ-
δια θά δώσεις άπ' όσα μήλα κόψεις τά μισά και
μισό παραπάνω. Στην δεύτερη άπ' όσα σου μείνου-
νε τά μισά και μισό παραπάνω και στην τρίτη άπ'
όσα πάλι σου μείνουνε, πάλι τά μισά και μισό πα-
ραπάνω και όσα τότες σου μείνουνε νά τά φέρεις
στο παλάτι. Έκαμε ο δούλος ό,τι τουπέ ο βασι-
λέας και γύρισε στο παλάτι μ' ένα μήλο. Πόσα
μήλα έκοψε;

(Δέκα πέντε)

(Έδωσε 8, 4, 2 κι έφερε 1)

ΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ — ΧΑΣΙΑΚΟΥ

Τό παλληκάρι

Μές στη ζωή φουρτούνες πέρασες πολλές,
μά έσύ θυμάσαι πάντα τή γαλήνη
κι' αν έρθουνε ακόμα πιό σκληρές,
τό χάδι της ζωής θά παραμείνει!

Μές στη καρδιά σου κρύβεις κάποιο μυστικό,
πού τό θερμαίνεις πάντα με έλπίδες
κι' αν τύχει πιό πολύ νά κουραστείς
πάντα πολλές χαρές θά πεις πώς είδες!

Έτσι μπροστά προχώρα πάντοτε νά λές,
μή σε φοβίξ' ή πίκρα της ανάγκης
κι' ός λέν' οι άλλοι χίλιες προσβολές
έσύ τή χάρη πάντα νά προβάλλεις!

Έτσι τό φώς θά τό άπλώνεις σταθερά,
μά δίχως νά φοβάσαι τό σκοτάδι,
θά τρέχεις, θά σκορπίζεις εύωδία,
με τόλμη νίκη έρχεται μεγάλη!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΥΘΗΡΑ

Βιολογικό Τμήμα τῆς Γενικῆς Γεροντολογίας τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀνθρωπότητος

Ὁ ἀνθρώπος εἶναι τὸ τελειότερο διαστημόπλοιο τοῦ κόσμου (αὐτὰ πού πάνε στὸ φεγγάρι εἶναι πολὺ ἀπλὰ μπροστά σ' αὐτὸ πού λέγεται ἀνθρώπινος ὄργανισμός). Ὁ Δημιουργός, σ' αὐτὸν τὸ θαυμάσιο ὄργανισμὸ ἔδωσε ἓνα πιλότο, τὸ μυαλό. Ὅσο καλύτερα ξέρει νὰ κουμαντάρει τὸ διαστημόπλοιο, τόσο καλύτερη διαδρομὴ θὰ κάμῃ. Μελετήστε καλὰ τὰ παρα πάνω καὶ συνεχίστε τὸ δρόμο τῆς ζωῆς.

*

Ἰησοῦς Χριστός	3 π.Χ. — 30 μ.μ.	= 33
Μωάμεθ	570 — 632	= 62
Γκαουτάμα Βούδδας	563 — 483 π.Χ.	= 80
*Αγ. Παῦλος	4 π.Χ. — 64 μ.Χ.	= 68
*Ισαάκ Νεύτων	1642 — 1727	= 85
Κομφούκιος	551 — 479	= 72
*Ιωάννης Γουτεμβέργιος	1400 — 1468	= 68
Χριστόφορος Κολόμβος	1451 — 1506	= 55
*Αλβέρτος Αἰνστάϊν	1879 — 1955	= 76
Κάρλ - Μάρξ	1818 — 1883	= 65
Λουί Παστερ	1822 — 1895	= 73
Γαλιλαίος	1564 — 1642	= 78
*Αριστοτέλης	384 — 322 π.Χ.	= 62
Λένιν	1870 — 1924	= 54
Κάρλος Δαρβίνος	1809 — 1882	= 73
Περικλῆς	499 — 429 π.Χ.	= 70
*Ιούλιος Καίσαρ	100 — 44 π.Χ.	= 56
*Αττίλας	434 — 453 ὡς βασιλεὺς	= 69
Ταμερλάνος - Ταμούρ Λένκ	1336 - 1405 ἐτῶν	= 69
Λουδοβίκος δ' 14ος ὁ βασιλεὺς Ἡλίας	1638 — 1715	= 77
Φρειδερίκος ὁ Μέγας τῆς Πρωσίας	1712 — 1786	= 74
*Αβραάμ Λίνκολν ὁ ἱδρυτὴς τῶν ΗΠΑ	1806 — 1865	= 59
Σέρ Ουίλστον Τσῶρτσιλ (Λέοναρντ Σπένσερ)	Μέγας Ἄγγλος πολιτικὸς	= 91
1874 — 29.1.1965		
Γκάντι Μαχάτμα (Μεγάλῃ Ψυχῇ)	(Μοχάμας Καραμτσάντ)	
ἔδωλον ἠθρονηθεκε (1869 — 30.1.1948)		= 79

Κάπταιν - Κούκ	1728 — 1779	= 51
Νομιέλ = Ἄλφρέδος Βερνάρδος	1833 — 1896. Ζελατοδυναμίτιδα καὶ κατόπιν τὴν ἀκαπνο πυρίτιδα κληροδότησε 1.700.000 λίρες	= 63
Αὔγουστος Καίσαρ	63 π.Χ. — 14 μ.Χ.	= 77
Μάο - Τσέ Τούγκ	1893 — 1976	= 83
Τζεγκίς - Χάν	1162 — 1227	= 65
Εὐκλείδης	450 — 380 π.Χ.	= 70
Λούθηρος	1483 — 1546	= 63
Νικόλαους Κοπέρνικος	1473 — 1543	= 70
Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας	280 — 337	= 57
Τζῶρτζ Οὐάσιγκτον	1732 — 1799	= 67
Σιγκμουντ Φρόντ	1856 — 1939	= 83
Μέγας Ἀλέξανδρος	356 — 323 π.Χ.	= 33
Ναπολέον Βοναπάρτης	1769 — 1821	= 52
*Αδόλφος Χίτλερ	1889 — 1945	= 56
Οὐίλιαμ Σαίξπηρ	1564 — 1616	= 52
*Ανταμ Σμίθ	1723 — 1790	= 67
Θωμάς Ἔδισον	1847 — 1943	= 96
Πλάτων	427 — 348 π.Χ.	= 79
Γεωργίος Μαρκόνι	1874 — 1937	= 73
Λούντβιχ Βάν Μπετόβεν	1770 — 1827	= 57
*Αλέξανδρος Φλέμιγκ	1881 — 1955	= 74
*Ολίβερ Κρόμβελ	1599 — 1658	= 59
Μιχαήλ Ἄγγελος	1475 — 1564	= 89
*Ιωσήφ Στάλιν	1879 — 1953	= 74
Καρτέσιος	1596 — 1650	= 54
*Ιούλιος Καίσαρ	100 — 44 π.Χ.	= 56
Βασίλισσα Ἰσαμπέλα	1451 — 1504	= 53
Γουλιέλμος ὁ Κατακτητὴς	1027 — 1087	= 60
Τόμας Τζέφερσον	1743 — 1826	= 83
Ζάν Ζάκ Ρουσό	1712 — 1778	= 66
Γουλιέλμος Ράιντκεν	1845 — 1923	= 78
Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπάχ	1685 — 1750	= 65
Βολταίρος	1694 — 1778	= 84
Τζῶν Φ. Κέννεντυ	1917 — 1963 δολοφ.	= 46
Βάσκο ντά Γκάμα	1460 — 1524	= 64
Καρλομάγνος	742 — 814	= 72
Κῦρος ὁ Μέγας	590 — 529 π.Χ.	= 61
Νικόλο Μακιαβέλι	1469 — 1527	= 58
Ζοροάστρης	628 — 551 π.Χ.	= 77
Μέγας Πέτρος	1672 — 1725	= 53
Βασίλισσα Ἐλισάβετ ἡ 1η	1533 — 1603	= 70

Ίουστιανός ο Άσος 483 — 565 = 82
Πάμπλο Πικάσο 1881 — 1973 = 92
Λεονίντ Μπρέζνιεφ = 76

*

Στή Γαλλία, τό Φεβρουάριο του 1981 υπήρχαν 30 χιλιάδες άτομα άνω των 95 χρονών. Άπ' αυτά, τά 3315 ήσαν τήν 1η Ίανουαρίου 1979 έκατό χρονών και άνω. Άπ' αυτούς ήσαν 2.347 γυναίκες και 968 άνδρες. Τό 1970 οι αιωνόβιοι δέν ξεπερνούσαν τους 1000 και σύμφωνα μέ ύπολογισμούς ό σημερινός αριθμός θά τριπλασιασθεί.

Κατά τόν Ζάν Λουί Άλμπιάρέντ και τόν Ζάκ Πους καθηγητάς τής Γεροντολογίας και τής δημόσιας ύγείας του Νοσοκομείου Πουρπαί τής Τουλούζης, τρεις πρέυποθέσεις ύπάρχουν για νά φθάσει κανείς τά 100.

Κληρονομικό κύτταρο, εύνοϊκές συνθήκες περιβάλλοντος νά ξεπερνά τις ψυχοσυγκινήσεις, τους θανάτους των φίλων του, κανονικός ρυθμός ζωής (ή αυ-

τή έργασία από έφηβικής ηλικίας, οι αυτές έννοιες). Γι' αυτό στή Δύση πού οι τρόποι ζωής είναι πίο δύσκολοι, οι αιωνόβιοι είναι σπάνιοι. Άντίθετα, τά δρη των Άνδεων και του Κουκάσου, περιοχές μέ πλήρη σταθερότητα στον τομέα τής ζωής στις όποιες ή γεννητική έπίλογή, γίνεται μέ τρόπο φυσικό, εύνοούν άπείρως τή μακροβιότητα.

Επίσης ή άπουσία ούρίας και χοληστερόλης, άρτηριακή πίεση σταθερή και όχι παχυσαρκία, και γερό άναπνευστικό σύστημα.

Πάνω σ' αυτά, στό Νησί λένε τις δύο πίο κάτω παρεμίες ή συμβουλές:

«Δέντρο πού μεταφυτεύεται μεγάλο, δύσκολα πιάνα». (γι' αυτούς πού σέ μεγάλη ηλικία αλλάζουν δουλειά), και

«Τό πολύ φαί ροζιάζει και τό λίγο γεροντιάζει. Φάε, πίο τό σωστό σου, νά περάσεις τόν καιρό σου».

ΒΙΚΤΩΡ ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Τὰ Σπήλαια τῆς Ἠπειροῦ καὶ ἡ Ἀνεμότρυπα Πραμάντων Ἰωαννίνων

Ὑπὸ ΚΥΡΙΑΣ ΑΝΝΑΣ ΠΕΤΡΟΧΕΙ ΛΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Τὰ νερά που τὸ διάνοιξαν καὶ μετὰ τὸ ἐγκατέλειψαν ἀνοίγοντας κοίτη σὲ χαμηλότερα ἐπίπεδα, σήμερα ἐκβάλλουν σὲ πηγή, 50 μ. χαμηλότερα ἀπ' αὐτὸ, μέσα στὴ χαράδρα, τοῦ Καλαρρῦτικου χείμαρρου.

Γιὰ τὴ προσπέλασή του χρειάζονται 2,30 ὥρες πορείας ἀπὸ τὰ Πράμαντα καὶ 2 ὥρες ἀπὸ τοὺς Καλαρρῦτες.

Ἐνα ἄλλο ἀξιόλογο σπήλαιο ποῦ συνδέεται μετὰ τὴν ἱστορία μας εἶναι τὸ σπήλαιο Ζωγράφου ποῦ βρίσκεται κοντὰ στὸ χωριὸ Γουργιανὰ Γραικικοῦ Ἄρτας.

Αὐτὸ χρησιμοποίησαν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς γιὰ ἀσφαλῆ καταφύγιο τὴν ἐποχὴ τῶν ἐπιδρομῶν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ, μιά καὶ ἡ μικρὴ εἰσοδὸς του ἦταν κρυμμένη ἀπὸ πουρνάρια.

Μαζὺ τοὺς κέρνανε, ἐκτὸς ἀπὸ λ'γα τρόφιμα καὶ ρούχα, καὶ ὅτι πολυτιμότερο εἶχαν.

Τὴ πρώτη θέσι εἶχε ἡ εἰκόνα τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ νὰ τὴν σώσουν καὶ νὰ τοὺς σώσει ἀπὸ κάθε κακὸ.

Σὲ δύσκολη ὥρα τὴν κρύθναν σὲ ἀσφαλίσμένο μέρος, γιὰ νὰ μὴ μολευτεῖ ἀπὸ ἀπίστα χέρια.

Σὲ μιά τέτοια περίπτωσι διωγμοῦ, οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς κρύφταν μέσα στὴ δυσκολόφρανη σπηλιά Ζωγράφου τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας γιὰ νὰ τὴ σώσουν.

Ὅταν θρέθηκε τυχαία ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, οἱ ἀπόγονοι τοὺς χτίσανε ἕνα Μοναστήρι ἐκεῖ κοντὰ καὶ τὸ ἀφιέρωσαν στὴ Παναγιά τῆς Σπηλαιῆς.

Σήμερα ἡ εἰκόνα βρίσκεται στὸ «Μέγα Σπήλαιο» γιὰ ἀσφάλεια, γιατί θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ 5 ἔργα τοῦ Ἀποστόλου Λουκά καὶ τὴν ὀνομάζουν «Μεγαλοσπηλαιῆς».

Σ' αὐτὸ τὸ Μοναστήρι ὑπηρετοῦσαν

καὶ οἱ γονεῖς τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Καραϊσκάκη.

Τὸ σπήλαιο εἶναι θαλασσοβόες καὶ τριόροφο, μὲ ἀρκετοὺς θαλάμους, ποῦ συνδέονται μεταξὺ τοὺς μὲ ἀνηφορικοὺς ἢ κατηφορικοὺς διαδρόμους, μὲ πλοῦσιο καὶ ἐντυπωσιακὸ στολισμὸ.

Μεγάλῃ ἐντύπωσι προξενοῦν οἱ μαστοεῖδεις καὶ παραπετασματοεῖδεις σταλακτίτες, ποῦ κρέμονται ἀπὸ τὴν ὀροφὴ τοῦ πρώτου θαλάμου, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ ὀγκώδικοι σταλαγμίτες, ποῦ εἶναι ἀνεπτυγμένοι σὲ κατά μήκος σειρές.

Πίσω ἀπ' αὐτοὺς τοὺς σταλαγμίτες θεωρεῖται τὸ σημεῖο ὅπου θρέθηκε ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Ἐπίσης ἐντυπωσιακὴ εἰκόνα παρουσιάζει ὁ «Θάλαμος τῆς Γέφυρας». Ἡ ψηλὴ ὀροφὴ του, 13 μ. καὶ ἡ πέτρινη γέφυρα κοντὰ σ' αὐτὴν ποῦ δημιουργήθηκε ἀπὸ ἰδιότροπία τῆς διαδρομῆς ποῦ διάνοιξε ἀπὸ τὸ θάλαμο εἶναι κάτι τὸ καταπληκτικὸ.

Ἀκόμη στὸν ἴδιον θάλαμο ἐντυπωσιάζει ὁ «πέτρινος κήπος» ποῦ δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ἕνα θαυμάσιο σύμπλεγμα ἀπὸ πολύχρωμους ἀνθόμορφους σταλαγμίτες.

Ὁ θάλαμος τῶν θαρᾶρων εἶναι ὁ τελευταῖος θάλαμος τοῦ σπηλαίου, μὲ μεγαλόπρεπον στρλισμὸ στοὺς τοίχους καὶ ὀροφὴ.

Σ' αὐτὸ τὸ περιβάλλον κυριαρχεῖ ἡ κολὴ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ποῦ εἶχε ὕψος 12 μ.

Τὸ ὄνομά του τὸ χρωστὰ στὰ θάραρα ποῦ διανοίγονται τριγύρω του.

Τώρα θὰ ἀναφερθῶμε στὸ σπήλαιο «Ἀνεμότρυπα» πραγματικὰ εἶναι τὸ δεύτερο σὲ ὀμορφιά Ἠπειρωτικὸ σπήλαιο καὶ βρίσκεται ἀριστερὰ ἀπὸ τὸν ἁμαξιτὸ δρόμο — Ἰωάννινα — Πράμαντα, ἢ Ἄρτα — Πράμαντα, πέντε χιλιομέτρα πρὶν τὸ χωριὸ.

Ἡ ἀνακάλυψη του ἦταν τυχαία καὶ μοιάζει σὲν παραμῦθι.

Βρισκόμουν στὰ Πράμαντα ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τοῦ προέδρου τῆς Κοινότητος Δημοδιδάσκου Τσίκου γιὰ νὰ ἐξερευνησῶ κάποια σχισμὴ ποῦ ἐβγαζε ἄερα.

Γιὰ νὰ εἰσχωρήσω σ' αὐτὴν ἔπρεπε πρῶτα νὰ διευρυνθῆ.

Ἡ διευρύνση ἀνατέθηκε στοὺς νέους Α. Λάμπρη καὶ Θ. Καρακώστα.

Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ νέοι γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν λίγο κάθισαν στὴ σκιά κάποιου δένδρου καὶ ἀκούμπησαν τὴ πλάτη τους στὸ βράχινο τοῖχο ποῦ ἦταν πίσω τους.

Ὅμως ἀπὸ μιά σχισμὴ ἐβγαίνει ψυχρὸς ἀέρας καὶ δρόσιζε τίς πλάτες τους. Αὐτὸ θὰ περνοῦσε ἀπαράτηρητο ἂν δὲν βρισκόμουν ἐκεῖ κοντὰ.

Ἀμέσως διευρύνθηκε ἡ σχισμὴ καὶ ἀποκαλύφθηκε κοίλωμα ποῦ ὄδηγοῦσε σὲ θαυμάσιο σπήλαιο.

Πρόκειται γιὰ κοίτη ὑπόγειου ποταμοῦ — ἐν ἐνεργείᾳ — ποῦ μετὰ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἄλλαξε τρεῖς φορὲς στάθμη.

Ἡ πρώτη ἔχει καταστραφεῖ. Ἡ δεύτερη εἶναι σήμερα τὸ κύριο σπήλαιο, μὲ μήκος διαδρόμων 350 μ. περίπου καὶ ἡ ἔκτασή τους καλύπτει 1.500 τετραγωνικά μέτρα.

Ἐχει δέκα θαλάμους καὶ διαδρόμους ποῦ συνδέονται μεταξὺ τοὺς, καὶ εἶναι στολισμένοι μὲ θαυμάσια λιθωματικὰ πολύχρωμα συμπλέγματα.

Ἀκόμη ἔχει τρεῖς γραφικὲς χρωματιστὲς λιμνοῦλες: γρίζα — κόκκινη καὶ λευκὴ καὶ προτότυπο καταρράκτη στολισμένο μὲ σταλακτίτες.

Τὸ χειμῶνα τὰ ἄφθονα νερά του τροφοδοτοῦν τὴ Γκρίζα λιμνοῦλα. Σ' αὐτὸ τὸ σπήλαιο ζοῦν ἑτερόκερα λεπιδόπτερα (δηλ. νυκτοβίες πεταλοῦδες ποῦ πέφ-

των σε θερινή, νάρκη και άλλοι σπηλαιόβιοι οργανισμοί.

Η τρίτη στάθμη βρίσκεται κάτω από τη δεύτερη.

Είναι όχετοι, που δέχονται τα τρεχούμενα νερά του σπηλαίου.

Αυτά προέρχονται από καταρράκτη με ύψος 2 μ., που βρίσκεται στο τέλος του σπηλαίου.

Τα τρεχούμενα νερά είναι ορατά στο τέλος της τουριστικής διαδρομής του σπηλαίου και εξαφανίζονται ύστερα από ροή 10 μ. σε όχετο απρόσιτο της τρίτης στάθμης. Έπανεμφανίζονται κοντά στον πρώτο θάλαμο του σπηλαίου, από όπου διοχετεύονται σε άλλο όχετο, για να εκβάλλουν σαν πηγή 25 μ. άριστερα και χαμηλότερα από την είσοδο του σπηλαίου.

Η ροή των νερών διαπιστώθηκε ύστερα από ρίψη «φλουροσαίνης» (χημική χρωστική ουσία).

Τα νερά του σπηλαίου υδρεύουν και αρδεύουν παρακείμενα χωριά.

Ο διάδρομος που διανοίγεται άμεσως μετά την είσοδο του ανήκει στη πρώτη στάθμη.

Στο τέλος του τσιμεντένιου σκάλα οδηγεί στη δεύτερη στάθμη, το κύριο Σπήλαιο.

Η πρώτη έκπληξη που μάς περιμένει είναι ο στολισμός του δεξιού τοίχου του «Πρώτου θαλάμου», με κολώνες και παραπετάσματα, που φθάνουν ως το δάπεδο είναι ασύλληπτης όμορφιάς. Άριστερά, και σε όλο του το μήκος, διανοίγεται ο Θάλαμος του ποταμού, που θα επισκεφθούμε κατά την επιστροφή.

Εμπρός μάς περιμένει άλλη σκάλα, που θα μάς ανεβάσει ανάμεσα από πέτρινα στολίδια στον καταστρόλιστο στενό διάδρομο απ' όπου θα δούμε από κοντά τα υπολείμματα της πρώτης στάθμης.

Στο τέλος του μάς επιφυλάσσει ένα όνειρικό θέαμα, από ψηλά προς τη «Μεγάλη σάλα». Η έκτασή της είναι 20 Χ 14 μ. Ο διάκοσμός της με λαμπάδες, ή ψηλή όροφή της, ο «Καταρράκτης» και η «Γκρίζα λιμνούλα» είναι κάτι άναπάντεχο.

Συνεπαρμένοι κατεβαίνουμε τη διπλή σκάλα και σε συνέχεια άλλη μικρότερη που θα μάς οδηγήσει στο «Θάλαμο της λευκής λιμνούλας», που βρίσκεται πίσω από σειρά κολώνες και σταλαγμίτες.

Τό άριστερό τμήμα του θαλάμου της είναι φορτωμένο κυριολεκτικά από ογκώδεις κολώνες και πτυχωτά παραπετάσματα που δυσκολεύουν το πέρασμά μας.

Θά ακολουθήσουμε τον δεξιό διάδρομο της «Μεγάλης Σάλας» για να φθά-

σουμε στο «Διάδρομο του πλούτου», που έχει μήκος 52 μ.

Εδώ έχει συγκεντρωθεί ο πλουσιότερος, πολύχρωμος και έντυπωσιακότερος στολισμός του σπηλαίου.

Κλιμακωτά παραπετάσματα λεπτότατοι, κατάλευκοι σταλακτίτες και παράξενοι σταλαγμίτες συνθέτουν αξέχαστες εικόνες.

Στο κέντρο του, προς το δεξιό τοίχο, πάνω από χείλος βαράθρου, που οδηγεί σε κατηφορικό θάλαμο με ωραίο στολισμό κρέμεται ο «Πολυέλαιος».

Είναι λίθωμα με ξεχωριστή όμορφη και μοναδική, στο είδος του, καλλιτέχνημα της φύσης.

Στο τέλος του «Διαδρομού του πλούτου» διανοίγεται ο «Θάλαμος της Κόκκινης Λίμνης».

Μένουμε έκστατικοί από το πρωτόφαντο θέαμα.

Κλιμακωτές, λιθωματικές, κόκκινες λεκάνες (GOURS) δέχονται τα τρεχούμενα νερά της «Κόκκινης λίμνης», που καλύπτει το περισσότερο πλάτος του θαλάμου και όλο του το μήκος.

Τα νερά της προέρχονται από πηγή, που βρίσκεται στο βάθος όχετου, καταλήγουν στην αρχή του δεξιού τοίχου της και εξαφανίζονται σε βάραθρο.

Τα λεπτότατα σε σύνθεση σταλακτιτικά στολίδια της, έρχονται σε αντίθεση με αυτά των άλλων διαμερισμάτων του σπηλαίου.

Μετά τη «κόκκινη λίμνη», διανοίγεται κατηφορικός διάδρομος, που χωρίζεται στα δυο από τεράστιο ογκόλιθο.

Άριστερά του, μία θαμνάσια λιμνούλα παισιώνεται με σταλακτιτικά λεπτότατα λιθώματα.

Δεξιά, το δάπεδο καλύπτεται με πολύμορφα λιθώματα, που πάνω τους κυλούν λίγα νερά της «Κόκκινης λίμνης».

Αυτά καταλήγουν στο τελευταίο και πολύ κατηφορικό προσεχόμενο τμήμα του σπηλαίου, όπου είναι και το τέλος της τουριστικής διαδρομής.

Σε αυτό το τμήμα θα δούμε τα νερά του σπηλαίου που προέρχονται από άριστερο όχετο και χάνονται σε δεξιό, αφού πρώτα περάσουν από τρεις θαλάμους απρόσιτους και καταρράκτη με ύψος δύο μέτρων, όπου βρίσκεται η πηγή του στο ψηλότερο σημείο του.

Η επιστροφή γίνεται από τα ίδια περάσματα.

Για την ολοκλήρωση της τουριστικής αξιοποίησης του σπηλαίου, χρειάζεται να φωτιστεί με καλλιτεχνικό, κρυφό φωτισμό, που θα εξιδανικεύει το περιβάλλον, και θα βοηθά στην άνετη επίσκεψη των τουριστών.

Γι' αυτή τη φροντίδα πρέπει να πρωτοστατήσει η Κοινότητα Πραμάντων, με συμπαράστατες συμπατριώτες, όσοι θέλουν να συμβάλλουν, με οποιαδήποτε τρόπο, για αυτό το σκοπό.

Τό Σπήλαιο Κατακομβών Ιωαννίνων βρίσκεται κάτω από το τζαμί του Κάστρου που έχει γίνει Δημοτικό Μουσείο.

Ο δυνάστης των Γιάννεων Άλη Πασάς, για να εξασφαλίσει μέσα στο κάστρο του απρόδλεπτη μπαρρυταποθήκη, χρησιμοποίησε το πρώτο τμήμα της σπηλιάς για αυτό το σκοπό.

Έτσι έχτισε μπροστά στην είσοδο διπλό και χονδρό τοίχο με πολεμίστρες, απ' όπου μπορούσε να βλέπει προς τη λίμνη.

Από το εσωτερικό του Κάστρου άνοιξε στο δράχο κρυφή λαξευτή σήραγγα με σκάλια, σαν κατακόμβη, για να επικοινωνεί με αυτήν.

Απέναντι από την αποθήκη έχτισε τρία δωμάτια στη σειρά, για την εγκατάσταση των φρουρών, απομονώνοντας έτσι το εσωτερικό του σπηλαίου, αφήνοντας μόνο μία μικρή πόρτα.

Ο μόνος φωτισμός του ήταν το φως της ημέρας, που προέρχονταν από φυσικό άνοιγμα προς την όροφή του σπηλαίου.

Η παράδοση αναφέρει ότι σ' αυτά τα «μπουντρούμια» που χρησιμοποιήθηκαν και για φυλακές, βρήκαν μαρτυρικό θάνατο από τους Τούρκους, ήρωες της πατρίδας μας, όπως ο Α. Κατσαντώνης, ο Βλαχάδας και άλλοι.

Σήμερα τα δωμάτια των φρουρών είναι γκρεμισμένα, οι μπαρρυταποθήκες όμως σώζονται σε καλή κατάσταση.

Μπαίνοντας από την πόρτα του σπηλαίου διανοίγονται τρεις διαδοχικοί θαλάμοι, που χωρίζονται μεταξύ τους με κολώνες.

Τόσο οι όροφές τους, όσο και οι τοίχοι τους καλύπτονται από σταλακτίτες και ανάγλυφες επιφάνειες.

Στο δεύτερο θάλαμο διανοίγονται και τακόρυφες — κατά σειρά διακλάσεις με πλάτος 50 εκατοστά, που αρχίζουν από την όροφή και φθάνουν αρκετά χαμηλότερα από το δάπεδο του σπηλαίου. Στο χαμηλότερο σημείο τους διατηρούν νερά γιατί φθάνουν τη στάθμη της λίμνης.

Ο τρίτος θάλαμος έχει ανάγλυφους τοίχους και θαυμαστά στολισμένη διακόσμηση, που διανοίγεται στο τέλος του θαλάμου.

Στο υψηλότερο σημείο του άριστερου τοίχου του, αρχίζει κατηφορικός θάλαμος με χαμηλή όροφή στην αρχή, που ύψωνεται συνεχώς ως το τέλος του.

Ο στολισμός του είναι τόσο πυκνός που με δυσκολία καταφέρνεις να ανακαλύψεις άνετα περάσματα.

Πρός το δεξιό τέλος του θάλαμου, από μικρό πέραςμα, γίνεται η επίσκεψη προς το τελευταίο θάλαμο του σπηλαιού.

Καί σ' αυτόν ο στολισμός είναι πλουσιώτατος, από λεπτές κλώνες σταλακτίτες και σταλαγμίτες.

Στο χαμηλότερο σημείο του μία γραφή ή λιμνούλα με κατακάθαρο νερό μπορεί να σε ξεβιβάσει.

Καιρός είναι να αναφέρουμε το τελευταίο σπήλαιο της όμιλίας μας του Περάματος 'Ιωαννίνων που είναι το αξιολογώτερο της 'Ηπείρου, και κατατάσσεται ανάμεσα στα όμορφότερα σπήλαια των Βαλκανίων.

Είναι ένα τριόροφο υπόγειο παλάτι, που φιλοτέχνησε η φύση στα σπλάχνα του πάμφωτου φαινομενικά λόφου Γκορίτσα, που στεφανώνει το χωριό Πέραμα.

Τάπηδία του λούζει η λίμνη Παμβώτις, που έγινε ξακουστή με το θρύλο της Κερά — Φροσύνης.

Είναι τμήμα κοίτης υπόγειου ποταμού, που διανοίχθηκε κατά τη προτεταρτογενή εποχή. Η ηλικία του υπολογίστηκε από το Γιάννη Πετρόχειλο σε 1.500.000 χρόνια περίπου.

Αποτελείται από πολλούς θαλάμους και διαδρόμους, που συνδέονται μεταξύ τους, στολισμένοι με ποικίλα και θαυμάσια σταλακτιτικά συμπλέγματα.

Τα ενούφαρα, οι «κάκτοι», τα «κυπαρίσια», οι «γλυτσίνιες», οι «μέδουσες», και τα «άρμόνια», είναι μερικά από τα 19 είδη λιθωμάτων που το στολίζουν.

Εκείνο όμως που ξεχωρίζει απ' όλα και είναι μοναδικό στο είδος του σ' όλο το κόσμο, είναι ο σταλαγμίτης «σταυρός», που σχηματίστηκε από μία ζημιά.

Θά την αναπτύξουμε κατά τη προβολή.

Η τουριστική του διαδρομή έχει μήκος 1.100 μ. και η έκταση που καλύπτει είναι 14.800 τετραγωνικά μέτρα.

Σ' αυτό βρέθηκε από μέσα το 1956 — για πρώτη φορά στην Ελλάδα — δόντι σπηλαιας άρκτου και ύστερα από άνασκαφές από το Γιάννη Πετρόχειλο, αποκαλύφθηκαν δόντια και οστά άλλων οικογένειας του παραπάνω ζώου, που έζησε πριν από 600.000 χρόνια.

Ο Ι. Πετρόχειλος τα άνεκοίνωσε το 1957 στο Διεθνές Συνέδριο της I.N.Q.U.A. στη Μαδρίτη.

Άκόμα βρέθηκε σ' αυτό, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, νέο είδος δολιχόποδου από το Γιάννη Πετρόχειλο και μελετήθηκε από το Γάλλο Βιοσπηλαιολόγο CHARRUS, που το όνόμασε «ΔΟΛΙΧΟΠΟΔΟ ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΖΙ» για να τιμήσει αυτόν που το βρήκε.

Αυτό έγινε άφορμή να άκολουθήσουν βιοσπηλαιολογικές έρευνες από το Σουιδό Βιοσπηλαιολόγο Κνουό Λίντμπεργκ, ο όποιος άνακάλυψε άρκετά είδη νέων έντόμων.

Προχωρώντας στο έσωτερικό του σπηλαιού — στην άρχή από καισαλώδεις διαδρόμους — καταλήγεις στο «Διάδρομο των Άνακτόρων με το άλαβάστρινο περιστύλιο του που τελειώνει στην «Ωραιά Πύλη, άπ' όπου άρχίζουν τα «Βασίλικά Άνάκτορα».

Μιά άπεραντοσύνη ξανοίγεται μπροστά με παραμυθένια στολίδια: Κλώνες που σχηματίζουν «Άρμόνια» κατά σειρά, άλαβάστρινα παραπετάσματα κρεμασμένα άπ' την όροφή, «πέτρινα λουλούδια» στο δάπεδο, εδάσος από κεπαρίσια και λογής, λογής λιθωματικοί σχηματισμοί, συνθέτουν ένα άνεπανάλυπτο θέαμα που άπολαμβάνεις από την «Πλατεία» που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο αυτού του άπεραντου χώρου, με διαστάσεις 70 X 90 μ.

Με το σήσιμο των φώτων άπολαμβάνεις άλλο άπρόσμενο θέαμα.

Άπ' όλες τις πλευρές του θαλάμου άρχίζει να παρουσιάζεται Δύση και Άνατολή του ήλιου με έγχρωμο, αυτόματα έναλλασσόμενο φωτισμό. Είναι άβύνατο να περιγραφεί αυτή η φαντασμαγορική εικόνα που σε μεταφέρει σε παραμυθένιους κόσμους.

Προχωρώντας προς τα δεξιά θά αντικρύσεις το «Παρεκκλήσι» με το σταυρό που αναφέραμε. Πάνω του κρέμονται λευκοί σταλαγμίτες που θυμίζουν λαιμούς με κεφάλια πελαργών.

Προχωρώντας προς τα άριστερά και περνώντας ανάμεσα από κυπαρίσια και κάκτους, φθάνεις στα Άνάκτορα της Περσεφόνης με το κρεμασμένο πέπλο της και τους φρουρούς της.

Σε συνέχεια βρίσκονται τα Άνάκτορα του Πλούτωνα με το Κόκκινο άρμό-

νιο, τή φάτνη και τα ιδιαίτερα διαμερίσματα του.

Ο επόμενος θάλαμος είναι της Γλυτσίνιας, που είναι στολισμένος με ροπαλοειδείς σταλακτίτες που μοιάζουν με λουλούδια Γλυτσίνιας.

Η καλλιτεχνική σκάλα που άκολουθεί, οδηγεί στη «Νεκρή Πολιτεία».

Εδώ ο στολισμός είναι κατεστραμμένος από το διοξείδιο του άνθρακος. Προκλήθηκε από τη ζύμωση του γουανό (Κόπρου) των νυχτερίδων, που άλλοτε ζούσαν εδώ κατά χιλιάδες.

Στο τέλος του άρχίζει η «Νέα Πολιτεία» με θαυμαστό και πολύχρωμο στολισμό, από λαφοειδείς σταλαγμίτες, μέδουσες στην όροφή και κόκκινα παραπετάσματα στους τοίχους.

Άπό πέραςμα ανάμεσα σε επιβλητικές κλώνες, θά φθάσουμε στο «Θάλαμο του ψηφιδωτού Κηροπήγιου» και από ώραια Πύλη στο θάλαμο της «Λίμνης με τα νούφαρα».

Σ' αυτό το θάλαμο βρέθηκαν τα ίχνη της σπηλαιας άρκτου. Σ' αυτό το θάλαμο βρίσκεται ο εξώστης με τις λαμπάδες. και το τεράστιο τέμπλο από ώραιότατους σταλαγμίτες και κλώνες, που περνώντας ανάμεσά τους φθάνεις στο θάλαμο του θωμού, στολισμένα με άπίθανα λιθωματικά συμπλέγματα.

Άνεβαίνοντας τη σκάλα του ούρανού φθάνουμε στο διαμέρισμα του ούρανού θόλου. Αυτό το σημείο θεωρήθηκε κατάλληλο για να τοποθετηθεί η χάλκινη προτομή του πρώτου εξερευνητή του σπηλαιού άείμνηστου Γιάννη Πετρόχειλου, από τη Κοινότητα Περάματος.

Είναι το τελευταίο τμήμα πριν από την έξοδο του σπηλαιού που διανοίχθηκε τεχνητά με μεγάλη έπιτυχία, από τη τοπογραφική έπιφάνεια προς το έσωτερικό.

Άπό τον εξώστη του περίπτερου που βρίσκεται στην έξοδο του, σπηλαιού, ο έπισκέπτης άπολαμβάνει τώρα ένα άλλο θαυμαστό σε όμορφιά έπίγειο θέαμα, που το συνθέτουν τα Γιάννενα, που άπλώνονται σαν δικέφαλος άετός, η λίμνη Παμβώτις με το γραφικό νησάκι της, που φιλοξένη' βυζαντινές εκκλησούλες με ώραιότατες τοπογραφίες και το σημερινό Μουσείο του, όπου μέσα σ' αυτό έληξε άδοξα η... ένδοξη ζωή του Άλη Πασά.

Μαύρες τρύπες

Έκεί πού ο χρόνος σταματά, τό διάστημα βυθίζεται

Όταν τις φεγγαρόφωτες νύχτες στρέφουμε τὰ μάτια μας στὸν οὐρανὸ, ὅλοι μας λίγο - πολὺ νοιώθουμε ἕνα ρίγος ἀδυναμίας, ἀναλογιζόμενοι τὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ Σύμπαντος πού μᾶς περιβάλλει. Ὅλοι μας ἀποκτούμε συνείδηση τῆς μηδαμινότητάς μας σὰν ὄντα πεπερασμένα καὶ ἀτελή, ἐμπρὸς στὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν τελειότητα τῆς Δημιουργίας. Μιά τελειότητα, πού διέπει νόμους καὶ καταστάσεις μέσα στὸν ἀχανὴ μακρόκοσμο, τοῦ ὁποῖου κι ἐμεῖς ἀποτελοῦμε ἀναπόσπαστο τμῆμα. Πόσοι ὁμῶς ἀπὸ ἐμᾶς ἀραγε μποροῦν νὰ φανταστούν, ὅτι σὲ περιοχὲς ἀπίστευτα μακρινὲς ἀπὸ τὴ γῆ μας, ὑπάρχουν πραγματικότητες, πού γιὰ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο βρῖσκονται στὰ ὅρια τοῦ παράλογου καὶ τοῦ ἐξωπραγματικοῦ; Πόσοι ἀπὸ ἐμᾶς γνωρίζουν ὅτι σὲ κάποιες ἀπόκοσμες γωνιὲς τοῦ Σύμπαντος, ἡ ὑπαρξὴ μπερδεύεται μὲ τὴν ἀνυπαρξία, ὁ χώρος «παιχνιδίζει» ἀσταμάτητα μὲ τὸ χρόνο καὶ ἡ ζωὴ, ὅπως τουλάχιστον ἐμεῖς τὴν ἀντιλαμβανόμαστε ἐναλλάσσει ρόλους μὲ τὸ θάνατο;

Κι ὁμῶς! Αὐτὰ τὰ φαινομενικὰ παράδοξα πράγματα δὲν ὑπάρχουν μόνο μέσα στὸ μυαλό μερικῶν δημιουργῶν ἔργων ἐπιστημονικῆς φαντασίας. Ἐχουν μερικῶς ἀποδειχθεῖ καὶ διερευνηθεῖ — πρὸς Θεοῦ, οὔτε συστηματικὰ, οὔτε ἀπόλυτα — ἀπὸ τοὺς παμέγιστους δασκάλους τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, μὲ προεξάρχουσα μορφή αὐτῆ τοῦ Ἄλμπερτ Ἄϊνσταϊν. Οἱ μαύρες τρύπες, τῶν ὁποίων θὰ ἐπιχειρήσω ὅσο μού εἶναι δυνατό μιά πληρέστε-

ρη προσέγγιση, ἀποτελοῦν ἕνα ἀπὸ τὰ συναρπαστικότερα αἰνίγματα, πού ἔχουν ἀπασχολήσει τὴν ἀνθρώπινη σκέψη, ὅλες τῖς ἐποχές.

Ἄλλὰ τί εἶναι μαύρη τρύπα; Ἡ ἀπάντηση εἶναι σχετικὰ δυσπρόσιτη ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο νοῦ. Ἐντελῶς ἐκλαϊκευμένα, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι μιὰ... ἀνύπαρκτη διαστημικὴ ὑπαρξὴ! Εἶναι μιὰ περιοχὴ τοῦ διαστημικοῦ χώρου στὴν ὁποία δὲν ὑπάρχει τίποτα καὶ δὲν ἔχει ἔννοια τίποτα· εἶναι τὸ ἔσχατο μηδέν, ἡ πλήρης ἀνυπαρξία, τὸ ἀπόλυτο κενό. Εἶναι ἡ περιοχὴ ἐκείνη στὴν ὁποία ὁ χώρος καὶ ὁ χρόνος ἐναλλάσσουν ἀδιάκοπα ρόλους. Εἶναι ἕνα εἶδος διαστημικῆς ροῦ φήχτρας, μιὰ τεράστια δίνη ἀπίστευτα μεγάλης ἰσχύος, πού περιστρεφόμενη δημιουργεῖ τόσο μεγάλη θαρύτητα ὥστε νὰ μὴν ἐπιτρέπει σὲ τίποτα νὰ βγεῖ ἀπὸ ἐκεῖ. Καὶ ὁ ὅρος «τίποτα» περιλαμβάνει ὄχι μόνο τὴν ὕλη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠλεκτρομαγνητικὴ ἀκτινοβολία, ἀκόμα. Δηλαδή οὔτε τὸ φῶς δὲ μπορεῖ νὰ ὑπερνικήσει τὴ φοβερὴ ἔλξη καὶ νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸ φῶς δὲ μπορεῖ νὰ ὑπερνικήσει τὴ φοβερὴ ἔλξη καὶ νὰ ξεφύγει ἀπὸ μιὰ μαύρη τρύπα.

Οἱ εἰδικὸι ἐπιστήμονες, ὑποστηρίζουν ὅτι μαύρη τρύπα εἶναι μιὰ κατακλυστικὴ κατάρρευση πρὸς τὰ ἔσω, ἕνα ἀπίθμενο κενό, ὅπου ἡ ὕλη βυθίζεται στὸ ἐσωτερικὸ καὶ συμπιέζεται σὲ μιὰ ἀπίστευτη πυκνότητα.

Δύο εὐλόγα ἐρωτήματα τώρα γεννιοῦνται: Πῶς γεννιοῦνται οἱ μαύρες τρύπες καὶ μὲ ποῖο τρόπο ἐκδηλώνουν σὲ ἐμᾶς τὴν παρου-

σία τους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτο ἐρώτημα, ἡ ἀπάντηση εἶναι ἡ ἐξῆς: σὲ μιὰ δεδομένη περιοχὴ τοῦ Σύμπαντος, ὑπῆρχε ἑκατομμύρια χρόνια πρὶν ἕνας ἀστέρας, ὁ ὁποῖος ὅταν πλέον ἐφθασε στὴ δύση τῆς ζωῆς του, αὐτοκαταστρεφόμενος, βυθίστηκε σ' αὐτὴν τὴν περιοχὴ, ἀφήνοντας πίσω του τὸ ἀπόλυτο μηδέν, μιὰ μαύρη τρύπα. Ἡ ἀπάντηση στὸ δεύτερο ἐρώτημα εἶναι πιὸ ἐντυπωσιακὴ: μιὰ περιστρεφόμενη μαύρη τρύπα ἔλκει πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς μάζες ἀερῶν ἀπὸ γειτονικοὺς τῆς ἀστέρες. Ὁ στροβιλισμὸς τῶν ἀερῶν (κάτι ἀνάλογο μὲ ἕνα ὀλιγόσωμα σὲ μιὰ δίνη νεροῦ) προκαλεῖ ὑπερθέρμανση, μὲ συνέπεια τὴν ἐκπομπὴ ἠλεκτρομαγνητικῶν ἀκτινοβολιῶν (κυρίως ἀκτίνων Χ). Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα μιᾶς μαύρης τρύπας εἶναι ἡ πικοντινὴ σὲ μᾶς, ἡ YG — XI, στὸν ἀστερισμὸ τοῦ Κύκνου, πού ἀπέχει ἀπὸ ἐμᾶς 6.000 ἔτη φητός καὶ βρῖσκεται πλησίον τοῦ ἀστέρα HDE 226868 (ἀρ. ἀστρον. καταλόγου). Φανταζόμεστε τὴν ἀνακάλυψη αὐτῆς τῆς μαύρης τρύπας, δεδομένου ὅτι ἡ πρῶτὴ σκέψη, σχετικὰ μὲ τὴν προέλευση τῶν ἀκτίνων Χ θὰ ἔπρεπε λογικὰ νὰ εἶναι, ὅτι αὐτὲς ἐκπέμπονται μόνον ἀπὸ τὰν ἀστέρας καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ... τίποτε καὶ τὸ πουθενά!

Μὲ τῖς μαύρες τρύπες ἔκαναν ἐπίπονες μελέτες διόσημοι ἐπιστήμονες ὅπως ὁ Ὁπενχάϊμπερ (ὁ πωτέρας τῆς ἀτομικῆς δόμδας), ὁ Κάρλ Σβάρτςιλντ, ὁ μαθηματικὸς Ρόυ Κέρ, μὲ κορυφὴ ὅπως πρόσνεφερα, τὸν μέγιστο τῶν μεγίστων

τόν 'Αλμπερτ 'Αϊνστάιν. Οί μελέτες αυτές έχουν αύξησει άρκετά μεχρι στιγμής τίς γνώσεις μας στο θέμα αυτό.

'Ας κάνουμε τώρα την έξής τολμηρή σκέψη: ένα υποτιθέμενο διαστημόπλοιο, φτάνει στην περιοχή μιάς μαύρης τρύπας, αφήνει έναν αστροναύτη και φεύγει. 'Ο αστροναύτης με την επίδραση τής φοβερής βαρύτητας, θά αρχίσει να κινείται πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τής δίνας. Τὸ πιθανότερο τότε, θά ήταν ἡ τρομακτικὴ ἔλξη νὰ τὸν διαμέλιζε ἑκατοντάδες μίλια πρὶν φτάσει σὲ τὸ στόμιό τής τρύπας. 'Αν παραβλέψουμε τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ υποθέσουμε ὅτι θά ἐπιζήσει, τότε ἔχουμε τὸ έξής καταπληκτικὸ, πού ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ χωρὸχρονου, ὅπως αὐτὴ διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν 'Αϊνστάιν: ἐνὼ γιὰ τὸν βυθιζόμενον αστροναύτη, ὁ χρόνος θά κυλάει με τὸν ρυθμὸ γι' αὐτὸν ρυθμὸ, γιὰ ἕναν παρατηρητὴ ἔξω ἀπὸ τὴ μαύρη τρύπα ὁ χρόνος παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις κλώντας συνεχῶς με βραδύτερο ρυθμὸ. Τὸ δευτερόλεπτο δηλαδὴ τοῦ αστροναύτη, γιὰ τὸν παρατηρητὴ μπορεῖ νὰ ἐπιμηκυνθεῖ ἀφάνταστα καὶ νὰ λάβει ἀπεριόριστες χρονικὲς διαστάσεις.

'Αφῆσα τελευταίον τὸ πὸ συναρπαστικὸ, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως καὶ πὸ τρομακτικὰ ἀσύλληπτο.

Σύμφωνα με τίς περίφημες γέφυρες 'Αϊνστάιν — Ρόουζεν, — διαγράμματα πού δείχνουν τὴν υποτιθέμενη δομὴ μιάς μαύρης τρύπας, ὁ αστροναύτης πού θά μπει μέσα σ' αὐτὴν, θά βγεί — ἂν φυ-

σικά υποθέσουμε ὅτι θά ἐπιζήσει — σὲ κάποιο ἄλλο Σύμπαν διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ δικὸ μας καὶ σὲ κάποια ἄλλη χρονικὴ στιγμὴ. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀξίζει νὰ σημειώσω, ὅτι ἡ ἐκφραση «ἄλλο Σύμπαν» εἶναι ἐπιστημονικὰ παραδεκτὴ, διότι σύμφωνα με τίς πρόσφατες ἀνακαλύψεις, τὸ δικὸ μας Σύμπαν δὲν εἶναι ἀπειρο, ἀλλὰ πεπερασμένο καὶ σχηματίζει ἕνα εἶδος θόλου. Οἱ πὸς τολμηροὶ μάλιστα πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν ἑκατομμύρια τέτοιοι θόλοι, δηλαδὴ ἑκατομμύρια Σύμπαντα.

'Ὡστε δηλαδὴ οἱ μαύρες τρύπες εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποτελέσουν μιά διαπλανητικὴ καὶ διαχρονικὴ σήραγγα, ἕνα εἶδος διαστημικοῦ τῶνελ, πού ξεκινάει ἀπὸ τὸ ἐδῶ καὶ τώρα καὶ καταλήγει σὲ ἐκεῖ καὶ τότε. Μποροῦμε δηλαδὴ, νὰ κάνουμε ἕνα ταξίδι μέσα σὲ παρελθόν ἢ σὲ μέλλον. 'Ενα ταξίδι πού ἐχει ἐλάχιστη χρονικὴ διάρκεια, ὅσο περίπου ἕνα ἀνοιγόκλειμα τῶν ματιῶν.

Μάλιστα ὁ 'Αντριαν Μπέρρυ, μέλος τής Βασιλικῆς 'Αστρονομικῆς 'Εταιρίας τής Μεγάλης Βρετανίας καὶ τής Βρετανικῆς Διαπλανητικῆς 'Εταιρίας, ἔκανε καὶ τὴν έξής παράτολμη σκέψη: ἐπειδὴ ἡ πλησιέστερη μαύρη τρύπα βρῖσκει σὲ ἀπόσταση 6.000 ἐτῶν φωτός, δηλαδὴ εἶναι πρακτικὰ ἀπλησίαστη, σκέφτηκε τὴ δυνατότητα κατασκευῆς μιάς μόνιμης τῶνελ πρὸς τὴ γῆ, με ἐξαιρετικὰ πολὺπλοκες διατάξεις. Κάτι τέτοιο θά ἔφερνε τὸν ἄνθρωπο στίς ἔσχατες περιοχὲς τής Δημιουργίας,

πλὴν ὅμως θά ἀπαιτοῦσε φοβερὲς καὶ πρωτάκουστες ποσότητες ἐνέργειας.

Βέβαια, τὰ ὅσα ἀνέφερα παραπάνω, δὲν ἀποτελοῦν παρά μόνο μιά πρώτη προσέγγιση σὲ ὅλο θέμα. Πρὸς τὸ παρόν δὲν ξέρουμε ὅσα θά ἔπρεπε, προκειμένου νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀποτολμησουμε ἀτιδῆποτε. Γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι βρισκόμαστε στὰ πρόθυρα συνταρακτικῶν ἀνακαλύψεων, πού σίγουρα θά ἀλλάξουν τίς τύχες ὅλων μας. Εἶναι σχεδόν βέβαιον ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά πετύχει κάποτε σὲ μακρινὸ μέλλον νὰ ἐκμηδενίσει τίς ἀποστάσεις πού τὸν χωρίζουν ἀπὸ τὸ διαστημικὸ χάος. Εἶναι σχεδόν βέβαιον, ὅτι κάποτε, ταξιδεύοντας σὲ μιά ἄλλη διάσταση, θά σπάσουμε τὸ περίφημον φράγμα ταχύτητας φωτός πού καθορίστηκε ἀπὸ τὸν 'Αϊνστάιν. Εἶναι σχεδόν βέβαιον, ὅτι κάπου ἐκεῖ, μέσα σὲ ἀχανῆς Σύμπαν, κάπου ἀνάμεσα στ' ἀστέρια, ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα πού βασάνιζαν καὶ βασανίζουν τὴν ἀνθρώπινη σκέψη. Μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀπαντήσεων αὐτῶν, ὁ ἀνθρωπίνος νους θά ἀτενίσει με περισσότερὴ αἰσιοδοξία νέους ὀρίζοντες ἀνοίγοντας τὰ φτερά του γιὰ τὴν κατάκτηση νέων κόσμων, καθὼς ἡ γριὰ πιά γῆ μας θά ἔχει κουραστεῖ νὰ τοῦ προσφέρει τὰ πολὺτιμα ἀγαθὰ τής.

Θά ἐρθει ἄραγε, τότε τὸ Βιβλικὸ τέλος, ἢ μήπως μιά νέα ἀρχή;...

ΠΑΝΑΓ. Γ. ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Εύθυμογράφημα

Τό Πευκόκιο, ή Μιμόζο και τό

Σπόσιμο του χεριού μου

Είχα καιρό ν' ασχοληθώ μέ τό καθάρισμα τών πεύκων του πεζοδρομίου μου, όταν ένα πρωινό είδα τούς πρώτους πράσινους έχθρους τών φίλων μου. Δηλαδή είδα τρεις κάμπιες νά περνούν διαστικά τό κατώφλι τής έξωθύρας και νά προχωρούν όλοταχώς πρós τήν θεράντα. Ήσαν τά τρία παιδιά του (πρασινό - στρατοκρατουμένου) αιώνα τους. Πραγματοποιούσαν τή πρώτη έθιμοτυπική επίσκεψη στό σπίτι μου.

Έστρεψα τά βλέμματά μου πρós τά πευκάκια και έντρομη διεπίστωσα ότι οι κορυφές όλων είχαν καταληφθή από όχυρά του όλεθρίου αυτού στρατού. Δηλαδή όλα τά πεύκα ήσαν γεμάτα από σακκούλες μέ κάμπιες. Τά υπερπληθή αυτά όχυρωματικά έργα θά έκαναν και αυτές ακόμη τις αντίπαλες παρατάξεις τών ύψωμάτων του Γκολάν νά ώχριάσουν.

Έσκέφθην πρós στιγμήν ν' άποταθώ εις τόν Δόκτωρα Κίσιγκερ όπως επέκτεινη τις ειρηνευτικές συνομιλίες του και εις τά πρασινο - στρατοκρατούμενα πευκάκια μου. Όμως διά τις ιδιότυπες αυτές συνομιλίες, ό υπερήφανος, διά τήν ειρηνευτικήν άποστολήν του, αυτός Άνήρ θά έπρεπε νά έξομοιωθή πρós τούς μικροσκοπικούς σκυλικοειδείς έχθρους του κήπου μου.

Ότω αί κεραται και οι έξη όφθαλμοί τών καμπιών θά μπορούσαν ν' αναπληρωθούν μέ ειδικά ραντάρ και πολλαπλές διόπτρες. Όμως είναι άμφίβολον εάν ό Πύργος Έλέγχου τών ραντάρ του Δόκτορος θά κατώρθωνε νά συνεννοηθή μέ τό Άρχηγέον Ένόπλων Δυνάμεων τών Ύψωμάτων τύπου Γκολάν τών πεύκων. Δεδομένου δέ ότι οι κάμπιες έχουν έξι χέρια και δέκα πόδια, θά πρέπει και ό άγέρωχος φίλος μας ν' άποκτήση επίσης ισάριθμα χέρια και πόδια διά νά μπορέση, ώσάν σωστή πλέον κάμπια, ν' αναρριχηθή μέχρι τών άνωτάτων όχυρωμένων σακκούλο - κορυφογραμμών.

Διά τούς εκτεθέντας λόγους άπέριψα κάθε ιδέα έκμεταλλεύσεως τής άπέραντης καλωσύνης του μεγάλου κατόχου Νόμπελ Ειρήνης Δόκτορος και άπεφάσισα νά χρησιμοποιήσω κοινούς θνητούς.

Άπετάθην λοιπόν, σέ δύο ανθρώπους αυτοκαλούμενους κηπουρούς οι όποιοι και ανέλαβον, άντι πεντακοσίων δραχμών νά μου καθάρίσουν τά πεύκα. Οι άνθρωποι ήρθαν τήν ώρισμένη ήμέρα, μία Κυριακή πρωί του Φεβρουαρίου 1973, και μέ πολλή διά-

θεση άρχισαν τό κόψιμο τών σακκούλων.

Βροχή οι σακκούλες έπεφταν ή μία κατόπιν τής άλλης, ώστε πολύ γρήγορα τό πεζοδρόμιο νά γεμίση από αυτές. Σέ σύντομο χρονικό διάστημα είδα έντρομη ότι άπ' όλες τις σακκούλες άρχισαν νά εκτοξεύονται ένα πλήθος από κάμπιες μέ κίνδυνο νά καταλάβουν όλόκληρο τό πλάτος και τό μήκος του δρόμου. Είχαν ήδη σχηματισθή άπειροπληθείς σειρές από ένα πράσινο μαχητικό στρατό που προχωρούσε άκτινωτά σέ όλόκληρο τό κατάστρωμα τής όδου. Τότε αποφάσισα νά οράσω άμέσως και συντόμως.

Φορώντας μία γκριζα καμπαρντίνα και κρατώντας ένα ποτιστήρι γεμάτο πετρέλαιο, τό όποιον και ξαναγέμιζα άνελλειπώς, άρχισα νά ραντίζω συνεχώς τό πεζοδρόμιο και τό δρόμο. Εύτυχώς δέν ήμουν μόνη. Η κυρία Εύθαλία, ή φιλοξενουμένη μου στά καμαράκια του κήπου μου συμπαραστάθηκε. Μέ σκούπα και φαράσι μάζευε συνεχώς τό σωρό που σχηματίζαν τά πτώματα από τις κάμπιες. Άλλά παρ' όλες τις προσπάθειές μας περισσότερο από μισό πλάτος του δρόμου είχε καταληφθή. Τά διαρχόμενα αυτοκίνητα περνούσαν προσεκτικά άποφεύγοντας τις κάμπιες, όταν δέ διεσταυρώνοντο τό δεύτερο άναγκαστικά άνέβαινε στό άπέναντι πεζοδρόμιο. Όμοίως και οι πεζοί και ιδιαίτερα τά παιδιά άπέφευγαν νά πατήσουν τις κάμπιες κάνοντας όλόκληρο κύκλο. Τότε έγώ τούς παρώτρυνα νά βοηθήσουν εις τό έργο μου λέγοντάς τους:

«Σκότωσε και Σύ μία Κάμπια. Μπορείς» (κατά τό φύτεψε και σύ ένα δέντρο. Μπορείς...).

Τέλος, όλες οι σακκούλες κόπηκαν, οι κάμπιες από τό πεζοδρόμιο και τό δρόμο σκουπίστηκαν επίμελως και οι δύο κηπουροί άφού κλάδεψαν τήν άνθισμένη μιμόζα του κήπου πληρώθηκαν και έφυγαν εύχαρηστημένοι.

Η κυρία Εύθαλία και γώ άφού πλυθήκαμε, έλάξαμε τά πάντα, ρούχα και παπούτσια, καθήσαμε νά φαίμε. Τρώγοντας δέ δέν παραλείπαμε νά εκθειάζουμε τά έπιτεύγματα τής μεγάλης αυτής μέρας.

Μετά τό φαγητό ή κυρία Εύθαλία έφυγε και έγώ πήγα στό δωμάτιό μου νά ξαπλώσω λιγάκι, δέν μόρεσα όμως νά ήσυχάσω. Τό πράσινο αίμα που τόσο άφθονα είχα χύσει δέν επέτρεπε στή ταραχμέ-

νη συνείδησή μου νά ήρεμήσει. Σηκώθηκα και πήγα πάλι έξω στό κήπο. Κότταξα τή μ'μόζα, τά χρυσάφενια κλαδιά της ήσαν δλόγυρα σπαρμένα χάμω και ζητούσαν άν όχι προστασία τουλάχιστον λίγη προσοχή. Γονάτισα κοντά τους και έκανα τό πρώτο μεγάλο μπουκέτο τό όποιο και έπήγα μέ τό αυτοκινητάκι μου σέ μία φίλη μου κυρία ή όποία μένει σέ απόσταση ενός χιλιομέτρου περίπου μακριά από μένα. Έπιστρέφοντας σπιτί μου έδωσα τό δεύτερο στή φίλη και γειτόνισά μου κυρία Δέσποινα φωνάζοντας την από τόν κοινό μας μανδρότοιο. Έγύρισα στή μ'μόζα νά μαζέψω τά υπόλοιπα κλαδιά για τό σπιτί. "Όπως ήμουν σκυμμένη αποφάσισα νά φέρω τό μεγάλο βάζο και νά τοποθετήσω τά λουλούδια απ' εϋθείας μέσα σ' αυτό. Σηκώθηκα και προχωρώντας προς τή θεράντα παραπάτησα. Τό ένα πόδι μου θρέθηκε μέσα σ' ένα μικρό λάκκο. Έχασα τήν ισορροπία μου και για νά μήν πέσω σήκωσα ψηλά τό άριστερό μου χέρι. Περιεστράφημ λίγο και έπεσα χάμω μέ δλη τήν επιτάχυνση του κέντρου βάρους του κήπου. Άλλά τό άριστερό χέρι όπως ήταν τεντωμένο εκτύπησε μέ δλη τή δύναμη του βάρους μου επί του περιφερειακού κρασπέδου του σπιτιού.

"Εμεινα αρκετά λεπτά ακίνητη σ' αυτή τή θέση. Δέν ύπήρχε κανείς νά μέ βοηθήσει. Η κυρία Εϋθαλία είχε φύγει και ούτε τά δύο μου σκυλάκ'α μπορούσαν νά μέ πλησιάσουν διότι ήσαν δεμένα μακριά μου. Μέ τή βοήθεια του δεξιού μου χεριού σηκώθηκα και μέ μεγάλη δυσκολία στάθηκα στά πόδια μου. Η παλάμη του άριστερου μου χεριού είχε πάρει μιá κλίση προς τά δεξιά κατά 45 μοίρες τουλάχιστον και ήταν τελείως άμετακίνητη. Έμοιαζε μέ σπασμένο και στραβοκολλημένο χερούλι ήμπρέλλας...

Μέ πολύ βαρειά άνάσα έφθασα κοντά στό τηλέφωνο. Τό στόμα μου ανοιγόκλεινε αυτομάτως και τά δόντια μου κτυπούσαν σάν κλακέτες χορευτριάς. Μέ λόγια άκαταλαβίστικα σχεδόν, τηλεφώνησα στή διπλανή μου γειτόνισσα ή όποία ήλθε άμέσως και μέ ένα ταξί πήγαμε στήν Άθήνα στό γιατρό μου, ό όποιος μέ περιέμενε διότι του είχα επίσης τηλεφωνήσει.

Ο καημένος ό γιατρός μου έθυσίασε τή μοναδική Κυριακάτικη άνάπαυσή του πληρώνοντας τά... σπασιμένα του χερσιού μου. Σέ διάστημα δύο ώρων μέ

είχε ήρεμήσει και τακτοποιήσει. Μου έβγαλε τέσσαρες πλάκες του άριστερου χεριού και δύο του δεξιού. Οι άκτινογραφίες έδειξαν θραύσι και των πέντε όστων του καρπού. Κατόπιν μου τράβηξε τό κάθε δάκτυλό μου χωριστά βάζοντας δλη του τή δύναμη δση του επέτρεπε δλόκληρο τό βάρος του σώματος του αλλά και ή μέση του πού κάθε φορά έκινδύνευε νά σπάσει στα δύο. Τήν πενταπλή αυτή διελκυστίδα ύποστήκαμε άμφότεροι μέ ένα κωμικοτραγικό μειδιάμα πού θά ζήλευε ακόμη και αυτός ό Παναγιώτατος Πάπας...

Έφόσον αι μετά ταύτα άκτινογραφίες έδειξαν πλήρη επαναφορά των όστων στήν κανονική τους θέση ό εκλεκτός ιατρός μου άρχισε νά τοποθετεί τόν γύψο νάρθηκα από τόν ώμο μέχρι των δακτύλων. Τό γύψινο αυτό κεκαμμένο μανίκι επιλοτέχησε ό γιατρός μου όσο μπορούσε κομψότερα σέ σημείο πού θά τό ζήλευε και ό καλύτερος τεχνίτης γυψίνων διακοσμήσεων.

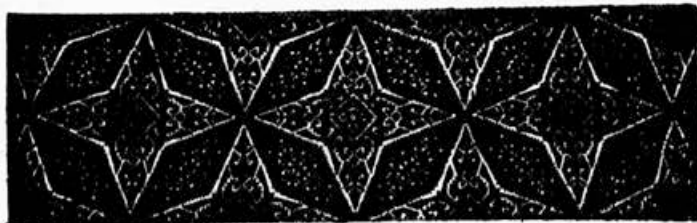
Τίς γύψινες αυτές διακοσμήσεις έφόρεσα συνεχώς επί δύο μήνες. Κατά τό διάστημα αυτό έξυπηρετούμουν μέ μόνο τό δεξί μου χέρι τό όποιο και καθίστατο σύν τω χρόνω και επιδειξώτερο ενώ συγχρόνως και τό άριστερό γινόταν δλοένα και κεντρικώτερο διότι συνεχώς κρεμόταν από τό λαιμό.

Παρ' δλη όμως τήν επιδειξίότητα της Δεξιζς ήταν καταφανής ή έλλειψη συνεργασίας της Άριστερας...

Μετά τήν άφαίρεση του γύψου επηκολούθησε μακρά και επίπονος ήλεκτρομηχανική φυσικοθεραπεία εις τό τελειότατο εργαστήριο του εκλεκτου ιατρού μου κ. Καραμπασάκη ή όποία μου επανέφερε τήν πλήρη άνετη και φυσιολογική κινητικότητα του άριστερου καρπού. "Όταν δέ τόν πρώτο χειμώνα αισθάνθηκα νά με πονάη τό γένο μου, διεπίστωσα ότι αυτό ήταν τό δεξί και όχι τό άριστερό και έσκέφθην ότι ε'νοι μοιραστώ και ή Δεξιά νά χωλαίνη ένιστε και νά υστερή εναντι της πάντοτε άνικανοποιήτου Άριστερας...

"Όσον άφορά τά πευκάκια μου τά όποια φροντίζω πάντοτε και υπεραγαπώ, έρώτησα σχετικώς έμπειρο γεωπόνο ό όποιος και μου συνέστησε ψεκασμούς μέ ειδικό φάρμακο τό όποιο καταστρέφει τήν κάμψια πρό της εκκολάψεως αυτής.

ΦΡΟΣΩ Γ. ΚΑΡΥΔΗ
Πολιτικός Μηχανικός

Σύντομες ειδήσεις από την Πνευματική ζωή των Κυθέρων

— Μέσα στον κύκλο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων η «ΚΥΘΗΡΑΪΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΘΗΝΩΝ» συνεχίζει την διδασκαλία Κυθηραϊκών χωρών για μικρά παιδιά, στην Λέσχη της Ναυαρίνου 7, με σημαντική αριθμητική συμμετοχή νέων Κυθηρίων.

— Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΥΘΗΡΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ κάνει ήδη τα πρώτα της βήματα για την υλοποίηση των στόχων της. Ένας από αυτούς και σημαντικώτατος, είναι η απόφαση να απευθυνθεί σε όλα τα Κυθηραϊκά Σωματεία του εξωτερικού ώστε να καταστή δυνατή η πραγματοποίησης ενός Παγκυθηραϊκού Συνεδρίου, στην Ελλάδα, και εάν αυτό είναι δυνατόν, στο Νησί μας.

Ακόμη αποφασίστηκε, η ΕΤΑΙΡΕΙΑ να ασχοληθεί, με το γλωσσικό ιδίωμα των Κυθέρων, με την συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού, με την προετοιμασία για την έκδοση πνευματικής Κυθηραϊκής Έπετηρίδας και αμέσως με την επιμέλεια της συντάξεως ενός πληροφοριακού τεύχους για το Πανεπιστημιακό Συνέδριο των Δήμων και Κοινοτήτων που θα συνέλθω στα Κύθηρα στις 22 και 23 Σεπτεμβρίου.

— Με απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού και Έπισημών, εκρίθησαν ως διατηρητέα μνημεία στο Νησί μας αρκετοί Ναοί που χρονολογούνται στον 17ο και 18ο αιώνα και είναι χαρακτηριστικά δείγματα της τοπικής αρχιτεκτονικής, με έντονες τις επιδράσεις της δυτικής τέχνης και της ενετικής περιόδου.

— Σημαντική ήταν για την πνευματική κίνηση του Νησιού μας, η μουσική εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στην Χώρα, με πρωτοβουλία της τοπικής ορχήστρας των Κυθέρων και της Χορωδίας που την αποτελούσαν έρασιπλέγες με συμμετοχή Καθηγητών του

Γυμνασίου και Δημοσίων υπαλλήλων.

— Είς τας 10 'Απριλίου ο Προϊστάμενος του Μετεωροσκοπείου Κυθέρων κ. Τάσος 'Αρνιακός, έδωσε διάλεξιν εις Χώραν «Περί Μετεωρολογίας και Μετεωρολογικών φαινομένων» με προβολήν φωτεινών εικόνων.

— Για τα σαράντα χρόνια από τον θάνατο του 'Εθνικού μας ποιητή Κωστή Παλαμά, ο ΚΥΘΗΡΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΘΗΝΩΝ διοργάνωσε διάλεξη εις την αίθουσαν του Πνευματικού Κέντρου των Κυθέρων με όμιλητή τον Κυθηριο Έπόπτη Δημ. 'Εκπαιδευέως κ. Χρήστο Δρίζο με θέμα «'Ο 'Εθνικός ποιητής Κωστής Παλαμάς. Η ζωή και το έργο του».

Ποιήματα του ποιητή απήγγειλε η ήθοποιός και φιλόλογος κυρία Όλγα Κοντέλλη.

— Η γνωστή και εκλεκτή ζωγράφος Κυθηραϊκής καταγωγής κυρία Μίτσι Μαρσέλλου — Τσιμπούκου, εκθέτει με σημαντική επιτυχία την τελευταία της δουλειά, καθώς και χαρακτηριστικούς πίνακες της μετέπειτα λουσμένα με ελληνικό φώς, στην 9η ατομική της έκθεση στο Λουτράκι.

Όπως πληροφορούμεθα, την 10η έκθεσή της θα έδωσεν αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου των Κυθέρων, το φθινόπωρο με Κυθηραϊκά θέματα.

— Σημαντική ήταν η επιτυχία την οποία εσημείωσε στο Παρίσι, ο έχων Κυθηραϊκήν διασύνδεσιν νέος Έλληνας πιανίστας ΑΛΕΞΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΑΛΗΣ, ο οποίος έλαβε μέρος ως σολίστ εις συναυλίαν που έδωσεν εις την τεραστίαν αίθουσαν ΠΛΕΓΙΕΛ, παρουσία 3.000 και πλέον ακροατών οι οποίοι τον ανέκαλεσαν πενήτα κις εις την σκηνήν.

